Dossiernummer: **2013/18**	Project: **TESTELT**
Opdrachtgever: Contactpersoon:	kerkfabriek Sint-Pieter Testelt Biezebeemden 20 3572 Testelt Jos Rens
Werf:	Dorp 44 3572 Testelt
Projectarchitect:	Vancoppenolle Guido Watertorenstraat 20 8800 Roeselare

BEHEERSPLAN

Versie: 13/07/2018

KOPLAMP ARCHITECTEN

Naam van het onroerend erfgoed:	de Sint-Pieterskerk in Testelt
Ligging	Dorp 44 3572 Testelt
Beschermingsbesluit 05/03/1958:	als monument: kerk en kerkhofmuur (Sie. D, nr 361a en 362a)
Beschermingsbesluit 30/12/1942:	als landschap: kerk, met het oude kerkhof en de oude afsluitingsmuur (Sie. D, nr 361a en 362a)
Inventaris Bouwkundig Erfgoed:	Bouwkundig relict: nr 42 763
Beheersplan opgemaakt door:	Koplamp architecten Watertorenstraat 20 8800 Roeselare *bouwhistorisch onderzoek en interieurelementen:* Studiebureau Monumentenzorg Solveld 49 3980 Tessenderlo *landschappelijk erfgoed:* Natuurlijk Tuinieren Lindestraat 62 3471 Hoeleden
Opdrachtgever:	kerkfabriek Sint-Pieter Testelt Biezebeemden 20 3572 Testelt
Datum Ter Goedkeuring:	

Inhoud

01. IDENTIFICATIE EN AFBAKENING 5
01.01. Doelstelling van het beheersplan 5
01.02. Identificatie van het onroerend goed 5
01.03. Wie is de eigenaar van het onroerend goed 5
01.04. Foto's van het onroerend erfgoed in zijn context 6
02. HISTORISCHE NOTA 9
02.01. Ontstaan van het dorp Testelt 9
02.02. Historische nota bouwkundig erfgoed 11
02.03. Historische nota landschappelijk erfgoed 47
02.04. Historische nota archeologisch erfgoed 49
03. INVENTARIS 51
03.01. Inventaris bouwkundig erfgoed 51
03.02. Inventaris landschappelijk erfgoed 159
03.03. Inventaris archeologisch erfgoed 175
04. BESCHRIJVING VAN DE ERFGOEDWAARDEN 179
04.01. Erfgoedwaarde van bouwkundig erfgoed 179
04.02. Erfgoedwaarde van landschappelijk erfgoed 181
05. VISIE OP BEHEER 183
05.01. Bouwkundig erfgoed - elementen met erfgoedwaarde 183
05.02. Technische uitrustingen tbv bouwkundig erfgoed 185
05.03. Doelstelling landschappelijk erfgoed 187
05.04. Doelstelling ZEN-erfgoed 187
05.05. Doelstelling archeologisch erfgoed 189
06. OPSOMMING VAN DE WERKZAAMHEDEN 191
06.01. Werkzaamheden bouwkundig erfgoed 191
06.02. Werkzaamheden landschappelijk erfgoed 198
06.03. Werkzaamheden ZEN-erfgoed 198
06.04. Werkzaamheden archeologisch erfgoed 199
06.05. Opsomming van de werkzaamheden 199
07. MANIER EN TIJDSTIP VAN OPVOLGING 200
07.01. Manier en tijdstip van opvolging van bouwkundig erfgoed 200
07.02. Manier en tijdstip van opvolging van landschappelijk erfgoed 200
07.03. Manier en tijdstip van opvolging van archeologisch erfgoed 200
08. EXTRA TOEVOEGINGEN 201
08.01. Bijlagen voortkomend uit wettelijke bepalingen 201
08.02. Overzicht van de extra bijlagen 201

Parochiekerk Sint-Pieter met kerkhof en kerkhofmuur

Beschermd cultuurhistorisch landschap van 30-12-1942 tot heden

Parochiekerk Sint-Pieter met kerkhofmuur

Beschermd monument van 05-03-1958 tot heden

Dorpskern Testelt

Beschermd stads- of dorpsgezicht, intrinsiek van 23-10-1981 tot heden

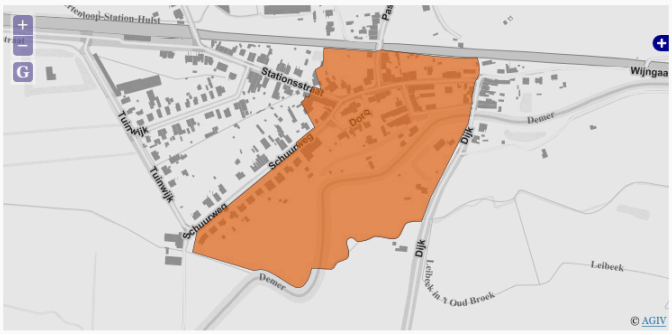

Demervallei tussen Aarschot en Diest

Vastgesteld landschapsatlasrelict van 04-02-2014 tot heden

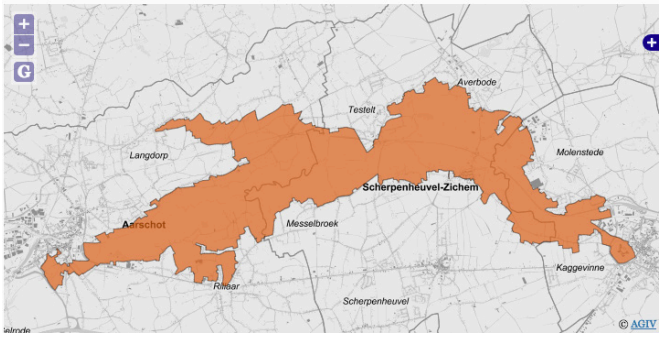

GRAFISCHE AFBAKENING VAN HET ONROEREND ERFGOED WAAROP HET BEHEERSPLAN VAN TOEPASSING IS

01. Identificatie en afbakening

"de identificatie en het kadasterplan met de precieze afbakening van het onroerend erfgoed of erf- goedlandschap of van het deel ervan dat een opzichzelfstaand geheel vormt, waarvoor het beheersplan wordt opgesteld"

01.01. Doelstelling van het beheersplan

De kerk heeft tot op heden haar oorspronkelijke bestemming behouden, er worden geen wijzigingen overwogen.
Er wordt aldus een beheersplan opgesteld hoofdzakelijk voor het instandhouden van de erfgoedwaardes van het monument.

01.02. Identificatie van het onroerend goed

De Sint-Pieterskerk in Testelt is gelegen in Dorp 44 in Testelt, Sie. D, nr 361a en 362a.

De Sint-Pieterskerk is opgenomen in de inventaris voor bouwkundig erfgoed (aanduidingsobjecten ID: 42763) 30/12/1942, vaststelling van de inventaris 05/10/2009 (ID besluit: 5825).
Het beheersplan wordt opgemaakt voor het beschermde landschap en het beschermde moment op de site opgenomen in de beschermingsbesluiten van 30/12/1942, 05/03/1958 en 23/10/1981.
- In het beschermingsbesluit van 30/12/1942 is de kerk in Testelt met het oude kerkhof en de oude omheiningsmuur, beschermd als landschap om hun esthetische waarde (ID besluit: 56).
- In het beschermingsbesluit van 05/03/1958 is de Sint-Pieterskerk in Testelt, alsmede de oude kerkhofmuur, beschermd als monument om hun artistieke waarde (ID besluit: 402).
- In het beschermingsbesluit van 23/10/1981 is de dorpskern van Testelt, te Scherpenheuvel-Zichem, zoals afgebakend op plan bijgevoegd bij het beschermingsbesluit, beschermd als dorpsgezicht om reden van de historische, artistieke en industrieel-archeologische waarde (ID besluit: 1720).

De Sint-Pieterskerk in Testelt bevindt zich ook in het groter geheel van de Demervallei tussen Aarschot en Diest opgenomen in de landschapsatlas (aanduidingsobjecten ID: 135004), vastgesteld als landschapsrelict 04/02/2014 (ID besluit: 5332).

01.03. Wie is de eigenaar van het onroerend goed

De kerkfabriek is eigenaar van de kerk en het kerkhof.
Recurrent onderhoud van het kerkhof gebeurt door de gemeente. De betrokkenheid van de gemeente beperkt zich daartoe.

01.04. Foto's van het onroerend erfgoed in zijn context

↑ *overzichtsbeeld vanuit het westen*

↑ *overzichtsbeeld vanuit het oosten*

↑ *overzichtsbeeld vanuit het zuiden*

↑ *overzichtsbeeld vanuit het noorden*

GESTORVEN voor BELGIE
18 - 8 - 1919

↑ Afb. 2-1: Frick kaart (1712) ©www.geopunt.be

↑ Afb. 2-3: Atlas der Buurtwegen (1841) ©www.gepunt.be

↑ Afb. 2-2: Ferrariskaart (1771-1778) ©www.geopunt.be

↑ Afb. 2-4: Vandermaelen kaart (1846-1854) ©www.geopunt.be

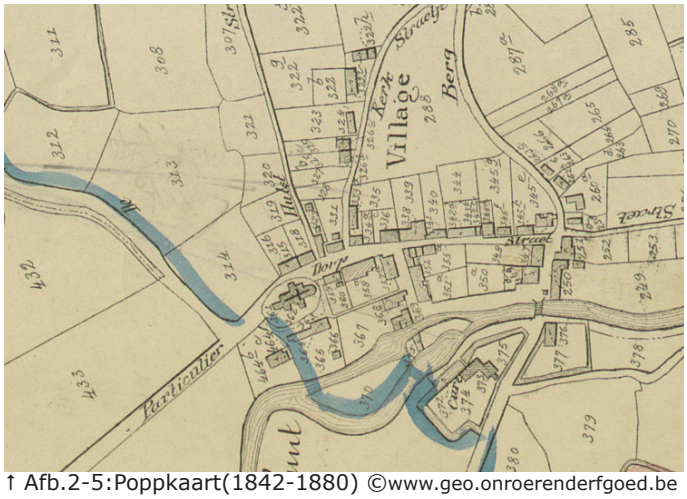

↑ Afb.2-5:Poppkaart(1842-1880) ©www.geo.onroerenderfgoed.be

02. Historische nota

"Een historische nota, die op basis van geschreven of iconografische bronnen en van archeologische of natuurwetenschappelijke bevindingen of sporen een helder inzicht geeft in de totstandkoming en ontwikkeling van het onroerend erfgoed of erfgoedlandschap vanaf zijn ontstaan tot de huidige toestand"

Deze historische nota werd, tenzij anders vermeld, opgemaakt door studiebureau Monumentenzorg.

Het tweede hoofdstuk omvat de historische nota. Hierin zal er kort worden gekeken naar de ontstaanslegende van de kerk. Daarna volgt de beschrijving van de historische evolutie van het gebouw/ gebouwencomplex aan de hand van diverse grondplannen, tekeningen en fotografisch materiaal, aangevuld met informatie uit het bronnenonderzoek.

De beschrijving van de huidige toestand van het gebouw en van de erfgoedwaarden volgen in hoofdstukken drie en vier. Hierin zitten zowel het bouwhistorisch onderzoek in situ, met aanduiding en beschrijving van de huidige toestand met referenties naar de originele bouwfasen, als de resultaten het beperkte stratigrafisch kleuronderzoek en de diverse materiaal-technische onderzoeken vervat.

02.01. Ontstaan van het dorp Testelt

De vroegste vermeldingen van het dorp Testelt dateren van het midden van de 12de eeuw wanneer de naam opduikt in enkele schenkingsakten aan de pas gestichte Abdij van Averbode (1134). [1]

Over de etymologische betekenis van de naam, waarvan de oude schrijfwijze weinig verschilt met de huidige, bestaan er verschillende hypothesen. Zo zou het mogelijk in verband staan met het woord distel en zodoende verwijzen naar de veelvuldige aanwezigheid van deze stekelige planten in het gebied. [2]

Testelt ontwikkelde zich in verschillende woonkernen. De eerste nederzettingen lokaliseerden zich op de zuiderhelling van de Voortberg. Van daaruit ging het meer noordwaards en ontstond er een nieuwe kern (de Voort) tussen het dorp en de Abdij van Averbode. Een derde kern ontwikkelde zich op Ter Hoeve ten gevolgen van de ontginning van woeste gronden door de paters van Averbode. Door verdere ontginningen ontstonden nog meerdere kleine woonkernen die geleidelijk aan door lintbebouwingen langs de verbindingswegen, aan elkaar werden verbonden.

Het karakter van het dorp en de dorpsbebouwing werd en wordt bepaald door de Demer. De structuur van Dijk en Dorp met de brug over de Demer is reeds herkenbaar op de Ferrariskaart (Afb. 2-2).
Testelt is een typisch Kempens gehuchtendorp: de huizen liggen er meestal in verspreide orde, enige rond de kerk, vele langs de voornaamste wegen, sommige te midden van de velden. De dorpskern van Testelt wordt bepaald door een aantal monumenten samen met een typische vrij ongeschonden, goed geïntegreerde bebouwing uit de 19de eeuw.[3]

1 Schenkingsacte van Hendrick van Leyden, de Luikse prinsbisschop, d.d. 1147 waarin reeds gewag wordt gemaakt van een Testeltse ecclesia of parochiegemeenschap. Schenkingsacte van een zekere Zeger, heer van Testelt, d.d. 1151 die rechten afstaat aan de Abdij van Averbode. AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: Testelt, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/120577 (geraadpleegd op 10 april 2017); www.scherpenheuvel-zichem.be

2 http://web.archive.org/web/20060219085541/http://scherpenheuvel-zichem-info.be/Testelt/home.htm

3 Deze bebouwing bestaat uit het voormalige gemeentehuis, drie burgerhuizen, een dorpswoning een kapel, het voormalige oliemagazijn en stoomfabriek en de nieuwe pastorie uit de tweede helft van de 19de eeuw, verder is er nog het klooster van de zusters van Philippus Neri, gebouwd in 1900. Het zijn allen huizen in baksteen of bepleisterd met zadeldak evenwijdig met de straat. Het centrum wordt verder gekarakteriseerd door voortuinen, openbare groenruimtes en delen open ruimte. AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: Testelt, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/120577 (geraadpleegd op 10 april 2017);

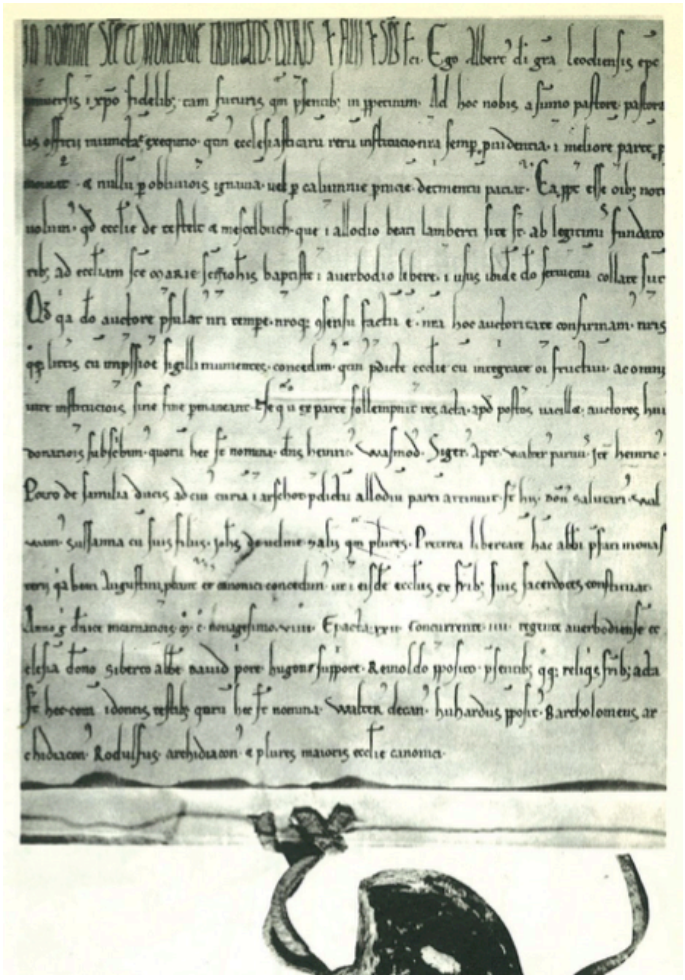

← Afb. 2-6:oorkonde waarin Albert van Kuik, bisschop van Luik, de abdij van Averbode bevestigd in het begevinsrecht van Testelt en Messelbroek d.d. 1199 – Averbode, archief van de abdij I charter 54. © GERITS, T.J. (o.praem.), Testelt en Zijn kerk 1968.

↓ Afb. 2-7: uittreksel uit het kaartenboek van Averbode door C. Lowis d.d. 1661 © RAB Kerkelijk Archief nr. 5009, fol. 20.

02.02. Historische nota bouwkundig erfgoed

02.02.1. Historische evolutie van de kerk

De geschiedenis van Testelt en haar kerk is vanaf de **12de eeuw** innig verbonden met deze van de abdij van Averbode. Zoals reeds vermeld schonk de Luikse prinsbisschop Hendrick van Leyden het domein van het toenmalige Sint-Lambertuskapittel, waarbinnen Testelt was gelegen, in 1147 aan de nieuw gestichte abdij. In de schenkingsakte wordt melding gemaakt van een Testeltse ecclesia of parochiegemeenschap. Een oorkonde van 1199, door prinsbisschop Albert van Cuyck, verleent de abten van Averbode het recht de kerken binnen het verkregen domein door eigen kloosterlingen te laten bedienen en dit tot 1802.[4]

De aanstelling van Norbertijner-geestelijken voor de bediening van Testelt (en Messelbroek) doet vermoeden dat er zich hier reeds in de eerste helft van de 12de eeuw een kerk of kapel bevond. Of dit gebouw op de plaats van de huidige kerk was gesitueerd is niet geweten. In zijn "Uit de Geschiedenis van Testelt" haalt A. Willems aan dat de vondst van menselijke resten bij het doorsteken van de bergflank voor de aanleg van de spoorlijn Leuven-Hasselt in 1865 mogelijk zou kunnen wijzen op overblijfselen van een oud kerkhof. De oude kerk/kapel komt dan, net als de oude pastorij, hoger te liggen op het zogenaamde "Pastorijke".[5]

De huidige Sint-Pieterskerk staat net als alle andere kerken in de vallei dicht bij de Demer. Ze is grotendeels opgetrokken in de voor de streek typische roodbruine ijzerzandsteen in de zogenaamde Demergotiek, een variant op de Brabantse hooggotiek. Het geheel wordt omgeven door een halfhoge kerkhofmuur en schaduwrijke bomen.

-

De oudste delen van dit gotische gebouw – de toren, het koor en het transept – werden in de **15de-16de eeuw** opgetrokken.[6] In het rapport dat Charles Millet in 1597, in opdracht van Karel van Croy (hertog van Aarschot), opstelde wordt vermeld dat de kerk van Testelt werd gebouwd volgens een georiënteerd basilicaal grondplan. Het gebouw had een schip van drie traveeën en twee zijbeuken, een zware westtoren en een uitspringend transept. Het priesterkoor telde vermoedelijk twee traveeën en werd afgesloten door een driezijdige absis uit de 15de eeuw. [7]
Uit het archief van Averbode is geweten dat er in 1435 herstellingen waren aan het koor en in 1448 aan de toren van Testelt. [8] Over de bouw van het koor, transept en oorspronkelijk schip werd geen informatie teruggevonden. Een overeenkomst voor de bouw/afwerking van de toren bleef wel bewaard.

Op 27 februari 1511 ondertekenden Jan Hillen en Jan van Boxtel, kerkmeesters te Testelt, en Jan van Coudegem, bouwmeester te Geel, het document waarin deze laatste werd belast met de voltooiing van de stenen onderbouw van de imposante westtoren. De hiervoor nodige ijzerzandsteen werd aangeleverd door meester Steven vanden Putte, die in Langdorp een steengroeve uitbaatte. [9]
De toren werd vervolgens bekroond door een achtzijdige piramide, die door vier zwiknissen tot een vierkante basis werd herleid. Deze eerste torenspits werd in 1514 bij de Abdij van Averbode aangekocht [10] en bleef het torengebouw sieren tot hij in 1743-1744 door Judocus Bruyninckx, aannemer te Scherpenheuvel, werd vernieuwd. [11]

-

4 De institutie van de kandidaat pastoors gebeurde door de aartsdiaken van Brabant en de installatie door de landdeken van Diest. Na het concordaat van 1802 was het recht priesters te benoemen uitsluitend voorbehouden aan de diocesane overheid en werd er door de abt enkel nog een voorstelling gedaan van een kandidaat uit de orde. GERITS, T.J. (o.praem.), Testelt en zijn kerk 1968, p.1
5 WILLEMS, A., Uit de Geschiedenis van Testelt, p. 15.
6 GERITS, T.J. (o.praem.), Dokumenten over de Sint-Pieterskerk te Testelt, in Eigen schoon en de Brabander LI, p. 398; GERITS, T.J. (o.praem.), Testelt en zijn kerk 1968, p. 5; WILLEMS, A., Uit de Geschiedenis van Testelt, p. 15; https://www.scherpenheuvel-zichem.be/toerisme-en-vrije-tijd/toerisme/bezienswaardigheden/Testelt
7 GERITS, T.J. (o.praem.), Testelt en zijn kerk 1968, p. 5.
8 GERITS, T.J. (o.praem.), Dokumenten over de Sint-Pieterskerk te Testelt, in Eigen schoon en de Brabander LI, p. 401. Archief van de Abdij van Averbode, sektie I reg. 36, fol 194v en reg. 39, fol. 21r.
9 GERITS, T.J. (o.praem.), Dokumenten over de Sint-Pieterskerk te Testelt, in Eigen schoon en de Brabander LI, p. 401-402; GERITS, T.J. (o.praem.), Testelt en zijn kerk 1968, p. 5-6.
10 Archief van de Abdij van Averbode, sektie I, reg. 12 fol. 61v.
11 Archief van de Abdij van Averbode, sektie I, lias 93.; GERITS, T.J. (o.praem.), Testelt en zijn kerk 1968, p. 5-6; CEULEMANS en GEUKENS, Fotorepertorium van het Meubilair van de Belgische Bedehuizen, Provincie Brabant, Kanton Diest, p. 113.

↑ Afb. 2-8: Sint-Pieterskerk – sacristie. ©Studiebureau Monumentenzorg (d.d. 01/03/2017)

→ Afb. 2-9: Sint-Pieterskerk – transept. ©Studiebureau Monumentenzorg (d.d. 01/03/2017)

↑ Afb. 2-10: Sint-Pieterskerk – sporen van de oude zijbeuken op de zuidelijke transeptarm. ©Studiebureau Monumentenzorg (d.d. 01/03/2017)

→ Afb. 2-11: Sint-Pieterskerk – sporen van de oude zijbeuken op de noordelijke transeptarm ©Studiebureau Monumentenzorg (d.d. 01/03/2017)

In de **16de eeuw**, rond de tijd van de werken aan de kerktoren, werd ook het kerkelijke meubilair aanzienlijk verrijkt. Zo waren de vijf altaren in de kerk versierd met houten retabels en beelden [12], was er een preekstoel, een arduinen doopvond alsook een witte stenen sacramentstoren.[13]
De kerkramen waren versierd met verscheidene gehistoriseerde glasramen die echter tijdens de troebelen van de 16de eeuw grotendeels beschadigd of vernield raakten. Ook het kerkgebouw zelf had in deze periode zwaar te lijden. Een document met betrekking tot de herstellingen van de kerk vermeld dat het gebouw in 1596 "by dese troubelen seer vervallen ende gebroken is." [14]

-

In de loop van de **17de eeuw** werd er tussen het koor en het noordelijke transept een nieuwe sacristie opgetrokken in baksteen.[15]

In dezelfde eeuw, vermoedelijk gelijktijdig met de bouw van de sacristie, werden ook de beide transeptarmen voorzien van puntgevels uit baksteen met speklagen van ijzerzandsteen.[16]

-

Het oorspronkelijke driebeukige schip werd in het midden van **de 18de eeuw** volledig afgebroken en vervangen door een eenbeukige ruimte. Sporen van de oude zijbeuken zijn nog duidelijk zichtbaar in de buitengevels van het transept.

Het nieuwe schip werd opgetrokken in baksteen. De werkzaamheden werden uitgevoerd door Hendrik Vermeulen uit Heverlee en waren voltooid in 1768. Van de gelegenheid werd eveneens gebruik gemaakt om het ganse interieur een plafond van classicistisch stukwerk te geven [17]. De meest sculpturale van deze stucwerken zijn ongetwijfeld de twee voluutvormige consoles (Afb. 2-12) die de westzijde der vierings-overspanning ondersteunen. De typische segmentboogvormige ramen van het schip werden omlijst met brede verheven stucprofileringen die bovenaan samenkomen in een rocaille-vormige sluitsteen. De structuur van het gotische gewelf bleef nagenoeg onveranderd en de cassettering werd vertaald in een gestucte versie ervan.[18]

De structurele wijziging van het schip zorgde ook voor een belangrijke vernieuwing in de verdere interieurafwerking en het meubilair. Zo werd er in de beide transeptarmen een portiekaltaar[19] opgesteld en kreeg het geheel een neogotische beschildering (Afb. 2-13).
Bij de plaatsing van de portiekaltaren werden de vensters in de oostelijke gevels van de transeptarmen (en de boogdeur in de zuidgevel) dichtgemetseld. In de oostgevel van de zuidelijke transeptarm is dit dichtgemetseld raam nog zichtbaar (Afb. 2-14). In de oostgevel van de noordelijke transeptarm gaat het schuil achter de sacristie (Afb. 2-15).

De volledig afwerking werd geëindigd onder pastoor Gentis in 1797 door het plaatsen en aanpassen van een orgel (1803-Joseph Collin) boven de ingang.[20]

-

12 Het hoogaltaar bevatte een passieretabel en een beeld van de heilige Petrus. Het altaar van Onze-Lieve-Vrouw was getooid met een retabel met het leven van de heilige Maagd en het altaar van het Heilige Kruis bezat een retabel met de beelden van de heiligen Petrus, Sebatiaan en Johannes de Doper. Op het vierde altaar stond een retabel met beelden van Onze-lieve-Vrouw en de heiligen Catharina, Maria-Magdalena, Lucia, Elisabeth en Barbara. Het vijfde altaar had een retabel met de voorstelling van de heiligen Anna en Brigida. GERITS, T.J. (o.praem.), Dokumenten over de Sint-Pieterskerk te Testelt, in Eigen schoon en de Brabander LI, p. 403-404.
13 Van deze sacramentstoren is nog slecht een fragment bewaard gebleven. Het bevindt zich in het stedelijk museum van Diest. Volgens een interieurbeschrijving van de kerk uit 1597 zag de sacramentstoren er als volgt uit: "un repositoir du venerable sainct sacrement dedans le choeur taillé artificiellement de pierre blanche, aveco deux histoires, l'une de nostre seigneur faisant ses oraisons au iardin d'Olivet et l'autre faisant le cene avecq ses apotres, let out taille par personnages en forme d'une cibolle et casse de sainct sacrement." GERITS, T.J. (o.praem.), Dokumenten over de Sint-Pieterskerk te Testelt, in Eigen schoon en de Brabander LI, p. 404
14 Archief van de Abdij van Averbode, sektie I, reg. 18 fol. 163v-164r.
15 GERITS, T.J. (o.praem.), Testelt en zijn kerk 1968, p. 6.
16 GERITS, T.J. (o.praem.), Testelt en zijn kerk 1968, p. 6.
17 De stucbekleding, met de intrigerende cassettenstructuur en de cirkelvormige knooppunten, is aangelegd op een veel oudere, vermoedelijk laatgotische houten structuur. Bovenop het gewelf kan men duidelijk vaststellen dat in de houten ribstructuren die de cassettenverdeling vormen, in oorsprong voorzien waren van een houten bebording die in de ribben waren bevestigd d.m.v. een groef. DE CLERCQ, L., Sint-Pieterskerk Testelt, Vooronderzoek en advies, p. 2.
18 DE CLERCQ, L., Sint-Pieterskerk Testelt, Vooronderzoek en advies, p. 4.
19 Het noordelijke portiekaltaar was gewijd aan Onze-Lieve-Vrouw en het zuidelijke aan de heilige Jozef.
20 WILLEMS, Uit de Geschiedenis van Testelt, p. 15; GERITS, T.J. (o.praem.), Dokumenten over de Sint-Pieterskerk te Testelt, in Eigen schoon en de Brabander LI, p. 405

→ Afb. 2-12: foto van de voluutvomige console d.d. 1993 © DE CLERCQ, L., Sint-Pieterskerk Testelt, Vooronderzoek en advies, foto 9.

↓ Afb. 2-13: Oude foto interieur. ©KIK-IRPA, cliché A073522 (d.d. 1944)

↑ Afb. 2-14: Sint-Pieterskerk – zuidelijke transeptarm, oostzijde. ©Studiebureau Monumentenzorg (d.d. 01/03/2017)

↑ Afb. 2-15: Sint-Pieterskerk – noordelijke transeptarm, oostzijde. ©Studiebureau Monumentenzorg (d.d. 01/03/2017)

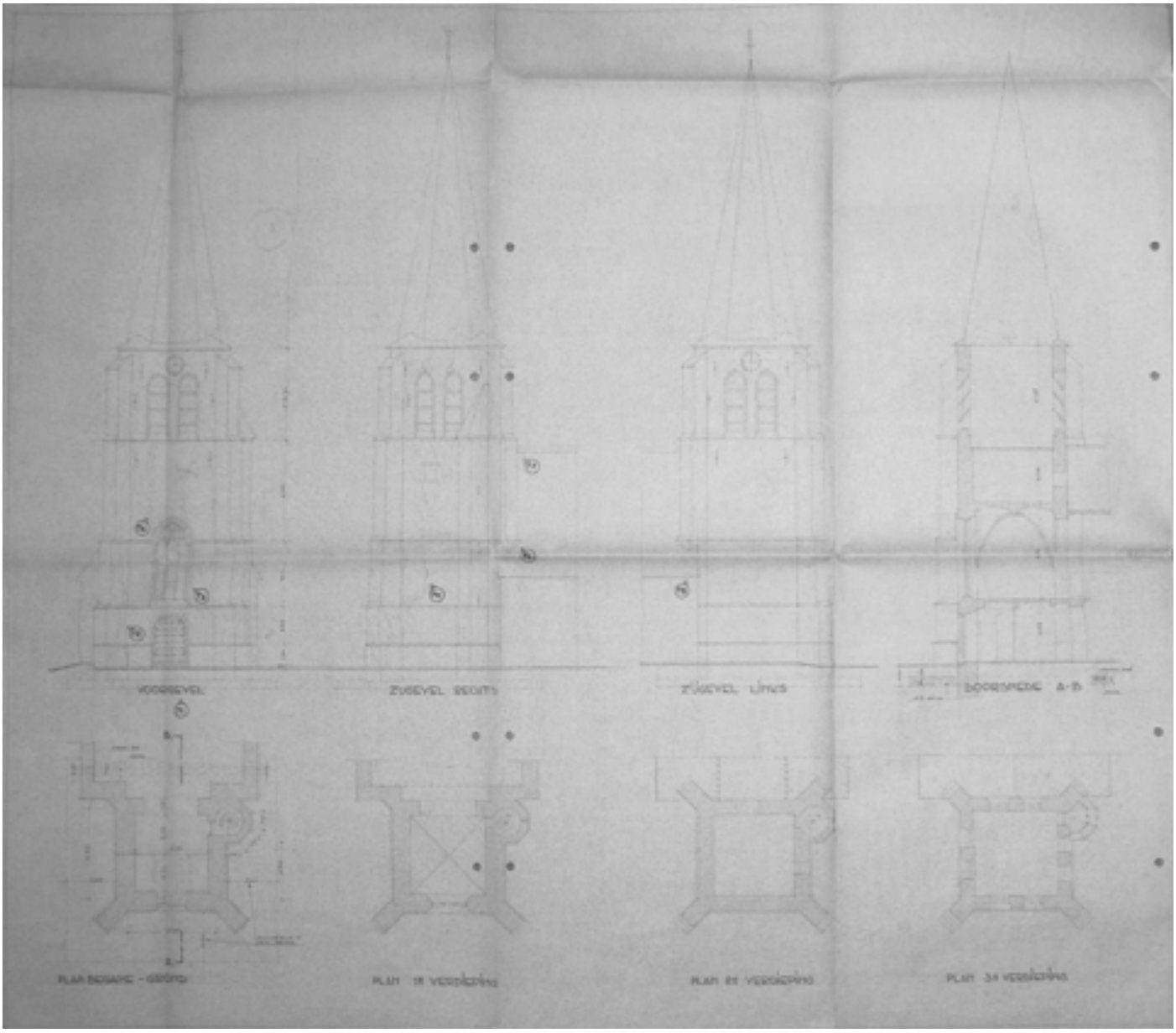

↑ Afb. 2-16: Ontwerp tot uitvoeren van herstellingen aan toren, daken en binnenschilderingen (plan 1)– plannen, gevels en doorsnede toren door architect Vandendael d.d. augustus 1960 (afgetekend 18/12/1960 en 02/01/1961). ©parochiearchief Testelt.

Gedurende de volgende eeuwen gebeurden er verschillende restauraties en herstellingen aan de kerk.

Zo waren er tussen **1898 en 1901** herstellingen aan de toren, het koor en de kruisbeuk.
Het lastenboek, opgesteld en ondertekend op 10 oogst 1899 door bouwmeester Langerock vermeld hier onder meer[21]:
- Herstelling der binnen en buitenzijden van den toren
- Herstelling van den koor en kruisbeuken (daarin begrepen het dak van den Hoogenbeuk)
- Algemene werken (rond de kerk)
- Afbreken der bestaande sakristij, bouwen van een magazijn en van eene nieuwe sakristij
- Donderafleider

Op 10 september **1901** werd het lastenboek voor de herstellingswerken aan de vensters van het hoogzaal opgesteld en ondertekend. [22]

Nieuwe herstellingswerken aan de toren werden uitgevoerd tussen **1909 en 1912**. [23]

-

Tegen **1959-1960** was de stabiliteit van de toren dusdanig verzwakt dat hij moest worden gestut.

In de erop volgende restauratiecampagne van **1964-1968**, onder leiding van architect Frans Vandendael uit Heverlee, gebeurden er achtereenvolgens herstellingswerken aan de toren en de daken.
Tijdens deze campagne werd ook het interieur aangepast naar de toen geldende normen. De kerk werd ontdaan van het grootste deel van haar historische meubilair en de 19de-eeuwse neogotische beschildering werd met monochroom overschilderd.[24]

21 Parochiearchief Testelt, losse stukken: Parochie kerk van Testelt, Herstelling van den Toren, Koor en Kruisbeuk, Begrotingsstaat. Opgesteld door den ondergetekenden bouwmeester, Leuven den 10 Oogst 1899, gesigneerd Langerock.
22 Parochiearchief Testelt, losse stukken: Parochie kerk van Testelt, Herstellingswerken aan de Venster van het hoogzaal. Leuven den 10 september 1901, gesigneerd Langerock.
23 Parochiearchief Testelt, losse stukken: Parochiekerk van Testelt, Herstellingswerken aan den toren uit te voeren, Meting en Begrotingsstaat Dringende Werken. Opgemaakt door den ondergetekende bouwkundige. Leuven den 29 september 1910. Geen signatuur.
24 De oude stoelen, de kruisweg en een deel van het beeldhouwwerk en de schilderijen werden verwijderd. De twee portiekaltaren verhuisden naar het Stedelijk Museum van Diest. Cf. http://balat.kikirpa.be/object/25745.

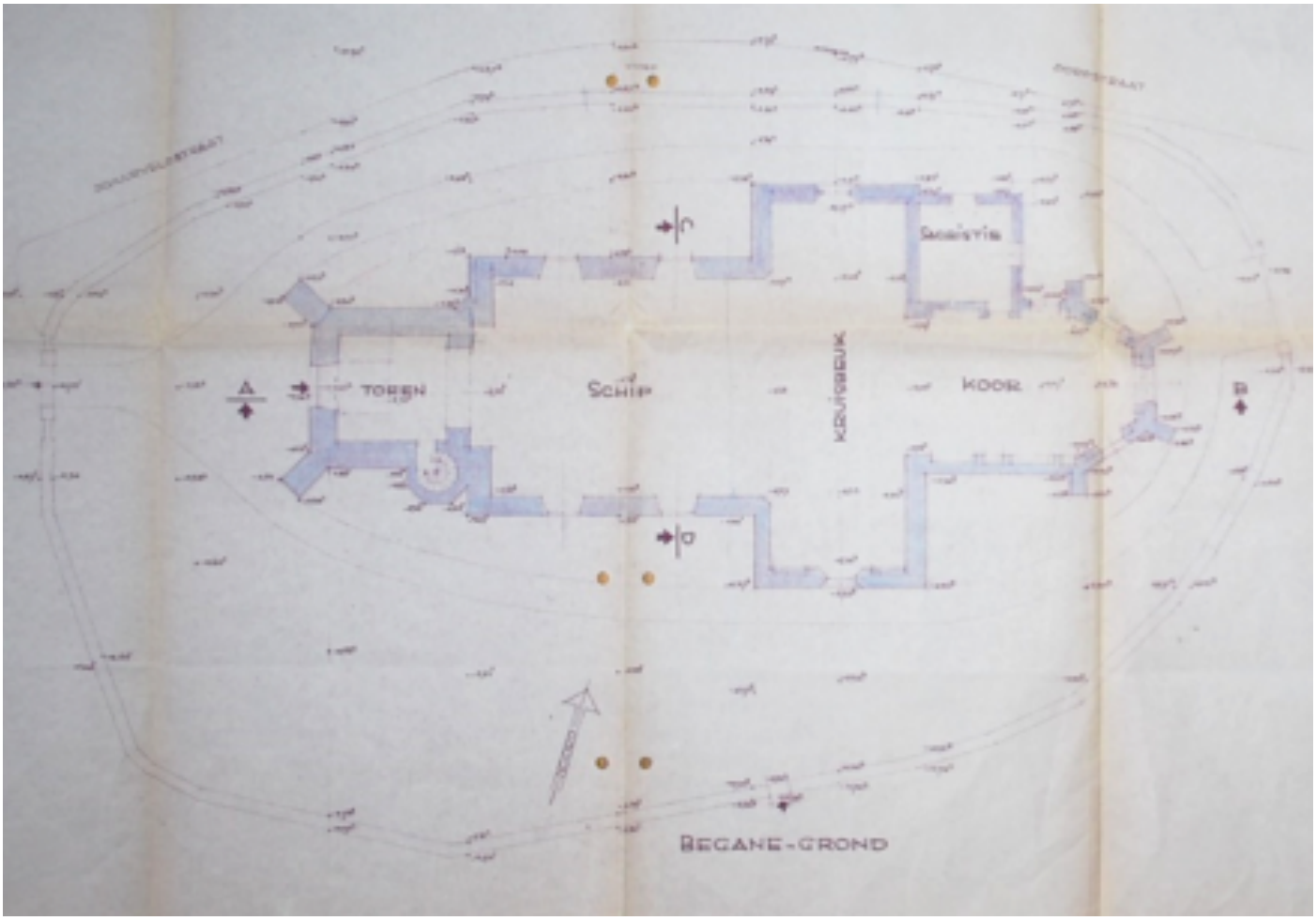
TOREN
SCHIP
KRUISBEUK
KOOR
SACRISTIE
REGANE-GROND

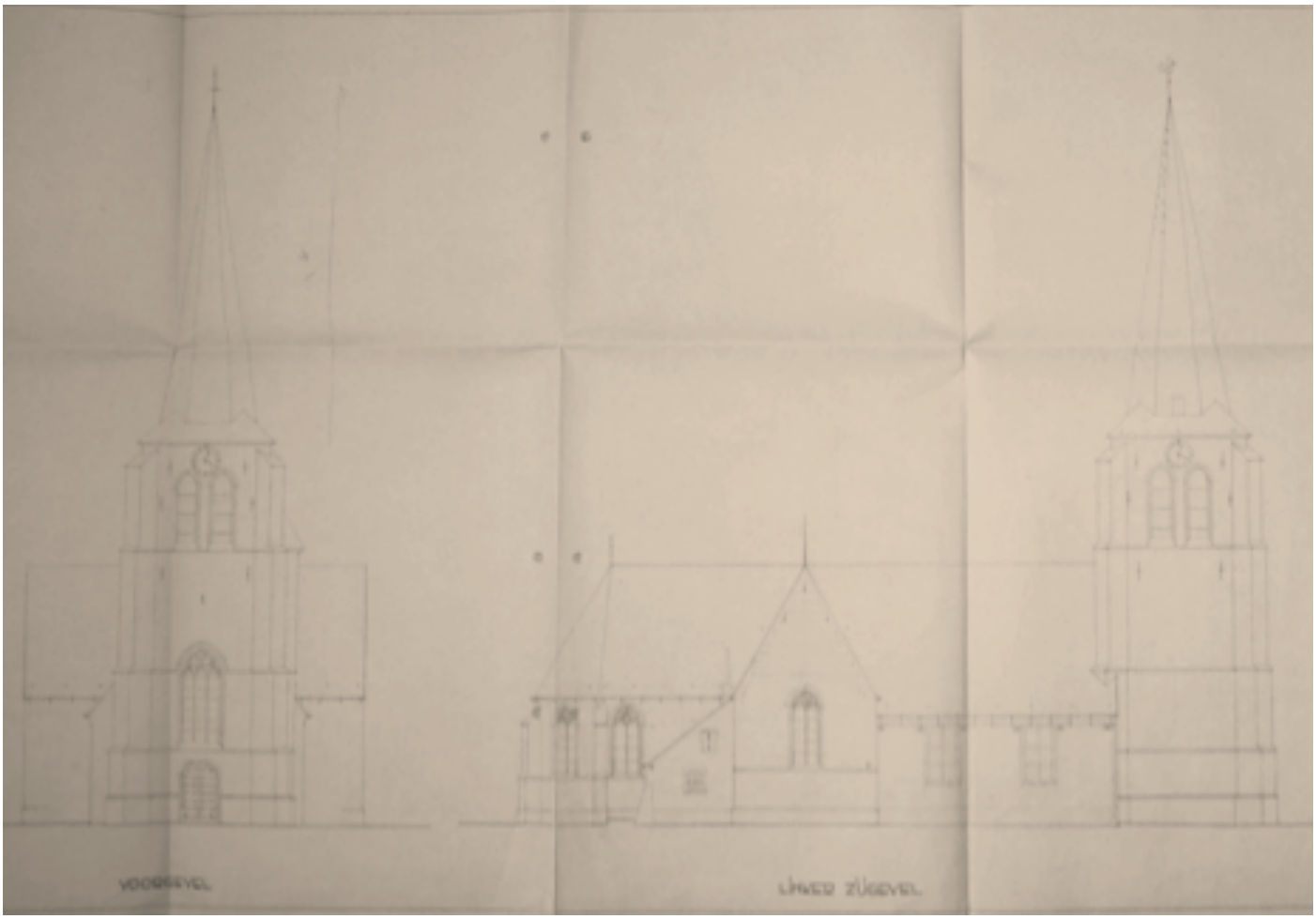
VOORGEVEL
LINKER ZIJGEVEL

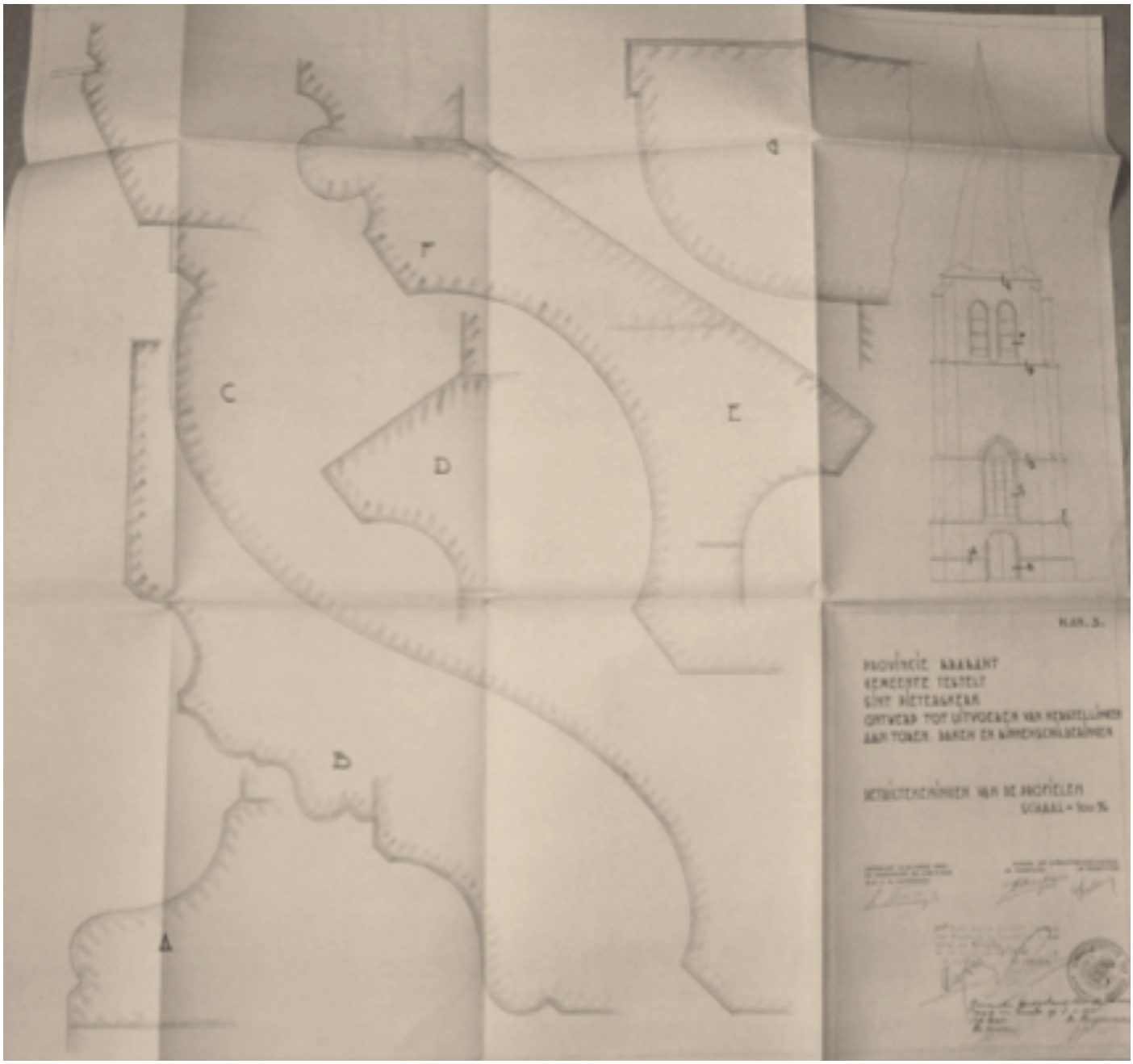

←↑ Afb. 2-17: ontwerp tot uitvoeren van restauratiewerken (blad 1) – plan begane grond door architect Vandendael d.d. oktober 1961 (afgetekend 22 nov. 1962) ©parochiekarchief Testelt

← Afb. 2-18: ontwerp tot uitvoeren van restauratiewerken (blad 2) – voorgevel en linker zijgevel door architect Vandendael d.d. oktober 1961 (afgetekend 13/04/1964) ©Parochiearchief Testelt

↑ Afb. 2-19: Ontwerp tot uitvoeren van herstellingen aan toren, daken en binnenschilderingen (blad 3) – detailtekeningen van de profielen door architect Vandendael d.d. oktober 1960 (afgetekend 14/12/1961 en 02/01/1961). © Parochiearchief Testelt

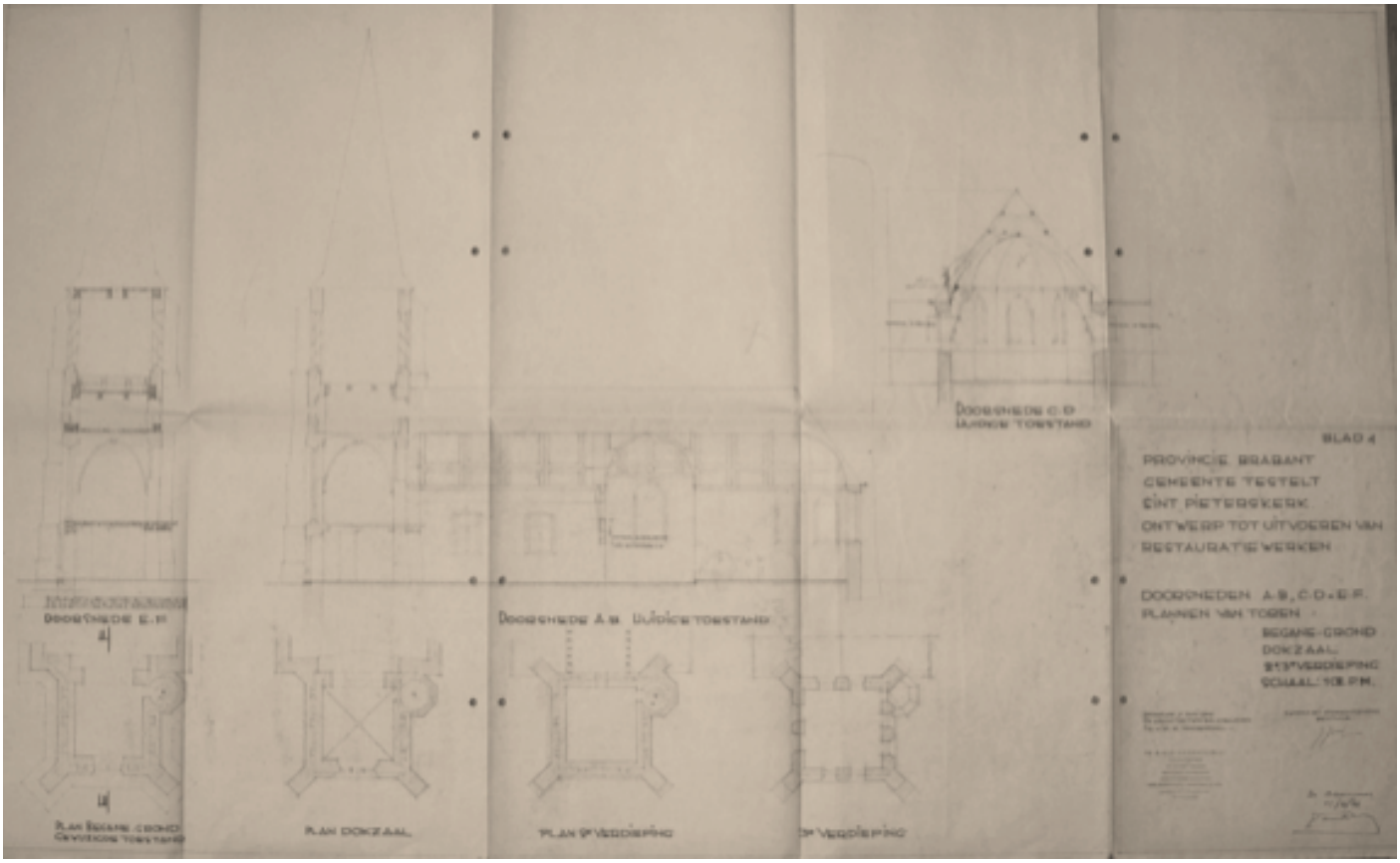
BLAD 4
PROVINCIE BRABANT
GEMEENTE TESTELT
EINT PIETERSKERK
ONTWERP TOT UITVOEREN VAN
RESTAURATIE WERKEN
DOORSNEDEN A-B, C-D, E-F
PLANNEN VAN TOREN
BEGANE GROND
DOKZAAL
1STE VERDIEPING
SCHAAL: 1/25 P.M.
PLAN DOKZAAL
PLAN 1STE VERDIEPING

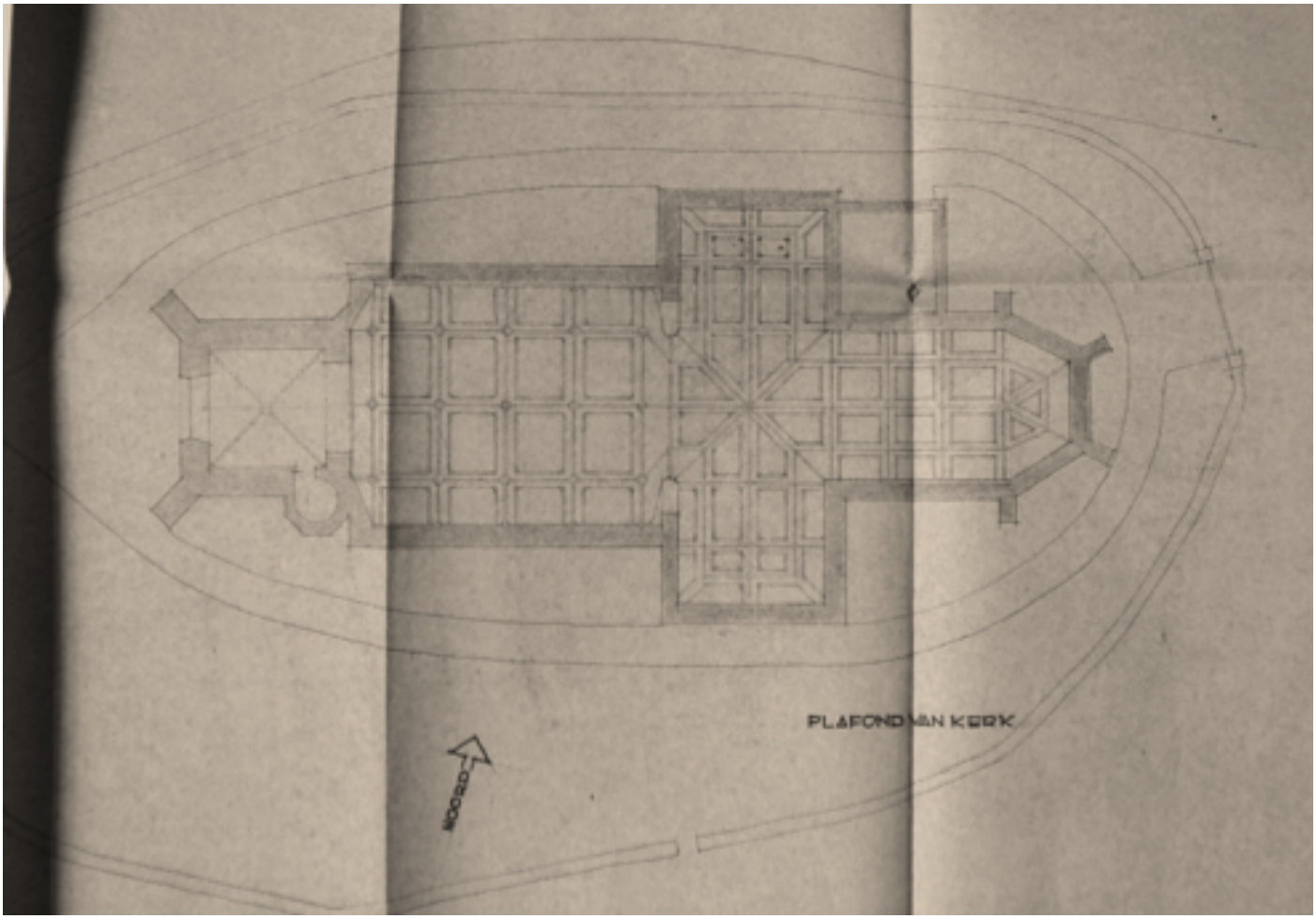
PLAFOND VAN KERK
NOORDEN

←↑ Afb. 2-20: Ontwerp tot uitvoeren van restauratiewerken (blad 4) - doorsneden A-B, C-D, E-F. plannen van de toren begane grond, dokzaal, 2de-3de verdieping door architect Vandendael d.d. 7 juni 1962 (afgetekend 13/04/1964). ©Parochiearchief Testelt

← Afb. 2-21: Ontwerp tot uitvoeren van restauratiewerken (blad 5) – plan: plafond van kerk door architect Vandendael d.d. 6 juni 1962 (afgetekend 13/04/1964) ©Parochiearchief Testelt

↑ Afb. 2-22 en 23: Foto's van de restauratiewerken 1964-1968 © Parochiearchief Testelt

↑ Afb. 2-24: Oude foto interieur d.d. 1944. ©KIK-IRPA, cliché A073522

← Afb. 2-25: oude foto interieur d.d. 1944. ©KIK-IRPA, cliché A073523

→↑ Afb. 2-26: Oude foto interieur d.d. 1977. ©KIK-IRPA, cliché M254451

→Afb. 2-27: Oude foto interieur d.d. 1977. ©KIK-IRPA, cliché M254452

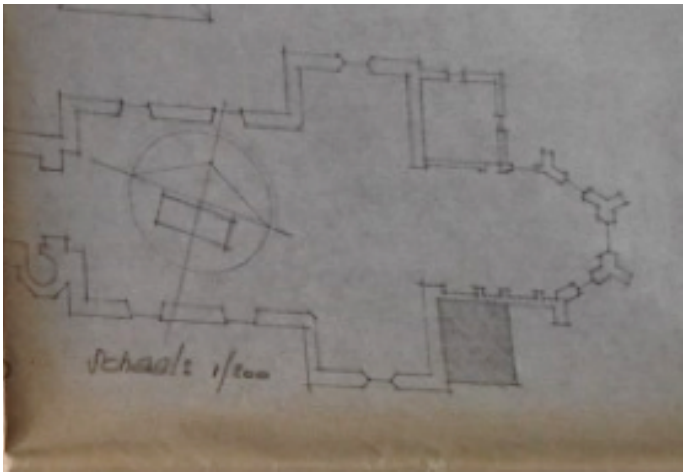

← Afb. 2-28: detail situering – ontwerp tot uitvoeren van een aanbouw voor centrale verwarming door architect Jos Gabriels d.d. nov. 1968 (afgetekend 1 dec. 1968) ©Parochiearchief Testelt

↓ Afb. 2-29: detail geveltekening – ontwerp tot uitvoeren van een aanbouw voor centrale verwarming door architect Jos Gabriels d.d. nov. 1968 (afgetekend 1 dec. 1968) ©Parochiearchief Testelt

↓↓ Afb. 2-30: detail geveltekeningen – ontwerp tot uitvoeren van een aanbouw voor centrale verwarming door architect Jos Gabriels d.d. nov. 1968 (afgetekend 1 dec. 1968) ©Parochiearchief Testelt.

↓↓ Afb. 2-32: Ontwerp tot uitvoeren van een aanbouw voor sacristie door architect Jos Gabriels d.d. nov. 1968 (afgestempeld 4 maart 1973) ©Parochiearchief Testelt.

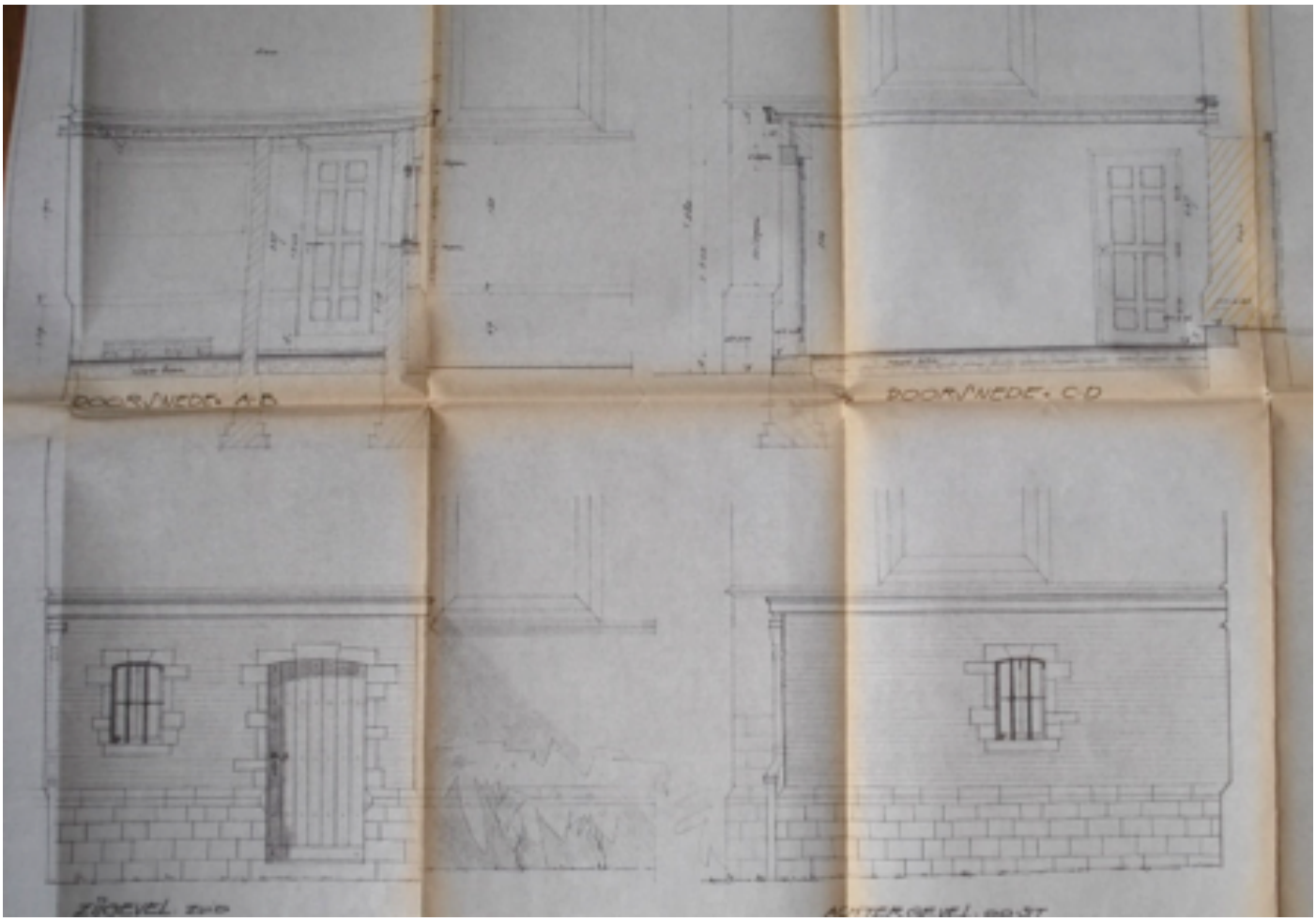

In **1966** gebeurden er herstellingen aan de vloer.

Ook de volgende jaren gebeurden er nog bijkomende herstellingswerken. Zo werden er in **1968** plannen gemaakt voor een aanbouw voor de stookinstallatie van de centrale verwarming tussen de zuidelijke transeptarm en het koor en kwam er een nieuwe kooruitrusting.
Tegelijkertijd werd er ook een ontwerptekening gemaakt voor het uitvoeren van een aanbouw voor een sacristie op dezelfde locatie. De tekeningen, eveneens van de hand architect Jos Gabriels, zijn identiek aan deze voor de aanbouw voor centrale verwarming, uitgezonderd dat het grondplan hier één open ruimte weergeeft in plaats van de twee smalle(re) ruimten.

In hetzelfde jaar werden er ook herstellingen doorgevoerd aan de torenklok en het uurwerk.

Eind jaren 1970 en begin jaren 1980 werden er beveiligingsmaatregelen getroffen betreffende brandpreventie (**1978**) en diefstalpreventie (**1982**).

-

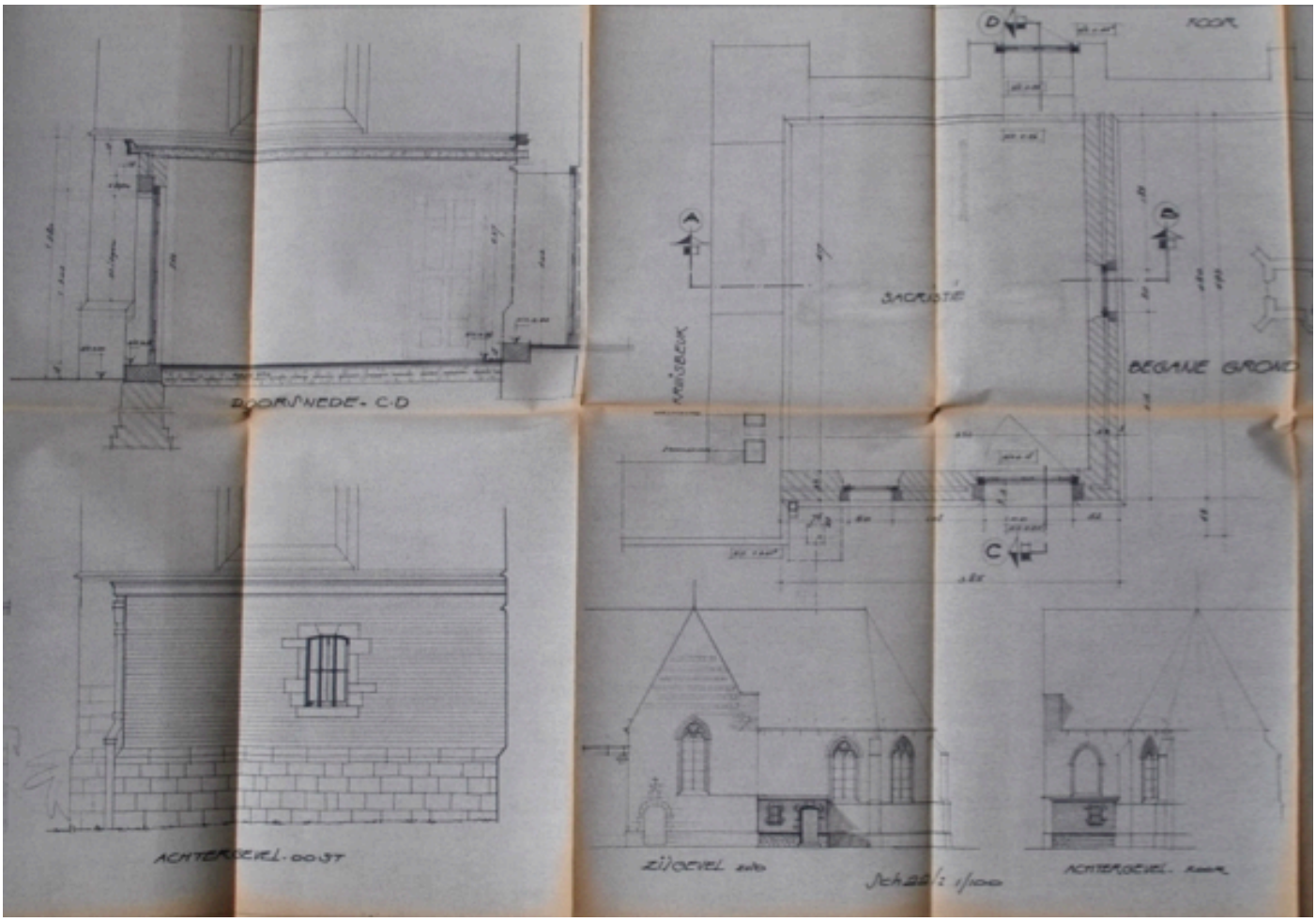

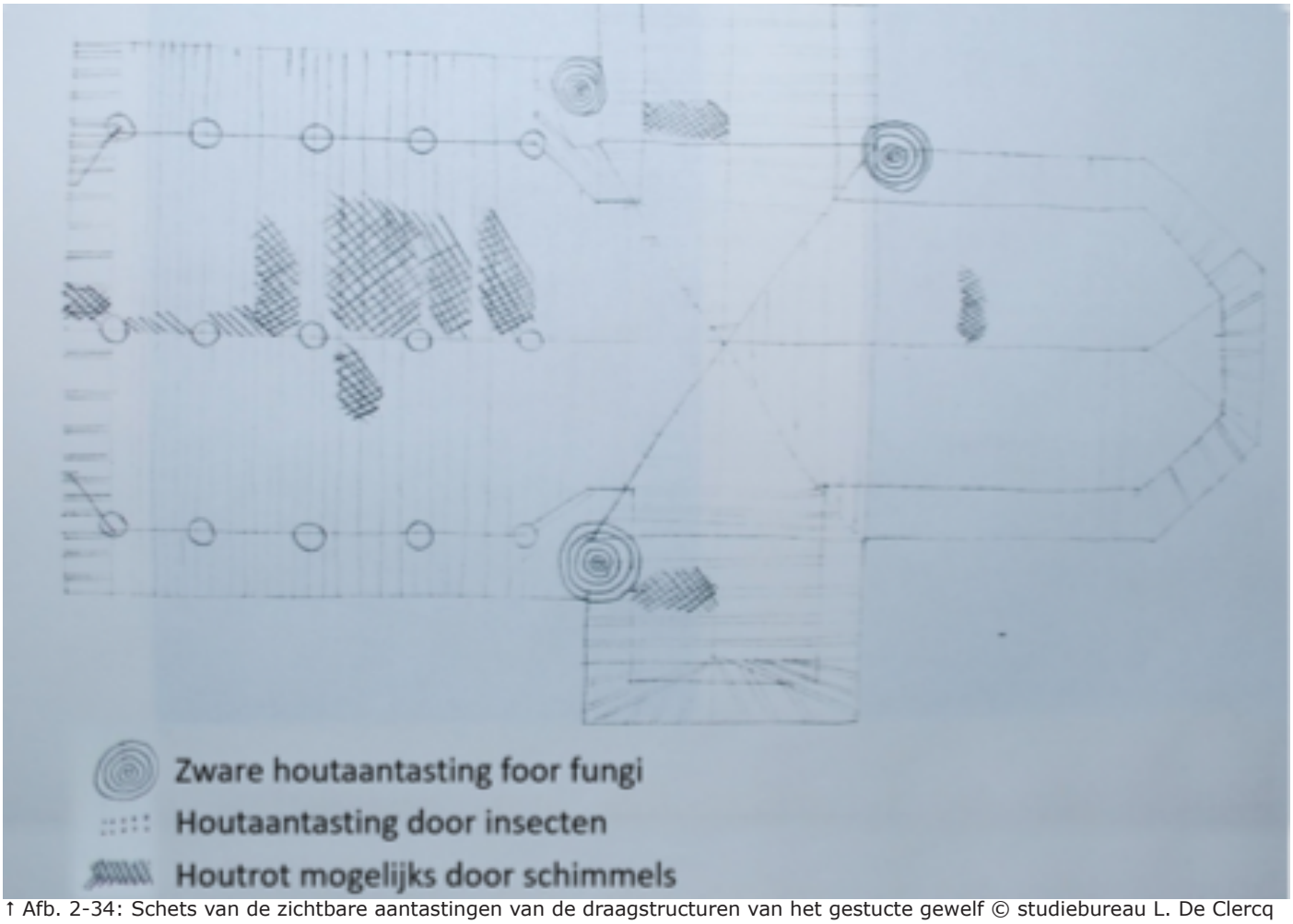

↑ Afb. 2-34: Schets van de zichtbare aantastingen van de draagstructuren van het gestucte gewelf © studiebureau L. De Clercq

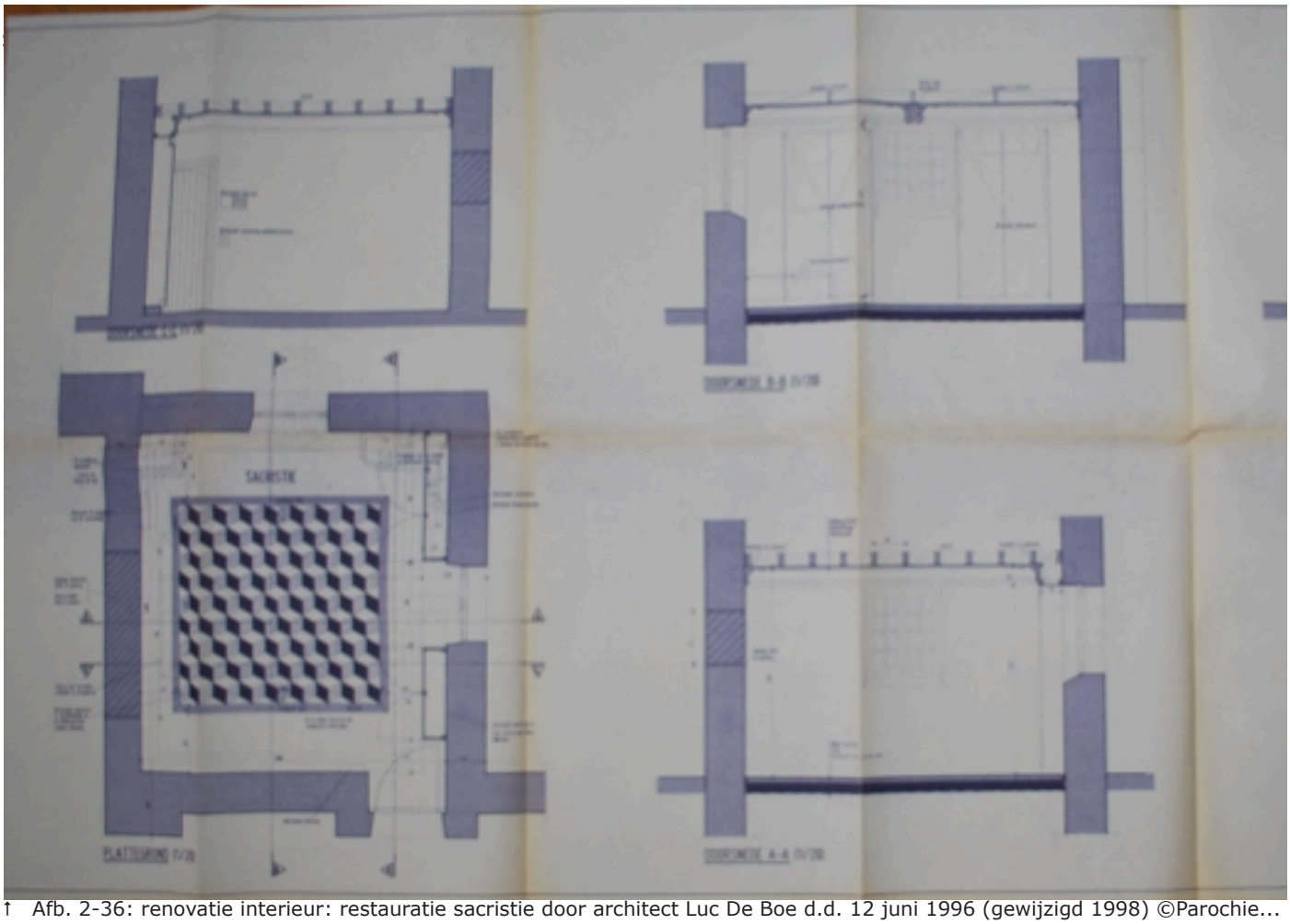

↑ Afb. 2-36: renovatie interieur: restauratie sacristie door architect Luc De Boe d.d. 12 juni 1996 (gewijzigd 1998) ©Parochie...

Een nieuwe grote restauratiecampagne kwam er **tussen 1985 en 2000**. Verspreid over verschillende fasen werd de kerk opnieuw volledig onder handen genomen zowel wat het exterieur als het interieur betreft.

Zo werd er in **1985** een spoedprocedure gestart om de muren te injecteren tegen capillair vocht (voorlopige oplevering 1989) en in **1987**, eveneens via een spoedprocedure, werd de kerkhofmuur opnieuw gemetseld en ingevoegd.

In **1990** diende de cementplint te worden verwijderd en was er een nieuwe behandeling tegen opstijgend vocht door middel van injectie. Een jaar later ging de restauratie van de pleisterwerken van start en werden er nieuwe armaturen voor de verlichting geplaatst. De voorlopige oplevering van de elektriciteitswerken kwam er in **1993**.

Naar aanleiding van de restauratiewerken van het interieur werd er in **1993** ook onderzoek gedaan naar de verschillende stofferingen. Hierbij werden er steekproeven genomen op verschillende delen van het kerkinterieur die tot doel hadden de gelaagdheid en toestand van deze onderdelen te bepalen. [25] Uit het onderzoek bleek dat er op een aantal plaatsen aantasting van schimmels een/of houtborende insecten was.

Nog in hetzelfde jaar werd het hout in de dakstoel en de kerktoren preventief en curatief behandeld en werd het interieur van de kerk opnieuw geschilderd.

Twee jaar later, in **1995**, vond er een nieuwe preventieve en curatieve houtbehandeling plaats en werd er een nieuwe verwarmingsinstallatie geplaatst.

In **1996** werden de twee consoles hersteld en in **1997** werd het stucwerk gerestaureerd, de binnenmuren geschilderd en gebeurden er onderhoudswerken aan het dak, de goten en de afvoerbuizen.

De renovatie van de sacristie met onder meer de herstelling van de ramen en het plafond gebeurden in **1998**. Ook het inkomportaal werd toen aangepast en voorzien van een nieuwe sas met glaspanelen en dubbele glazen deur.

In **1999** werden de glas-in-loodramen nagekeken en in orde gebracht.

De voorlopige oplevering van de schilderwerken gebeurde in 2000.
-
Sinds 2000 werden er geen ingrijpende restauraties meer doorgevoerd. Wel werden er op regelmatige tijdstippen onderhoudswerken uitgevoerd waaronder:
- herstellen van de kil- en hanggoten en restauratie van de wandschilderingen in 2002;
- onderhoudswerken aan de toren en buitenmuren in 2003 en 2006;
- Restauratie orgel 2006-2008 (restauratie door Pels-D'Hond);
- injecteren van de muren in het portaal tegen capillair vocht en het opnieuw bepleisteren en schilderen van deze muren in 2008-2010;
- opmaak restauratiedossier van de glas-in-loodramen in 2015;

25 *DE CLERCQ, L., Sint-Pieterskerk Testelt. Vooronderzoek en advies, 1993*

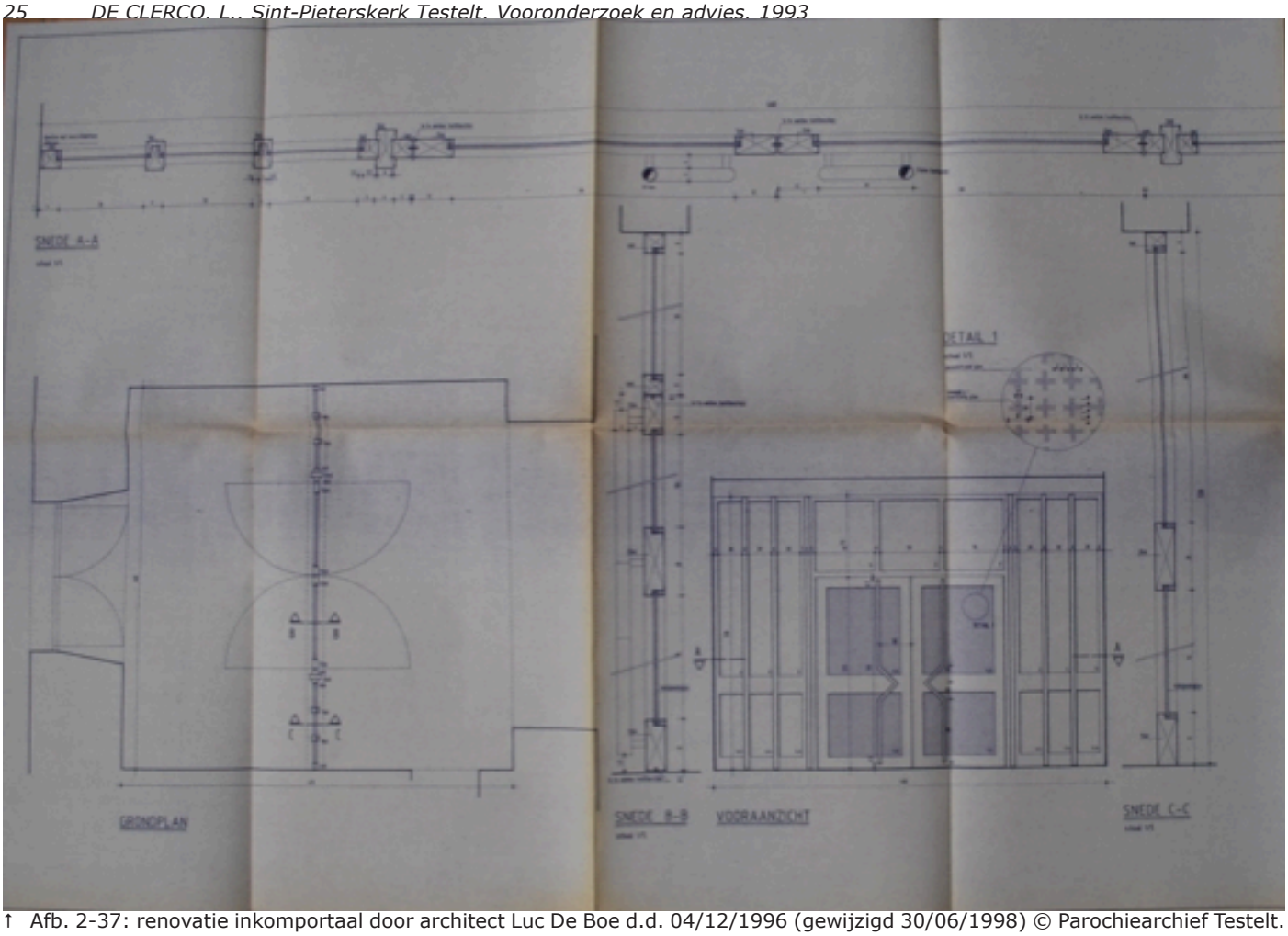

↑ Afb. 2-37: renovatie inkomportaal door architect Luc De Boe d.d. 04/12/1996 (gewijzigd 30/06/1998) © Parochiearchief Testelt.

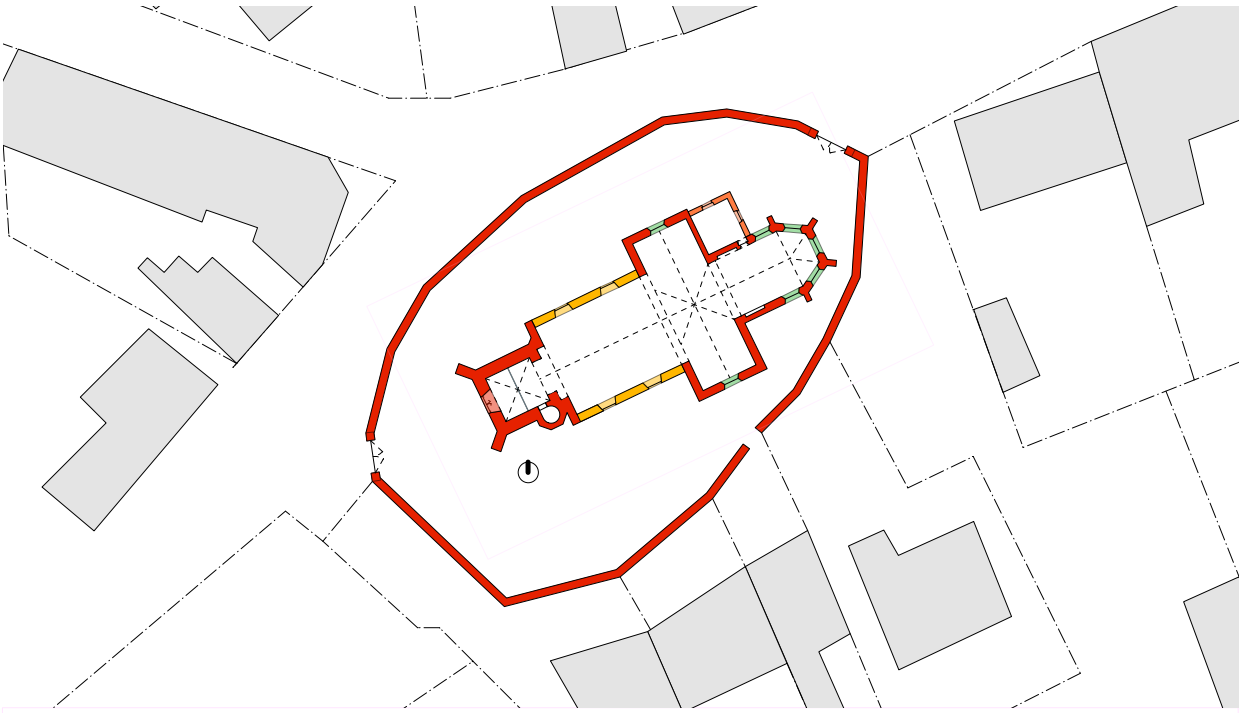

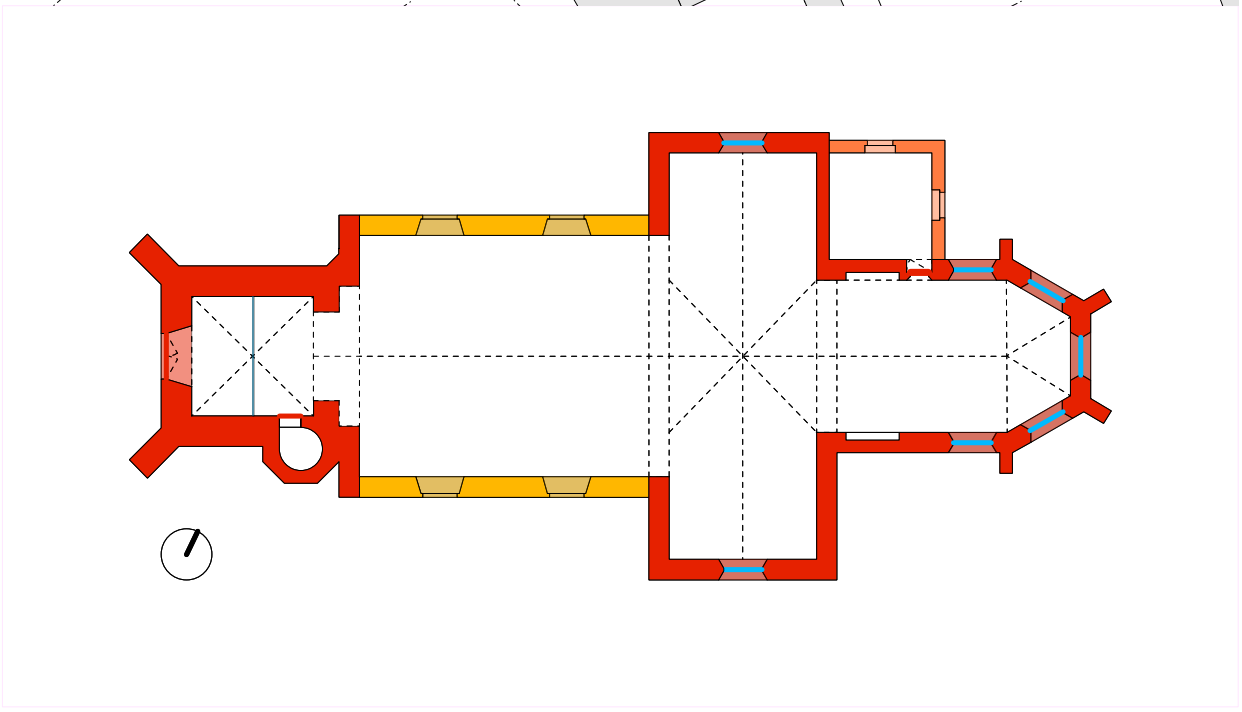

LEGENDE - BOUWGESCHIEDENIS

- 15de-16de eeuw
- 17de eeuw
- 18de eeuw
- 19de eeuw
- 20ste eeuw

SINT-PIETERSKERK TESTELT
HISTORISCHE NOTA
bouwgeschiedenis

datum opmaak: 23/05/2017
plannummer: 01/ 02

KOPLAMP ARCHITECTEN

OVERZICHT VAN DE HISTORISCHE EVOLUTIE

15de eeuw		**bouw gotische kerk**
	1435:	herstellingen koor
	1448:	herstellingen toren
16de eeuw	1511:	onderbouw westtoren door Jan van Coudegem
	1514:	aankoop eerste torenspits bij de Abdij van Averbode
17de eeuw		bouw van puntgevel voor transept bouw sacristie
18de eeuw	1743-1744:	vernieuwing torenspits door Judocus Bruyninckx
	ca.1750-1768:	**vervangen van het schip + belangrijke vernieuwing interieur en meubilair**
19de eeuw	1803:	plaatsen Collinorgel
	1898-1901:	restauratie van toren, koor en kruisbeuk – o.l.v. Langerock
20ste eeuw		
	1901-1917:	glasramen in het koor
	1909-1912:	restauratie van de toren
	1959-1960:	stuttingswerken toren
	1964-1968:	herstellingswerken toren, daken en binnenschildering wordt monochroom wit
	1968-1969	ontwerp aanbouw stookinstallatie centrale verwarming en plaatsing van een nieuwe kooruitrusting, herstellingen torenklok en torenklokuurwerk
	1978:	brandbeveiligingsmaatregelen
	1982:	dringende beveiligingswerken (naar aanleiding van kunstdiefstallen)
1985-2000		restauratie in verschillende fasen
	1985:	injecteren van de muren tegen capillaire vocht
	1987:	kerkhofmuur opnieuw metsen en invoegen
	1990:	verwijderen cementplint en behandeling tegen opstijgend vocht door middel van injectie.
	1991-1993:	restauratie pleisterwerken en elektriciteit (nieuwe armaturen voor de verlichtingsinstallatie)
	1993:	onderzoek stoffering; preventieve en curatieve houtbehandeling van de dakstoel en de kerktoren, schilderen van het kerkinterieur
	1995:	preventieve en curatieve houtbehandeling en plaatsing van een nieuwe verwarmingsinstallatie
	1996:	herstelling van de consoles
	1997:	restauratie van het stucwerk, herschilderen van de binnenmuren en onderhoudswerken aan het dak, goten en afvoerbuizen
	1998:	restauratie sacristie (herstelling ramen en plafond); plaatsen tochtportaal
	1999:	nazicht en herstelling glas-in-loodbeglazing
21ste eeuw		Onderhoudswerken en restauratie van het orgel:
	2001:	vernieuwing motor van de klokken en het uurwerk
	2002:	Herstellen van kil- en hanggoten en restauratie van de wandschilderingen
	2003-2006:	onderhoudswerken aan ijzerzandsteen in de buitenmuren
	2006-2008:	restauratie van het orgel
	2008-2010:	injecties tegen opstijgend vocht in het portaal; opnieuw bepleisteren en schilderen; beveiliging van beelden en schilderijen + nieuwe bliksemafleiders geplaatst.
	2015:	opmaak restauratiedossier voor glas-in-loodramen

↑ *overzichtsbeeld vanuit het westen*

↑ Ferrariskaart (1771-1778)

→ Sint-Pieterskerk met rechtsonder de oude Buxus (poststempel 1923-1925)

02.02.2. Historische evolutie van de kerkhofmuur

(opgemaakt door Koplamp architecten)

Naast de kerk bevindt zich het kerkhof omgeven door een hoge muur. Hierin zijn drie toegangen aangebracht.

Deze bestaat uit metselwerk met de typische roodbruine ijzerzandsteen. Dit naar analogie van de oudste delen van dit gotische gebouw - de toren, het koor en het transept, die werden opgetrokken in de 15de-16de eeuw.

Op de ferrariskaart (1771-1778) is deze muur inderdaad reeds zichtbaar.

In de periode 1964-1968 werd, via een spoedprocedure, de kerkhofmuur 'opnieuw' gemetseld en ingevoegd.

Op een postkaart van 1923-1925 is zichtbaar dat de kerkhofmuur vroeger hoger kwam. Deze kwamen tot ca. 180cm hoog. Momenteel is deze hoogte beperkt tot ca. schoothoogte. Wanneer deze verlaging gebeurde is onduidelijk. Mogelijks tijdens de aanpassingswerken in 1987.

↑ *Toren, buitenzicht © Studiebureau Monumentenzorg*

↑ *Toren, buitenzicht © Studiebureau Monumentenzorg*

↑ *Schip, buitenzicht © Studiebureau Monumentenzorg*

↑ *Schip, buitenzicht © Studiebureau Monumentenzorg*

02.02.3. Bouwhistorische analyse exterieur

De Testeltse Sint-Pieterskerk is een in hoofdzaak gotisch gebouw dat wordt omgeven door een mooie kerkhofmuur en schaduwrijke bomen. De plattegrond van de kerk ontplooit een vierkante toren, een beuk van drie traveeën, een uitspringend transept en een veelhoekig koor dat in het noordoosten wordt geflankeerd door een sacristie.

1. Toren

De imposante westtoren in ijzerzandsteen telt vier geledingen en heeft een bijna vierkant grondplan. Op de hoeken wordt de toren versterkt door zware steunberen. Het geheel wordt getopt door een hoge, ranke torenspits.

In de westelijke gevel bevindt zich op het gelijkvloers een axiaal portaal met houten rondboogdeur. Op de verdieping erboven zit een groot spitsboogvormig venster met maaswerk en glas-in-loodraam.

Langs de zuidzijde bevindt zich een aansluitende zeshoekige traptoren die oploopt tot de hoogte van de galmgaten op de derde geleding. Het traptorentje wordt getopt door een vierzijdig piramidaal dak en is voorzien van diverse spleetvormige vensteropeningen. Op de tweede torenverdieping zit een kleine vensteropening die wordt afgesloten met een houten luik.

De derde torenverdieping is langs elke zijde voorzien van twee galmgaten. Centraal boven de galmgaten bevindt zich, langs drie van de vier zijden, wijzerplaten.

2. Schip

Het op de toren aansluitende schip is van latere datum en is opgevat als een rechthoekige baksteenconstructie. Langs noordelijke en zuidelijke zijde bevinden zich telkens twee grote segmentboogvormige vensters in natuursteen met glas-in-loodramen. Onder de dakrand werden ornamentele steigergaten gebouwd, gevormd door vier blokken ijzerzandsteen.

In het westen van de zuidelijke gevel zit een toegemetselde deur in een natuurstenen omlijsting met uitspringende sleutel.

3. Transept

Het transept is grotendeels opgetrokken in ijzerzandsteen, met herstellingen in baksteen. De 17de-eeuwse noordelijke- en zuidelijke puntgevel zijn in baksteen en hebben speklagen van ijzerzandsteen.
Langs de noordelijke en zuidelijke zijde bevindt zich een spitsboogvenster met maaswerk en glas-in-loodramen.

In het westen van de zuidgevel zit er een toegemetselde boogdeur. Erboven werd een kleine gotische nis aangebracht.
Ook de oostelijke gevel van het zuidelijke transept bevat een toegemetseld spitsboogvormig venster.

De westelijke gevels van het transept bevatten nog duidelijke sporen van de vroegere zijbeuken.

↑ *Zuidelijk transept, buitenzicht © Studiebureau Mon...enzorg*

↑ *Zuidelijk transept, dichtgemetselde deur*

↑ *Transept, spoor van de oude zijbeuken*

↑ *Koor © Studiebureau Monumentenzorg*

↑ *Sacristie © Studiebureau Monumentenzorg*

↑ *Sacristie © Studiebureau Monumentenzorg*

4. KOOR (PRIESTERKOOR EN ABSIS)

Het koor bestaat uit een rechthoekig priesterkoor en vijfzijdige absis, opgetrokken in ijzerzandsteen. De geleding van het koor wordt geritmeerd door hoeksteunberen. De vijf zijden van de absis zijn voorzien van een spitsboogvenster met maaswerk en glas-in-loodramen.

5. SACRISTIE

De sacristie is aangebouwd tussen het koor en de noordelijke transeptarm. Het kleine bakstenen gebouw helt in oostelijke richting en vormt als het ware een verlengstuk van het dak van de aanpalende dwarsbeuk. Onderaan het gebouw zit er een plint in ijzerzandsteen.

De oostelijke en noordelijke gevel bevatten een kleine vensteropening met omlijsting in ijzerzandsteen, houten raam en diefijzers. Aan de noordzijde zit er in de geveltop een grotendeels toegemetselde vensteropening met natuurstenen omlijsting en bakstenen ontlastingsboogje. De kleine vensteropening is gereduceerd tot een spleetvormige opening.

↑←← Toren, toegangsportaal
↑← Toren, toegangsportaal, deur naar traptoren
↑ Toren, glazen scheidingswand tochtportaal
← Toren, stenen draaitrap naar zuidelijke traptoren
↓← Toren, eerste verdieping met zicht op het orgel
↓ Toren, buitenzicht op het glas-in-loodraam
↓→ Toren, kamer op tweede torenverdieping
↓→→ Toren, houten gestel voor de klokken
©Studiebureau Monumentenzorg (d.d. 01/03/2017)

02.02.4. Bouwhistorische analyse interieur

1. TOREN

De imposante westtoren telt vier geledingen en heeft een bijna vierkant grondplan.

Het **gelijkvloers** van het torengebouw doet dienst als portaal en bezit een vlakke stenen zoldering. Het voorste gedeelte van het portaal wordt met een glazen wand met dubbele glasdeur afgescheiden van de rest van het portaal en fungeert zodoende als tochtportaal.
De muren en het plafond zijn gestuct en wit geschilderd. Op de vloer liggen tegels in blauwe hardsteen. De lage plint bestaat eveneens uit blauwe hardsteen.
In de zuidelijke muur van het portaal bevindt zich een grijs geschilderde houten deur met smeedijzeren beslag die toegang geeft tot het achterliggende zeszijdige traptorentje met stenen draaitrap via dewelke de bovenliggende verdiepingen toegankelijk zijn. Verlichting gebeurt door vier kleine spleetvensters.

De **eerste verdieping** van de toren is voorzien van een kruisgewelf, waarvan de bruine zandstenen ribben op meerzijdige geprofileerde kraagstenen rusten. In de westzijde bevindt zich een groot spitsboogvormig venster met glas-in-loodraam.
Aan de oostzijde vormt een grote spitsboog de doorgang naar het doksaal met orgel. Het orgel staat centraal op voor de spitsboog en beneemt een groot gedeelte van de oppervlakte ervan.
Het plafond en de muren zijn net als op het gelijkvloers gestuct en wit geschilderd. Op de vloer liggen rode aardewerktegels

Op de **tweede torenverdieping** bevindt zich een kleine kamer met luik aan de zuidzijde. De muren van deze ruimte zijn onbezet waardoor de roodbruine ijzerzandsteen duidelijk zichtbaar is. Op verschillende plaatsen zijn er herstellingen in baksteen en cement. Het plafond en de vloer zijn in beton. Centraal in het plafond bevindt zich een vierkante opening naar de derde verdieping. De opening wordt afgesloten met houten planken.

De klokken hebben hun plaats in de **derde torenverdieping**. Deze is voorzien van twee galmgaten langs elke zijde. Het merendeel van de verdieping wordt ingenomen door het houten gestel voor de klokken.

↑ Schip, buitenzicht. ©Studiebureau Monumentenzorg (d.d. 01/03/2017)
↓ Schip, detail raam. ©Studiebureau Monumentenzorg (d.d. 01/03/2017)

↑ Schip, gezien vanaf het koor. © Studiebureau Monumentenzorg (d.d. 01/03/2017)
↓ Schip, detail cassettenplafond. ©Studiebureau Monumentenzorg (d.d. 01/03/2017)
↓ ↓ Schip, detail vloer. ©Studiebureau Monumentenzorg (d.d. 01/03/2017)

2. SCHIP

Het schip, opgetrokken in baksteen, bestaat uit een eenvoudige rechthoekige ruimte met langs noordelijke en zuidelijke zijde telkens twee grote segmentboogvormige vensters met glas-in-loodramen.

De vensters worden omlijst met brede verheven stucprofileringen die bovenaan samenkomen in een rocaille-vormige sluitsteen.

Het plafond bestaat uit een tongewelf met gestucte cassettenstructuur en cirkelvormige knooppunten.[26]
De muren zijn bepleisterd en wit geschilderd. Ook de raamlijsten en het plafond dragen een witte verflaag.
De vloer en plinten bestaat uit tegels in blauwe hardsteen.

26 Uit het onderzoek van de gewelven is gebleken dat de 18de-eeuwse stucbekleding, met de intrigerende cassettenstructuur en de cirkelvormige knooppunten, is aangelegd op een veel oudere, vermoedelijk laatgotische houten structuur. Bovenop het gewelf kan men duidelijk vaststellen dat in de houten ribstructuren die de cassettenverdeling vormen, in oorsprong voorzien waren van een houten bebording die in de ribben waren bevestigd d.m.v. een groef. DE CLERCQ, L., Sint-Pieterskerk Testelt, Vooronderzoek en advies, p. 2.

↑← Transept, noordelijke transeptarm
↑ Transept, zuidelijke transeptarm
← Schip-Transept, console
↓ Transept, muurschildering

→ Transept, muurschildering links van het raam
→→ Transept, muurschildering rechts van het raam
©Studiebureau Monumentenzorg (d.d. 01/03/2017)

Het transept is aan de noordelijke en zuidelijke zijde voorzien van een spitsboogvenster met maaswerk en glas-in-loodramen. Ook de oostelijke gevels van het transept bevatten oorspronkelijk een spitsboogvenster. [27]

Net als in het schip bestaat het plafond uit een tongewelf met gestucte cassettenstructuur en cirkelvormige knooppunten. Op de overgang tussen het schip en het transept bevinden zich twee sculpturale voluutvormige consoles met bovenaan een cherubshoofje.
De muren zijn bepleisterd en wit geschilderd. Onderaan de noordelijke en zuidelijke muur bevinden zich blindnissen. In de oostelijke muur van de zuidelijke transeptarm zit een kleine gotische nis. Het plafond is wit geschilderd.
De vloer en plinten bestaan uit tegels in blauwe hardsteen.

Bij restauratiewerken werden op de zuidelijke muur van het transept oude muurschildering ontdekt. Deze werden vervolgens zorgvuldig vrijgelegd.

27 In het zuidelijke transept is het dichtgemetselde venster langs de buitenzijde nog zichtbaar. In het noordelijke transept verdween dit in de 17de eeuw bij de bouw van de nieuwe sacristie.

↑← Koor, buitenzicht
↑ Koor, binnenzicht
← Koor, detail vloer
↓← Koor, detail vloer
©Studiebureau Monumentenzorg (d.d. 01/03/2017)

4. KOOR (PRIESTERKOOR & ABSIS)

Het koor bestaat uit een rechthoekig priesterkoor en vijfzijdige absis. Langs de buitenzijde wordt de geleding van het koor geritmeerd door hoeksteunberen.
Langs de binnenzijde wordt deze geleding aangegeven door de ondiepe blindnissen in de onderste zone van de muren.

De vijf zijden van de absis zijn voorzien van een spitsboogvenster met maaswerk en glas-in-loodramen.
Het plafond bestaat ook hier uit een tongewelf met gestucte cassettenstructuur en cirkelvormige knooppunten dat is voorzien van een recente witte verflaag.
De muren zijn gestuct en wit geschilderd en vloer en plinten bestaan uit tegels van blauwe hardsteen. Her en der werd er in de vloer een kruismotief aangebracht met witte tegels .
Het vloerniveau van het koor ligt een trap hoger dan dat van het schip. Ter hoogte van het dienstaltaar is er nog een tweede verhoging.

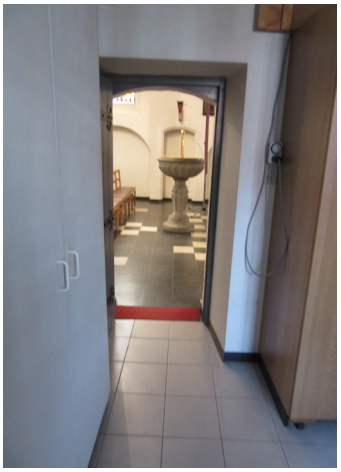

↑↑↑ Sacristie, buitenzicht ©Studiebureau Monumentenzorg (d.d. 01/03/2017)
↑↑ Schip, deur naar sacristie (2x) ©Studiebureau Monumentenzorg (d.d. 01/03/2017) & Deur vanuit sacristie (© Koplamp d.d. 01/03/2017)
↑ Sacristie, detail vloer ©Studiebureau Monumentenzorg (d.d. 01/03/2017)

5. Sacristie

De sacristie bevindt zich tussen het koor en de noordelijke transeptarm.
Ze is bereikbaar via een grijs geschilderde houten deur met smeedijzeren beslag in de noordgevel van het koor ter hoogte van de overgang tussen het priesterkoor en de absis.

De vierkante ruimte heeft twee kleine rechthoekige ramen en een vlak plafond.
De wit geschilderde muren zijn grotendeels bezet met recente grote vrijstaande kasten.
De vloer (zone centraal in de sacristie) bestaat uit licht grijsbeige keramische tegels met centraal een decoratief geometrisch blokkenpatroon in grijze en blauwe tegels.

↑↑ Vogelperspectief uit het kaartenboek van de Abdij van Averbode (1650-1680)
↑ Ferrariskaart (1771-1778)
→ Sint-Pieterskerk met rechtsonder de oude Buxus (poststempel 1923-1925)

02.03. Historische nota landschappelijk erfgoed

(opgemaakt door Natuurlijk Tuinieren)

De contour van de buitenruimte werd reeds vastgelegd bij de bouw van de kerk (15e -16e Eeuw). Uit een cartografische opname uit het kaartenboek van de abdij van Averbode (1650-1680) kunnen we afleiden dat er in die tijd al een ommuring aanwezig was. Uit deze kaart blijkt ook dat er vroeger een versterkte motte-site met boomgaard aanwezig was ten noorden van de kerk.

Omdat de ruimte rond de kerk eerder beperkt was stonden de graven hier dicht bij mekaar. Hierdoor was er weinig plaats voor noemenswaardig groen. Het vogelperspectief uit het kaartenboek van de abdij van Averbode, de Ferraris kaart en oude foto's tonen geen enkele boom op het kerkhof, enkel gras met uitzonderlijk een struik. Het oudste en belangrijkste restant hiervan is de buxusstruik staande in het zuidwesten van het perceel. Dergelijke struiken werden gebruikt om takken van te knippen tijdens Palmzondag en ze te verbranden op Aswoensdag. Deze struik wordt ongeveer 100 jaar oud geschat, hetgeen ook af te leiden valt uit figuur waarbij de Buxus net boven de muur uitkomt.

De coniferenrij dateert samen met de roodbladige esdoorn, Valse Christusdoorn en de geknotte linde uit een latere fase (midden jaren '60) .

Nog later werden daar de haagbeuken en linde langs de Dorpstraat aan toe gevoegd.

In 1922 werd in Testelt een nieuwe begraafplaats geopend. Deze ligt aan de Hollestraat. Hierdoor was het kerkhof rond de Sint-Pieterskerk niet meer nodig. Wellicht werden de graven geruimd gelijktijdig met de restauratiewerken van de kerk en de kerkhofmuur tussen 1964 en 1968. Hierbij werd ook de toegangspoort van het kerkhof hersteld. Bron: Universiteitsarchief KULeuven

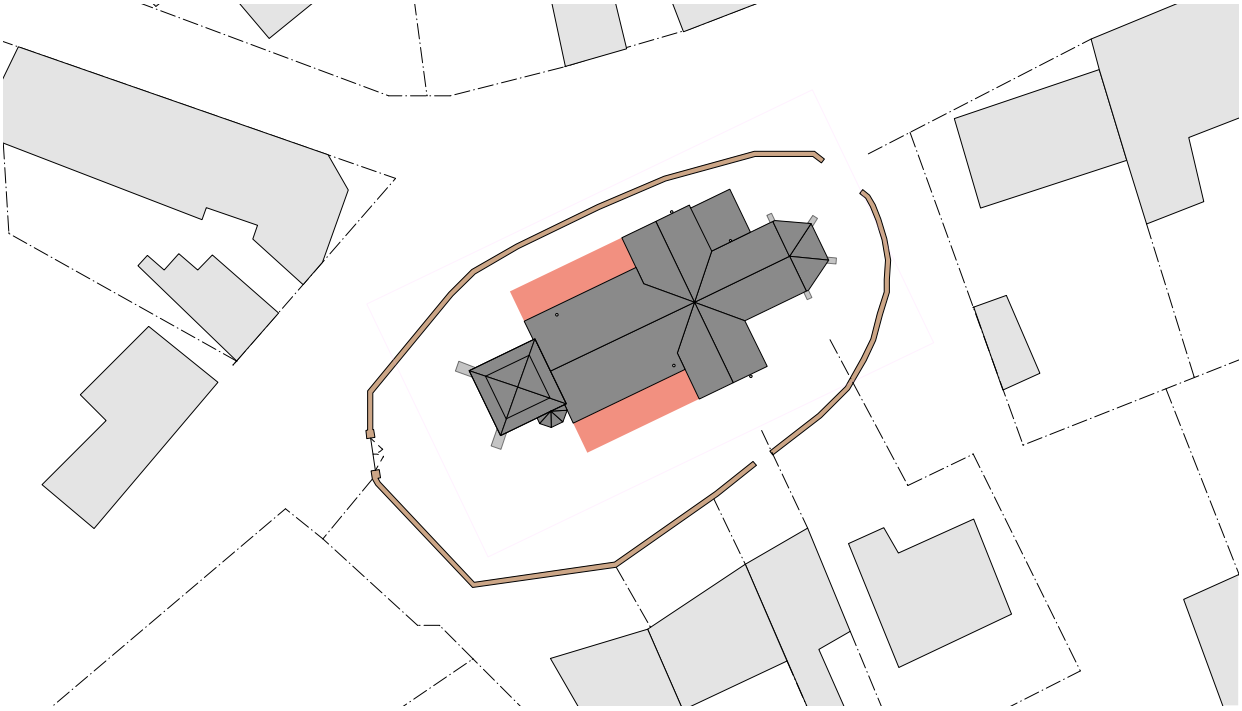

↑↑ Siteplan aanduiding zijbeuken volgens cartografische bronnen.
↑ uittreksel uit het kaartenboek van Averbode door C. Lowis d.d. 1661 © RAB Kerkelijk Archief nr. 5009, fol. 20.
↑→ Transept, spoor oude zijbeuken

LEGENDE - ARCHEOLOGIE

archeologisch potentieel

15de-16de eeuw

historiek van de bodemingrepen

-

SINT-PIETERSKERK TESTELT
HISTORISCHE NOTA
archeologisch erfgoed

datum opmaak: 23/05/2017
plannummer: 02/ 02

KOPLAMP ARCHITECTEN

02.04. Historische nota archeologisch erfgoed

(opgemaakt door Koplamp architecten)

02.04.1. Bestaande opgravingsgegevens of monitoringsonderzoeken

De opdrachtgever heeft geen weet van bestaande opgravingsgegevens of monitoringsonderzoeken.

02.04.2. Archeologische verwachtingen / potentieel

De Demervallei:
De Demervallei heeft steeds een grote aantrekkingskracht uitgeoefend op de mens. Met het besluit van 04/02/2014 is de demervallei tussen Aarschot en Diest, vastgesteld als landschapsrelict (ID 10305). In het besluit wordt gewezen op de hoge archeologische potentie van de vallei van de Demer. Zo wordt onder andere een indicatie weergegeven van archeologie ter hoogte van de Schuurweg: voormalige pachthoeve 'Broekhoeve'.
Natte valleien zorgen bovendien voor een goede bewaring van het kennisarchief over het landgebruik van de prehistorische mens.
De Voortberg ten noorden van de Sint-Pieterskerk (aan de voet van) werd met het besluit van 14/05/2002 beschermd als cultuurhistorisch landschap(ID 1359). De getuigenheuvel van de Diestiaanruggen uit het Tertiair bevat o.a. relicten van oude wijncultuur (Abdij van Averbode) en ijzerzandsteenontginningen/ steenvindplaatsen.

Overblijfselen oude kerk of kapel vermoedelijk eerste helft 12de eeuw:
Bij het aanleggen van de spoorlijn Leuven-Hasselt (1865) zijn menselijke resten gevonden wat er kan op wijzen dat er zich meer noordelijk/ hoger gelegen een kerk of kapel bevond.

Volume uit 15de-16de eeuw:
Op het naastliggende siteplan werden deze zones bij benadering aangegeven op basis van de gegevens uit de iconografische en cartografische bronnen.
gebaseerd op uittreksel uit kaartenboek van Averbode en sporen in situ:
- Het oorspronkelijke driebeukige schip werd in het midden van de 18de eeuw volledig afgebroken en vervangen door het huidige eenbeukige schip. Ten noorden en ten zuiden van het huidige schip zouden nog archeologische resten van de 15de-16de eeuwse zijbeuken gevonden kunnen worden.
-Bij eventuele toekomstige restauratiewerken met ingrepen op de bodem (voorlopig geen concrete plannen), kunnen funderingen van deze bouwfase gevonden worden. Ook kunnen er nog historische vloerpakketten gevonden worden. Graafwerken dienen te gebeuren volgens het decreet van het Agentschap Onroerend Erfgoed.

Funerair erfgoed:
Het terrein rondom de kerk was eeuwenlang in gebruik als kerkhof en maakt het geheel naast bovenstaande argumenten alsook archeologisch waardevol.
-Begraafplaatsen in de kerk: In het noordelijk en oostelijk transept bevinden zich grafstenen (zie inventaris bouwkundig erfgoed hoofdstuk 3.01)
-Begraafplaatsen oude kerkhof: Binnen de erfgoedsite Sint-Pieterskerk, kerkhof en kerkmuur werden volgende elementen erkend als ZEN-erfgoed goedgekeurd op het afdelingsoverleg Onroerend Erfgoed d.d. 06/12/2017 (zie inventaris bouwkundig erfgoed en landschappelijk erfgoed hoofdstuk 3.01 en 3.02).

Recent:
Er zijn recent geen ingrepen gedaan in de bodem, die het archeologisch erfgoed zouden kunnen verstoren. De opdrachtgever heeft geen weet van bestaande opgravingsgegevens of monitoringsonderzoeken.
Er zijn geen rioleringsplannen voorhanden. De eigenaar geeft het volgende aan:
"Vermoedelijk zijn de regenwaterafvoeren niet aangesloten op het rioleringsnet. Wel zijn er een aantal toezichtsputten aanwezig. Mogelijks gebeurt de afvoer rechtstreeks naar de zijtak van de Demer, gelegen achter de oude pastorie."
Het terrein rondom de kerk is als vlak te beschouwen.
Er zijn geen aanwijzingen dat er nood is aan een aangepast beheer voor de bewaring van het archeologisch erfgoed op de site.
Bij plannen tot ingrepen aan de bodem zal het agentschap op de hoogte gebracht worden, zodat gepaste maatregelen getroffen kunnen worden.

03. Inventaris

"Een inventarisatie van de erfgoedelementen binnen de afbakening. De huidige toestand wordt geïllustreerd met recente plannen en foto's die een duidelijk beeld geven van het onroerend erfgoed of erfgoedlandschap, of van het deel ervan dat een opzichzelfstaand geheel vormt"

03.01. Inventaris bouwkundig erfgoed

03.01.1. 0pmetingsplannen van bestaande toestand

Dit betreft de opmetingsplannen, die de bestaande toestand weergeven van de erfgoedelementen binnen de afbakening van het beheersplan. Ze omvatten een situerings- en oriëntatieplan en aanzichten van gevels en bedaking.

De plannen en gevels bij dit beheersplan zijn opgemaakt aan de hand van een grondplan en een langse snede van architect Luc De Boe dd. 1985, in functie van schilderwerken in de kerk. Deze tekening is aangevuld met een aantal controlematen ter plaatse. We beklemtonen dat deze tekeningen dus principetekeningen (1:200) zijn. Een detailuitwerking dient te gebeuren in een volgende fase.

0 5 10 20 30 40 50m

SINT-PIETERSKERK TESTELT
INVENTARIS
inplantingsplan

datum opmaak: 23/05/2017
plannummer: 01/ 06

KOPLAMP ARCHITECTEN

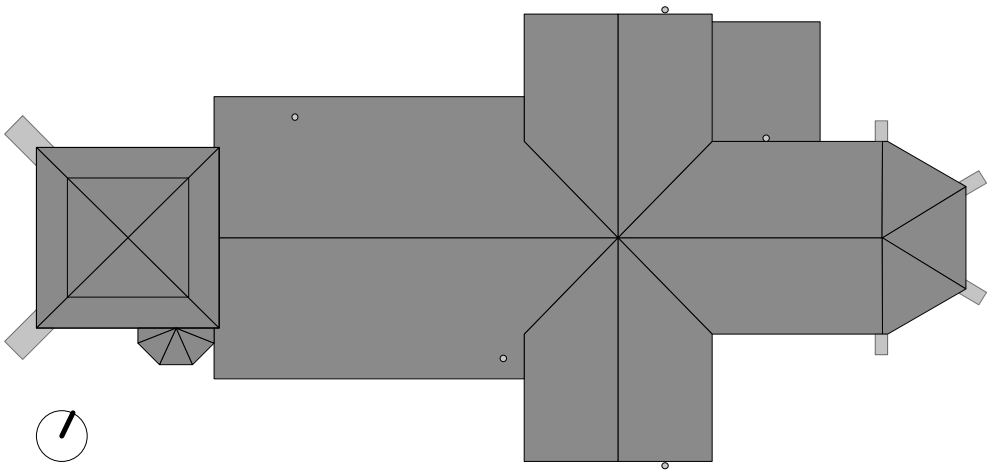

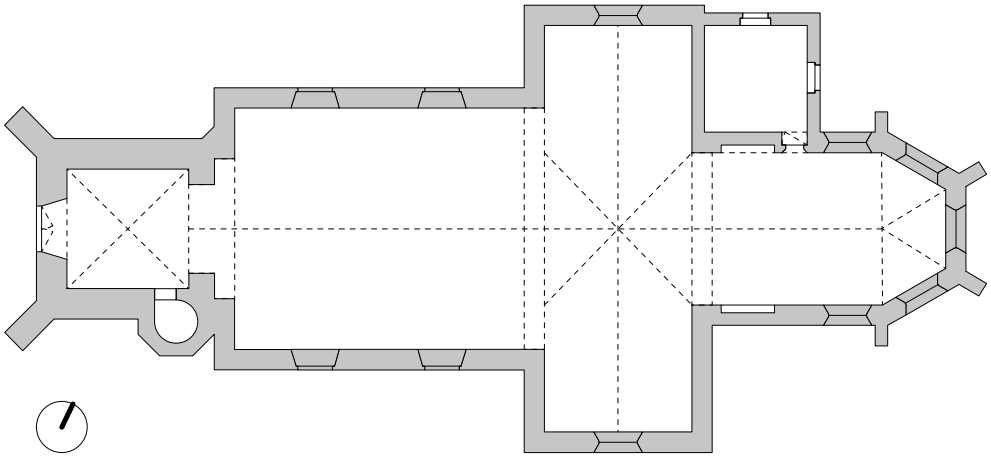

SINT-PIETERSKERK TESTELT

INVENTARIS

plan gelijkvloers en dakenplan

datum opmaak: 23/05/2017

plannummer: 02/ 06

KOPLAMP ARCHITECTEN

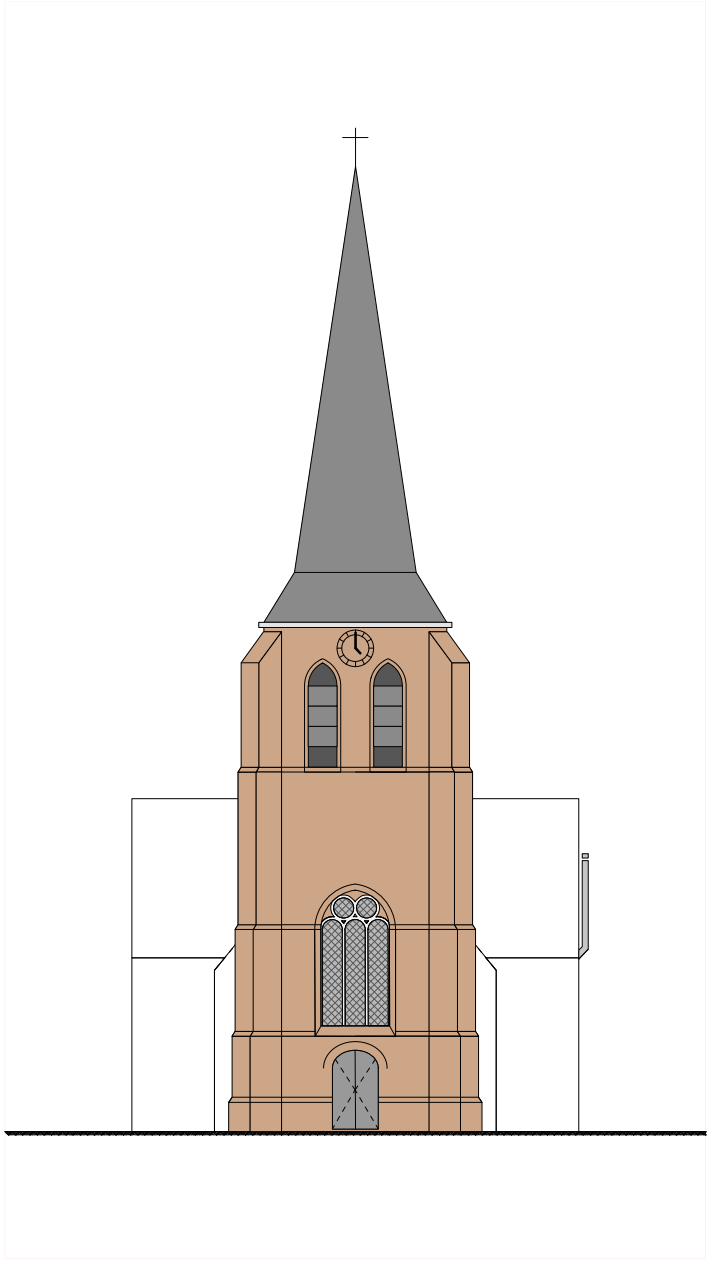

LEGENDE - MATERIALEN - GEVELS

- natuursteen - ijzerzandsteen
- natuursteen - witte natuursteen
- baksteen

LEGENDE - MATERIALEN - DAK

- dakbedekking - natuurleien - maasdekking

LEGENDE - MATERIALEN - BEGLAZING

- beglazing - klaar
- beglazing - glas-in-lood

SINT-PIETERSKERK TESTELT
INVENTARIS
Westelijke gevel

datum opmaak: 23/05/2017
plannummer: 03/06

KOPLAMP ARCHITECTEN

LEGENDE - MATERIALEN - GEVELS

- natuursteen - ijzerzandsteen
- natuursteen - witte natuursteen
- baksteen

LEGENDE - MATERIALEN - DAK

- dakbedekking - natuurleien - maasdekking

LEGENDE - MATERIALEN - BEGLAZING

- beglazing - klaar
- beglazing - glas-in-lood

SINT-PIETERSKERK TESTELT
INVENTARIS
Zuidelijke gevel

datum opmaak: 23/05/2017
plannummer: 04/06

KOPLAMP ARCHITECTEN

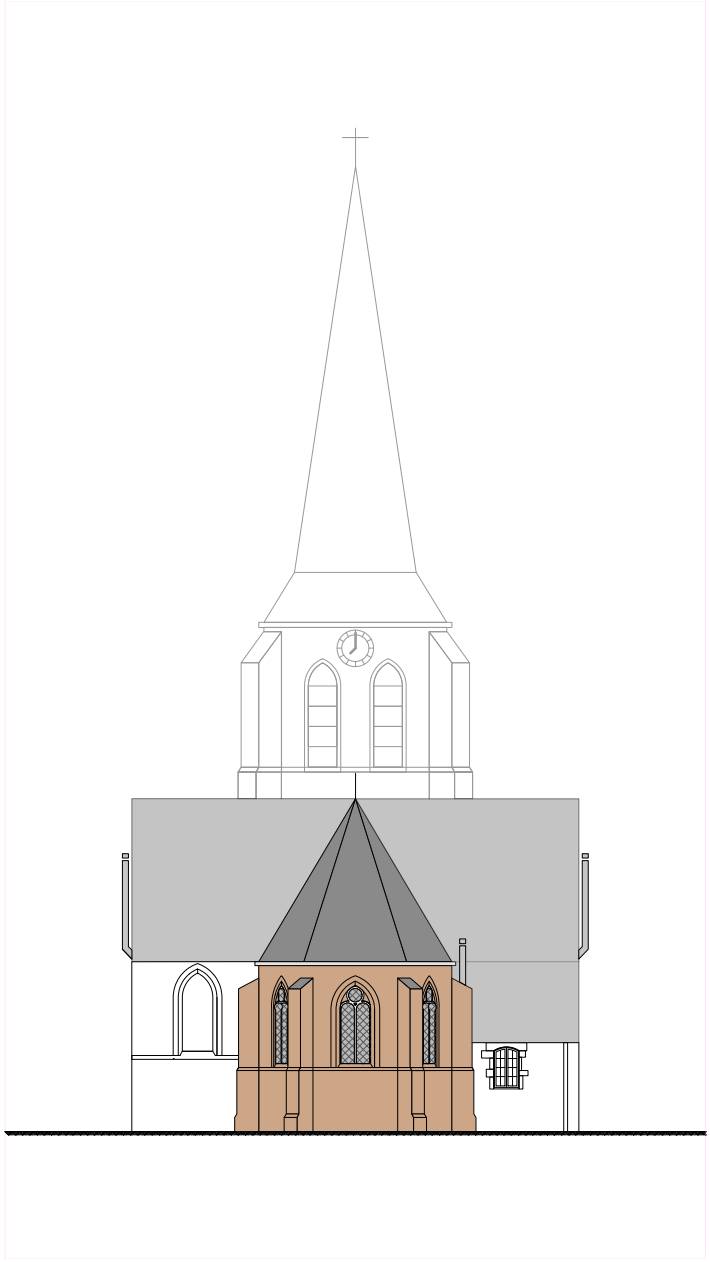

LEGENDE - MATERIALEN - GEVELS

- natuursteen - ijzerzandsteen
- natuursteen - witte natuursteen
- baksteen

LEGENDE - MATERIALEN - DAK

- dakbedekking - natuurleien - maasdekking

LEGENDE - MATERIALEN - BEGLAZING

- beglazing - klaar
- beglazing - glas-in-lood

SINT-PIETERSKERK TESTELT
INVENTARIS
Oostelijke gevel

datum opmaak: 23/05/2017
plannummer: 05/06

KOPLAMP ARCHITECTEN

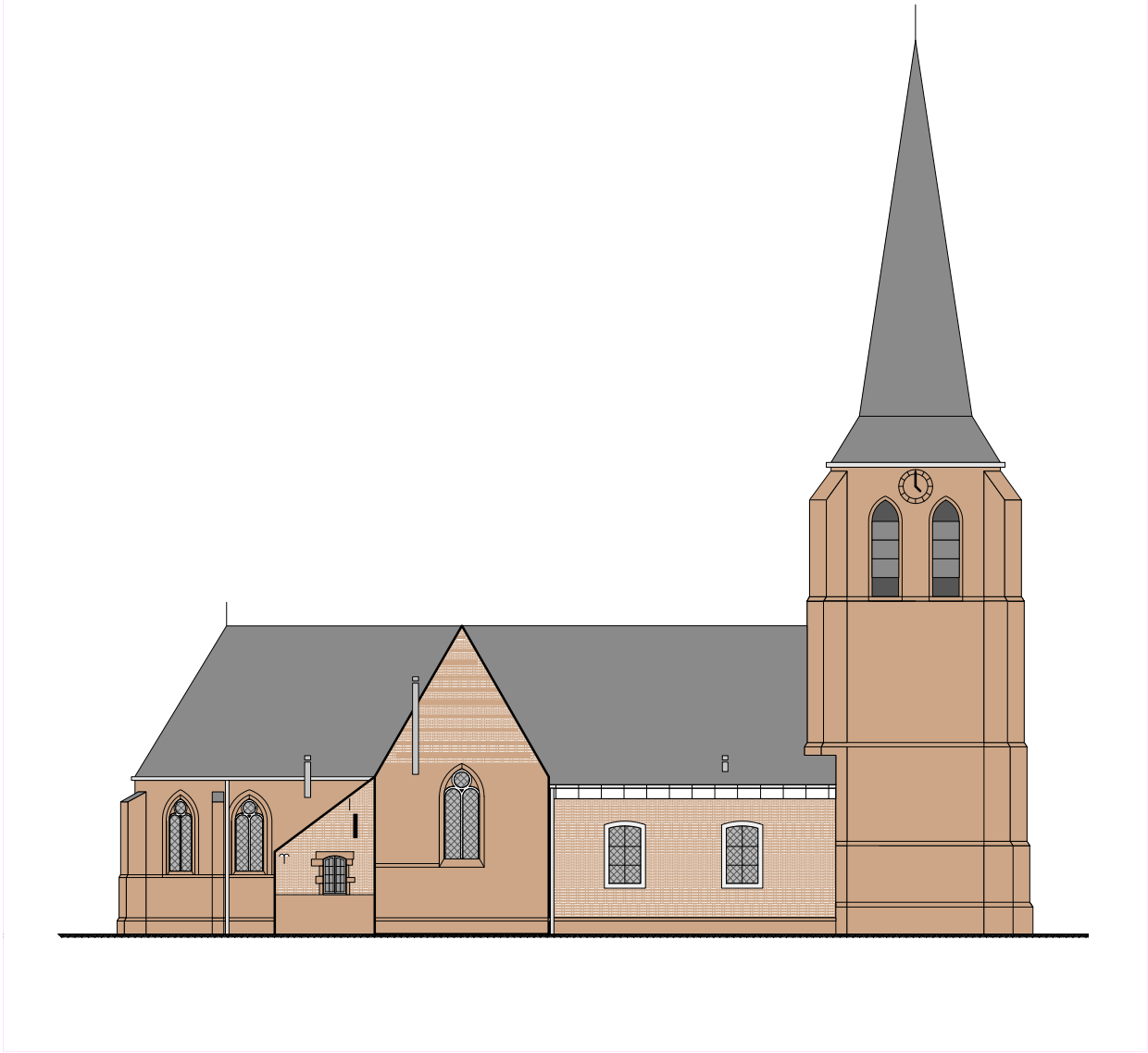

LEGENDE - MATERIALEN - GEVELS

- natuursteen - ijzerzandsteen
- natuursteen - witte natuursteen
- baksteen

LEGENDE - MATERIALEN - DAK

- dakbedekking - natuurleien - maasdekking

LEGENDE - MATERIALEN - BEGLAZING

- beglazing - klaar
- beglazing - glas-in-lood

SINT-PIETERSKERK TESTELT
INVENTARIS
Noordelijke gevel

datum opmaak: 23/05/2017
plannummer: 06/06

KOPLAMP ARCHITECTEN

↑ *zijgevels hoofdbeuk met baksteen en witte steen*

↑ *metselwerk in baksteen in topgevel transept*

↑ *metselwerk in baksteen in sacristie*

↑ *gestucte kroonlijst*

↑ *steunbeer afgedekt met natuurleien*

↑ *oostelijke gietijzeren toegangspoort*

03.01.2. Inventaris

1. ONDERBOUW EN FUNDERING

We hebben geen zicht op de fundering en de riolering van de kerk en de kerhofmuur.

Diagnose
Voor zover waarneembaar en gezien de staat van de muren kunnen we stellen dat er zich in de fundering geen ernstige problemen voordoen.

2. BOVENBOUW

2.1. Opgaand metselwerk in baksteen

GEVELMETSELWERK
Gevelmetselwerk komt voor in:
- de noordelijke en de zuidelijke gevels van de hoofdbeuk;
- de hoogste delen van de topgevels van de transepten;
- de sacristie.

Ook voor lokale herstellingen in de ijzerzandsteen werd dit toegepast.
Het metselverband is kruisverband, dit is platvol opgevoegd.

Diagnose
Zie deel 6. Opsomming van werkzaamheden.

2.2. Metselwerk natuursteen

GEVELMETSELWERK
Er komt witte natuursteen voor rond de ramen in de zuidelijke en de noordelijke gevels van de hoofdbeuk en rond de dichtgemetselde deur in de zuidelijke gevel. Deze omlijstingen zijn platvol opgevoegd.
De traceringen van de spitsboogramen in de transepten en het koor zijn eveneens in witte natuursteen.
Ook de nokstukken bestaan uit witte natuursteen

Het metselwerk van de toren, de plint van de hoofdbeuk, de transepten, het koor en plint van de sacristie bestaan uit ijzerzandsteen. Dit zowel aan de binnen- als aan de buitenzijde.
Ook de kerkhofmuur is gemetseld in ijzerzandsteen. Veelal zijn de horizontale voegen uitgelijnd, maar verspringen de verticale voegen. Deze natuursteen is platvol gevoegd.

GEMETSELDE GEWELVEN
Het gewelf in de toren is gemetseld. Door de afwerklagen is het onduidelijk of dit gemetseld is in baksteen of in natuursteen. Een vooronderzoek kan dit verduidelijken. Momenteel gaan we, gezien de datering, ervanuit dat dit ook uit natuursteen bestaat.

Diagnose
Zie deel 6. Opsomming van werkzaamheden.

2.3. Afwerklagen op opgaand metselwerk

Er komt een gestucte kroonlijst voor aan de noordelijke en de zuidelijke gevel van de hoofdbeuk. Deze is op basis van kalk en afgewerkt met een verflaag.

Diagnose
Zie deel 6. Opsomming van werkzaamheden.

2.4. Metalen onderdelen

Er zijn:
- zichtbare muurankers thv de topgevel van de sacristie.
- diefijzers voor de ramen van de sacristie.
- torenkruis, met pijnappel en vergulde haan.
- kruis op de sluiting van het koor.
- de metalen houders die de zinken hanggoot dragen.
- gietijzeren grondpijpen ter hoogte van de afvoerbuizen.
- oostelijke en westelijke toegangspoort.

Diagnose
Zie deel 6. Opsomming van werkzaamheden.

2.5. Betonnen elementen

De vloer onder en boven de klokkenstoel in de toren bestaat uit beton.

Diagnose
Zie deel 6. Opsomming van werkzaamheden.

2.6. Muurbekroning

De steunberen van het koor zijn afgewerkt met natuurleien.

Diagnose
Zie deel 6. Opsomming van werkzaamheden.

↑ *foto van dakstructuur boven schip*

↑ *overzichtsbeeld vanuit het westen*

3. DAKEN

Het betreft allemaal hellende daken.

3.1. Dakkappen met houten hoofdstructuur

Alle gebouwdelen zijn afgewerkt met een houten dakkap, meestal eik:
- de toren (eik);
- de traptoren;
- de hoofdbeuk;
- het koor;
- het noordelijke en het zuidelijke transept (eik);
- de sacristie (eik);

De dakopbouwen zijn als volgt:
- houten dakstructuur, meestal eik, bestaande uit spanten, muurplaat, gordingen, windverbanden, kepers...
- bebording
- natuurleien

Aanvullend noteren we het volgende:
- De dakstuctuur van de torenspits is opgebouwd uit vijf balkkruisen, een koningsstijl.
- Het koor heeft 4 spanten
- De transepten hebben 3 eikenhouten spanten.

Diagnose
Zie deel 6. Opsomming van werkzaamheden.

3.2. Getimmerde gewelven

De gewelven boven het schip, de transepten en het koor zijn getimmerde gewelven. Hierop zijn rinkellatten en pleisterwerk bevestigd.

Diagnose
Zie deel 6. Opsomming van werkzaamheden.

3.3. Dakbedekking van natuurleien en bijhorende aansluitingen

Alle dakvlakken zijn afgewerkt met natuurleien.
- De nokken zijn afgewerkt met witte natuurstenen nokken.
- De hoekkepers bestaan uit ingevlochten lood.
- De kilgoten zijn bekleed met zink.
- De topgevelbeëindigingen zijn d.m.v. ingevlochten lood.
- De aansluiting van de dakvlakken met opgaand metselwerk zijn d.m.v. ingevlochten lood.

Diagnose
Zie deel 6. Opsomming van werkzaamheden.

3.4. Dakdoorbrekingen

- Er komen 3 dakluiken voor in de torenspits.
- Er zijn verspreid inox verluchtingspijpen van de gasstralers. (2 gaan door het dakvlak, 2 door de muur)
- Een dakdoorgang van het kruis op de toren en het koor. (het torenkruis is opgenomen in deel 2)
- Ladder- en klimhaken

Diagnose
Zie deel 6. Opsomming van werkzaamheden.

3.5. Regenwaterafvoeren

-De regenwaterafvoeren zijn allemaal zinken hanggoten. Deze worden gedragen door metalen dragende structuren.
-De verticale afvoeren bestaan ook uit zink met gietijzeren standpijpen.

Diagnose
Zie deel 6. Opsomming van werkzaamheden.

4.1. Houten buitenschrijnwerk

Het betreft:
- een houten deur in de westelijke gevel van de toren;
- 3 houten luiken in de toren;
- 2 ramen in de sacristie;

In de westtoren bevindt zich een grote dubbele korfboogdeur die de toegang tot het kerkgebouw vormt. De lichtgrijs geschilderde houten deur is aan de buitenzijde bezet met telkens 7decoratieve smeedijzeren banden die langs weerszijden uitlopen op fleur-de-lis. De binnenzijde van de deur heeft een cassettenstructuur. Deze wordt opgehouden door 2 duimgehengen aan de binnenzijde. Het originele slot is nog aanwezig, maar buiten gebruik.

De ramen in de sacristie hebben 2 opendraaiende vleugels. Deze hebben een vrij rechte steenlijst en een geprofileerde waterlijst. Ieder vleugel is dmv kleinhouten verdeeld in 2 op 4 glasvlakken. Deze is aan de binnen- en de buitenzijde grijs geschilderd.
Er is nog enkel glas in de vleugels. Het originele beslag is nog aanwezig.

De luiken in de toren zijn grijs geschilderde houten luiken.

Inventarisatiefiche van studiebureau Monumentenzorg
Een fiche van de buitendeur is terug te vinden op de volgende bladzijde(s).

Diagnose
Zie deel 6. Opsomming van werkzaamheden.

Deur

Objectnaam:	Deuren		
Titel:	Buitendeur		
Standplaats:	Westgevel van de toren		
Datering:	1501-1700		
Vervaardiger:	onbekend		
Afmetingen:	Hoogte:	/	
	Breedte:	/	

Fysieke beschrijving:	Geschilderde houten rondboogdeur met decoratieve smeedijzeren banden die uitlopen op een fleur-de-lis.
Materialen en technieken:	Hout, ijzer, verf Gesneden, gesmeed, geschilderd
Onderscheidende kenmerken:	/
Opschriften:	/

Volledigheid:	Volledig	
Toestand:	Redelijk	Licht scheurvorming in de verflaag, beginnende inrotting van de deurnaald ter hoogte van de dorpel

Restauraties:	

Referenties:		
KIK-IRPA:	Objectnummer: 25741 Cliché: M254449	Permalink: http://balat.kikirpa.be/object/25741

©Studiebureau Monumentenzorg (d.d. 01/03/2017)

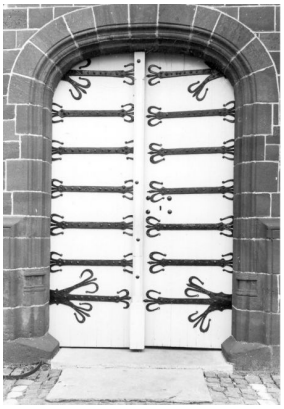

©KIK-IRPA, cliché M254449 (d.d. 1977)

↑ *niet-figuratief glas-in-lood in schip*

↑ *niet-figuratief glas-in-lood in westgevel toren*

↑ *figuratief glas-in-lood in koor*

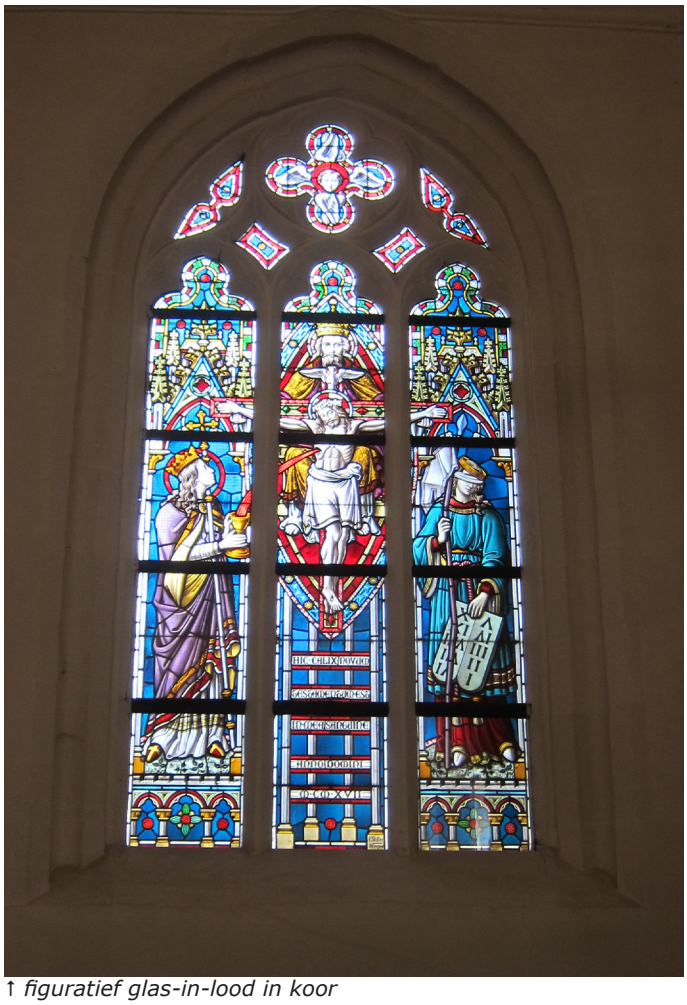

↑ *figuratief glas-in-lood in koor*

4.2. Glas-in-lood

Er komt niet-figuratief glas-in-lood voor in:
- het maaswerk van het westelijk raam in de toren;
- de 4 ramen in de noord- en de zuidgevel van de hoofdbeuk;

Er komt figuratief glas-in-lood voor in:
- het maaswerk van de transepten, 2 stuks;
- het maaswerk van het koor, 5 stuks;

De vensters in het schip bevatten eenvoudige glas-in-loodramen bestaande uit onversierde, kleurloze vierkante vlakjes met in de hoeken kleine ruitvormig vlakjes in licht geel loodglas. Het glasraam op de eerste verdieping van de toren heeft dezelfde opbouw, zij het dat de ruitjes hier een bloemenpatroon vormen.

In het transept en het koor bevinden zich kleurrijke glas-in-loodramen met centraal de voorstelling van heiligen, gevat in een architecturale omgeving, en onderaan een schenkingsinscriptie. Het centrale koorraam bevat de voorstelling van de genadestoel tussen kerk en synagoge.

Inventarisatiefiche van studiebureau Monumentenzorg
Fiches van de glas-in-lood-ramen zijn terug te vinden op de volgende bladzijde(s).

Diagnose
Zie deel 6. Opsomming van werkzaamheden.

4.3. Galmborden

De galmborden bestaan uit metalen dragende structuren. Met erop natuurleien genageld op bebording.

Diagnose
Zie deel 6. Opsomming van werkzaamheden.

VOORBEELD:

GLASRAAM IN ZUIDELIJK TRANSEPT: SINT-VENANTIUS EN J. BERCHMANS

Onderschrift:
Ter nagedachtenis zijner ouders Petrus / Cuypers en Anna Catharina De Vos en zijner zusters Anastasia en Adelia. Venantius Cuypers.

Binnenzijde:
In de rok met plooien van Sint-Venantius is een kleine glasbreuk vastgesteld. Aan de onderzijde van de mantel van J. Berchmans is de verflaag wat verbleekt. Links van de gouden rand van de mantel is een glasruitje in verschillende stukken gebroken.

Buitenzijde:
Aan de buitenzijde is het glasraam beschermd door een hor met gaas. De bevestigingsijzers van de hor in de dagkanten vertonen roestvorming (zie pijltjes).
De raambruggen vertonen roestvorming en dit zowel op het brugijzer zelf als op de bouten (gele inkleuring). Wat de bindroedes betreft, zijn alle bindloodjes, meestal opgerold tot roosje, nog aanwezig. Op verschillende plaatsen vertoont de aanhechting van de bindroedes aan de montant roestvorming (gele inkleuring). Verder is een algehele, zij het op heden nog eerder oppervlakkige roestvorming aanwezig op de bindroedes.

Glasramen in de parochiekerk Sint-Pieter in Testelt

(uittreksel uit de dianosenota bij het restauratiedossier van de glasramen)

De glasramen in de Sint-Pieterskerk in Testelt zijn geleverd door een Antwerps atelier A. Stalins. Enkel het glasraam "De Genadestoel" in het koor is gedateerd, met name in 1917. August Stalins studeerde aan de academie van Antwerpen en bekwaamde zich bij meerdere Engelse glazeniers. In 1863 stichtte hij een atelier, waar hij in het begin tevens het beroep van fotograaf uitoefende. Vanaf 1865 begon de samenwerking met Alfons Janssens. Ze genoten een groeiende bekendheid. Hun atelier werd het grootste van de provincie Antwerpen. De zoon van August Stalins, Augustijn, volgde hem in 1906 op. In 1923 ging de werkplaats echter over in andere handen en verdween de handelsnaam.

Het atelier Stalins-Janssens leverde glasramen aan honderden kerken, vooral in de provincies Antwerpen en Brabant. Ook uit het buitenland kwamen bestellingen. Het behaalde gouden medailles op tentoonstellingen in Antwerpen, Brussel, Luik, Parijs. Maar ook particulieren smukten graag hun woning op met profane voorstellingen van deze glazeniers. Toch lag hun werkterrein vooral in kerkelijke kunst. Ze kregen opdrachten voor de kathedraal van Antwerpen, de kerken van St.-Dymphna in Geel, St.-Leonardus in Zoutleeuw, de abdij van Tongerlo en nog zoveel andere plaatsen.

CONCLUSIE EN ARGUMENTATIE

Omdat de eerste tekenen van verval zich voordoen en om verder verval tegen te gaan, lijkt het aangewezen om het gebrandschilderd glas te herstellen waar nodig, de brugijzers en bindroedes terug in orde te zetten alsook om de bestaande horren na te kijken, te ontroesten, te herstellen of indien nodig te vervangen.

Bij evaluatie van het dossier dat ingediend werd voor pre-advies werd met Onroerend Erfgoed afgesproken om geen voorzetbeglazing te plaatsen.

Dit heeft tot gevolg dat de glas in loodramen blootgesteld blijven aan het buitenklimaat.
De huidige ijzeren raambruggen zijn plaatselijk erg geroest. Deze kunnen hersteld en behandeld worden, maar aangezien deze roestvorming de oorzaak vormt van de schade aan natuursteen en bij uitbreiding aan het glas is de meest duurzame oplossing om deze te vervangen. Bij voorkeur gebeurt dit door bruggen in messing. De deklatten zijn nog in relatief goede staat. De kost om ze te behandelen weegt echter te veel door waardoor het beter is om ook deze te vervangen, bij voorkeur door messing latten.
Deze werkwijze is opgenomen in het definitief restauratiedossier.

De natuurstenen omlijsting van de glas-in-loodramen wordt gereinigd met een alkalische gevelreiniger. Een alkalische gevelreiniger tast kalkhoudende mortels en natuursteen niet aan en kan makkelijk afgespoeld worden met water.

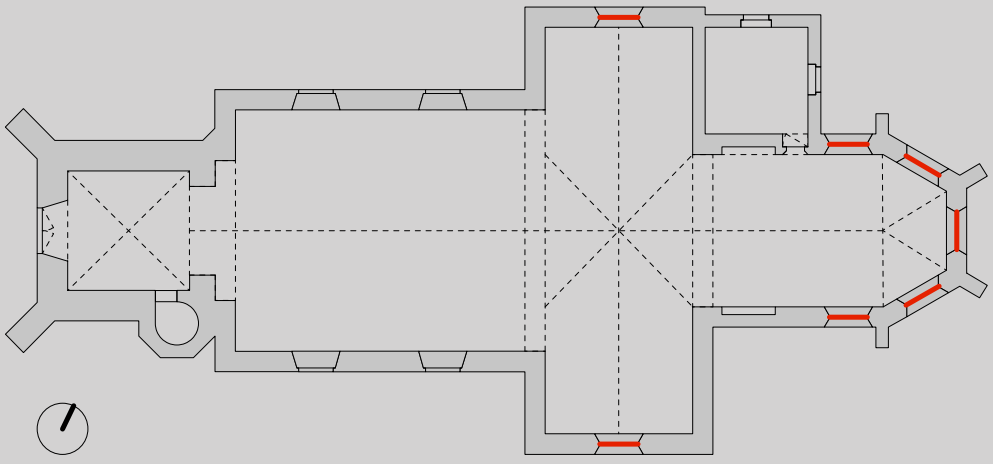

LEGENDE - glas-in-loodramen

glas-in-loodramen opgenomen
in het restauratiedossier dd.2015

Glas-in-Loodramen

Objectnaam:	Glas-in-loodraam		
Titel:	Vijf glas in loodramen		
Standplaats:	Koor		
Datering:	1917		
Vervaardiger:	Stalins, A.		
Afmetingen:	Hoogte:	/	
	Breedte:	/	

Fysieke beschrijving:	Vier glas-in-loodramen met voorstelling van telkens twee heilige gevat in een architecturale setting en met onderaan een gedenkschrift aan de schenker(s). Centraal glas-in-loodraam met voorstelling van de genadestoel tussen Kerk en Synagoge.
Materialen en technieken:	Glas, lood Glas-in-loodzetten, brandschilderen
Onderscheidende kenmerken:	/
Opschriften:	SANCTA SYMPHNA // SANCTA APOLLONIA // TER NAGEDACHTENIS VAN GUSTAAF GALLET EN HORTENSIA MEYNCKENS // HUNNE KINDEREN JOSEPH // EN ERNESTINE GALLET SANCTUS PETRUS // SACTUS NORBERTUS // TER NAGEDACHTENIS VAN JACOBUS PHILIPPUS MEYNCKENS EN LUDWINA // THEYSKENS HUNNE KINDEREN ALOYSIA EN JOSEPHINA MEYNCKENS HIC CALIX NOVUM // TESTAMENTUM EST // IN MEASANGUINE // ANNO DOMINI // M. CM. XVII // A. STALINS / ANTWERPEN SANCTUS ADRIANUS // SANCTUS JACOBUS // TER NAGEDACHTENIS HARER OUDERS // ANTONIUS VAN STYVOORT EN // MARIA ANNA JANS. WEDUWE VAN // DE POEL-MONICA VAN STYVOORT SANCTUS BONAVENTURA // SANCTUS LUDOVICUS // TER NAGEDACHTERNIS VAN HAREN // MAN ALEXANDER VAN DE POEL // EN HARE KINDEREN VICTOR. FRANCISCUS. JOSEPH. EDWARDUS EN // HENRICUS. WEDUWE VAN DE // POEL. MONICA-VAN STYVOORT

Volledigheid:	Volledig	
Toestand:	Goed	

Restauraties:	2015, nazicht en herstellen van de glas-in-loodramen

Referenties:		
KIK-IRPA:	Objectnummer: 25792 Cliché: M254462	Permalink: http://balat.kikirpa.be/object/25792

©Studiebureau Monumentenzorg (d.d. 01/03/2017)

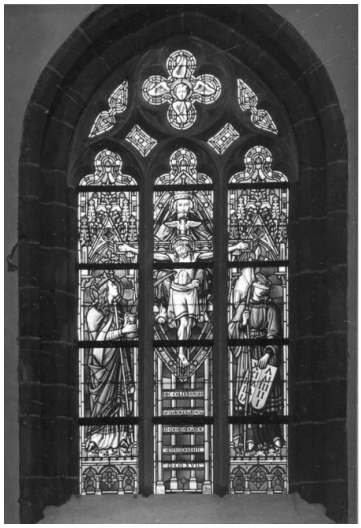

©KIK-IRPA, cliché M254462 (d.d. 1977)

Glas-in-Loodramen

Objectnaam:	Glas-in-loodramen		
Titel:	Glas-in-loodraam		
Standplaats:	Noordelijk en zuidelijk transept		
Datering:	1917		
Vervaardiger:	Stalins, A.		
Afmetingen:	Hoogte:	/	
	Breedte:	/	

Fysieke beschrijving:	Twee glas-in-loodramen met voorstelling van telkens twee heiligen, gevat in een architecturale setting en onderaan een gedenkschrift aan de schenker(s).
Materialen en technieken:	Glas, lood Glas-in-loodzetten, brandschilderen
Onderscheidende kenmerken:	/
Opschriften:	SANCTUS JOSEPH // VENERABILIS ERNESTUS // TER NAGEDACHTE //NIS VAN JOSEPHINA // CONSTANTIA MEYN // CKENS. HARE NEEF // EN NICHT JOSEPH EN // ERNESTINA GALLET SANCTUS VENANTIUS // SANCTUS J. BERCHMANS // TER NAGEDACHTENIS Z // IJNER OUDERS PETRUS // CUYPERS EN ANNA CATH // ARINA DE VOS EN ZIJDER// ZUSTERS ANASTATIA EN // ADELIA VE(NANTIUS) CUYPERS

Volledigheid:	Volledig	
Toestand:	Goed	

Restauraties:	2015, nazicht en herstellen van de glas-in-loodramen

Referenties:	/	

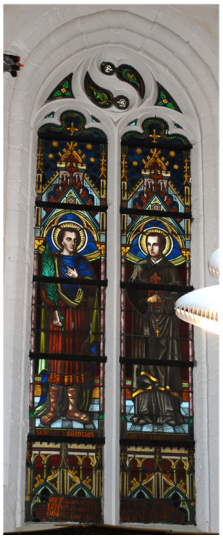

©Studiebureau Monumentenzorg (d.d. 01/03/2017)

↑ *pleisterwerk: cassetteplafond*

↑ *pleisterwerk: lijstwerk en rocaille thv ramen in schip*

↑ *vloer schip*

↑ *vloer koor*

↑ *vloer sacristie*

↑ *vloer eerste verdieping van de toren, aardewerktegels*

(door studiebureau monumentenzorg)

Buiten haar architecturale waarde, is de kerk van Testelt ook rijk aan meubilair, beeldhouwwerk en andere kunstwerken van hoogstaande kwaliteit.
Uit het historisch onderzoek is reeds geweten dat het interieur en het meubilair van de kerk doorheen de tijd een aantal keren werd aangepast. Van haar originele toestand is, wat het meubilair betreft, nog maar weinig bewaard.

Planindeling

De planindeling van de kerk is doorheen de tijd grotendeels hetzelfde gebleven sinds de bouw ervan in de 15de-16de eeuw. De enige aanpassingen aan het bouwvolume gebeurden bij de aanbouw van de sacristie in de 17de eeuw en bij de verbouwing van het schip van een driebeukige ruimte naar een éénbeukig geheel in de 18de eeuw.

5.1. Vaste wandafwerking - bepleistering op wanden en plafonds

De muren en plafonds van het kerkgebouw zijn allen voorzien van stucwerk en een witte verflaag.
Voor de muren is dit een tweelagige pleisterlaag op metselwerk.
Voor de gewelven is dit bepleistering op rinkellatten.

Het plafond bestaat uit classicistisch stucwerk. De casetteplafons bevatten lijstwerk. Er zijn ook twee voluutvormige consoles die de westijze van de vieringsoverspanning ondersteunen.
De segmentboogvormige ramen van het schip zijn omlijst met verheven stucprofileringen die bovenaan samenkomen in een rocaille-vormige sluitsteen.

Op de zolder van het noordelijke transept zijn er nog oude afwerklagen aanwezig, volgens het verslag van Monumentenwacht.

In het zuidelijke transept zijn oude muurschilderingen vrijgelegd.

Inventarisatiefiche van studiebureau Monumentenzorg
Een fiche van de muurschildering is terug te vinden op de volgende bladzijdes.

Diagnose
Zie deel 6. Opsomming van werkzaamheden.

5.2. Vaste vloerafwerking - tegelvloeren

In het volledige kerkgebouw, met uitzondering van de trappentoren, de sacristie en de ruimten op de verdiepingen van de toren, liggen tegels in blauwe hardsteen. In het schip worden de donkere tegels afgewisseld met vlakken blekere exemplaren (beide blauwe hardsteen). In het koor zijn er her en der kruismotieven aangebracht door middel van witte tegels.

De vloer op de eerste verdieping van de toren bestaat uit rode aardewerktegels.
In de trappentoren liggen lichtgrijze en donkergrijze keramische tegels.
In de sacristie liggen recente licht grijsbeige keramische tegels met centraal een decoratief geometrisch blokkenpatroon in grijze en blauwe tegels.
De overige verdiepingen hebben een betonvloer.

Diagnose
Zie deel 6. Opsomming van werkzaamheden.

5.3. Vaste vloerafwerking - 2 grafstenen

In het noordelijk en het oostelijk transept komt er telkens een grafsteen met inscripties in blauwe hardsteen voor.

Inventarisatiefiche van studiebureau Monumentenzorg
Een fiche van de grafstenen is terug te vinden op de volgende bladzijde(s).

Diagnose
Zie deel 6. Opsomming van werkzaamheden.

Muurschilderingen

Objectnaam:	Schilderij		
Titel:	Muurschildering		
Standplaats:	Zuidelijk transept		
Datering:	1525-1575		
Vervaardiger:	Onbekend		
Afmetingen:	Hoogte:	/	
	Breedte:	/	

Fysieke beschrijving:	Muurschildering met voorstelling van resp. twee heiligenfiguren (oostzijde) en één figuur (westzijde) in architecturale omgeving.
Materialen en technieken:	Verf Geschilderd
Onderscheidende kenmerken:	
Opschriften:	*Oostzijde:* *"Er zijn twee heiligenfiguren te onderscheiden met op de achtergrond een gebouw met loodglasvensters. Onderaan is een hinde afgebeeld die opspringt tegen de linkse figuur.* ***De linkse figuur:** (H. Egidius, Sint-Gilles, Aegidius) De heilige Egidius draagt een zwart habijt van de oorspronkelijke benedictijnenorde en heeft verschillende attributen. Hij draagt een boek (met orderegel en met rood kaft) in zijn rechterarm. In zijn rechterhand heeft hij een kromstaf vast. Zijn linkerhand gaat, met een vriendelijk gebaar, naar de hinde die tegen hem opspringt. Het recht deel van de kromstaf is rood geschilderd.* ***De rechtse figuur**: Het is een vrouwenfiguur (vermoedelijk de H. Barbara). Ze heeft een licht roze mantel en een rood kleed onder de mantel. De binnenkant van de mantel is licht (mortelkleur). Ze heeft lang blondbruin haar. Het attribuut dat ze vastheeft in de rechterhand is moeilijk te onderscheiden. Mogelijk een kelk met hostie. Met haar linkerhand houdt ze haar mantel vast. De drie loodglasvensters op de achtergrond kunnen hier verwijzen naar haar verering voor de drie-eenheid. Ze is patrones van de schutters, zoals de andere figuren die werden afgebeeld en patrones van de scheepvaart (scheeptrekkersambt), wat gelinkt kan worden met de geschiedenis van de streek.* ***Rechts van de schildering**; (is) er een klein figuur in jachtkledij met kruisboog afgebeeld. De figuur verwijst mogelijk naar de opdrachtgever of schenker. Hier kan dat een schuttersvereniging of –gilde zijn.* ***Architectuur**: het gebouw is in een oranje kleur weergegeven. Er zijn duidelijk drie grote loodglasvensters te onderscheiden. Het venster links en rechts lijkt open te staan. De kleinere loodglasvensters geven perspectief in de voorstelling. Ook onderaan, naast de mantel van de linkse en rechtse figuur zijn kleine loodglasvensters te zien, de zwarte lijnen van de kleine loodglasventers zijn op de oranje rode verf geschilderd terwijl er bij de grote en kleine vensters bovenaan vooraf een uitsparing (mortelkleur) van de raamvlakken was voorzien. De zwarte*

	lijnen zijn hier op de preparatielaag geschilderd. Halverwege de schildering is een horizontale lichte band (kleur van de preparatielaag) aanwezig die de architecturale achtergrond horizontaal opsplitst en een perspectief weergeeft. ***Onderaan de schildering**: onder de zwarte afboording werden links en rechts enkele letters in gotisch schrift onderscheiden, deze werden bekeken. Enkele letters zijn herkenbaar maar het bleek onmogelijk een woord (naam) te herkennen.* *Gedrukt op een aparte plaquette nabij het werk."* *Westzijde:* *"Er is links een figuur te onderscheiden met op de achtergrond een gebouw met loodglasvensters en centraal een hert.* ***De linkse figuur**: de H. Hubertus. De H. hubertus draagt een licht kleed (mortelkleur) met een lichtroze mantel, de binnenzijde van de mantel is roodoranje. Het is de kledij van een bisschop, hij heeft een kromstaf in de rechterhand. Rechts van de figuur is een hert met gewei afgebeeld. Tussen het gewei is gedeeltelijk de afbeelding van een kruis terug te vinden. Het hert is vrij klein weergegeven. Dit ligt vermoedelijk niet aan de perspectief maar aan het weergeven van een klein hert op een (gesloten) boek, dit is niet heel duidelijk. Ook hier zijn in de achtergrond architecturale voorstellingen terug te vinden. De zwarte lijnen van de loodglasvensters werden op de preparatielaag geschilderd (uitsparing van de raamvlak). Onderaan de schildering is een horizontale lichte band (kleur van de preparatielaag) aanwezig die de architecturale achtergrond horizontaal opsplitst en een perspectief weergeeft.* ***De rechtse figuur**: deze is door de lacunaire toestand van de schildering niet te duiden. Er is wel een vrij fel rode schildering aanwezig, mogelijk de kledij van de figuur.* ***Onderaan de schildering**: onder de zwarte afboording is, vertikaal naar beneden toe, de zwarte lijn doorgetrokken. Mogelijk was er nog een schildering aanwezig (op de boog?)"* Gedrukt op een aparte plaquette nabij het werk.

Volledigheid:	Fragmentarisch	
Toestand:	Redelijk	

Restauraties:	2001: conservatie-restauratie door Linda Van Dyck

Referenties :		
KIK-IRPA:	Objectnummer: 127915 Cliché: /	Permalink: http://balat.kikirpa.be/object/127915
	Interventiedossier: 2002.07513	
Literatuur:	VAN DYCK, L., *Conservatie – restauratie, materieel-technisch vooronderzoek: muurschilderingen en polychroom beelhouwwerk – onderzoek muurschilderingen Sint-Pieterskerk Testelt*, Bonheiden, 2001	

©Studiebureau Monumentenzorg (d.d. 01/03/2017)

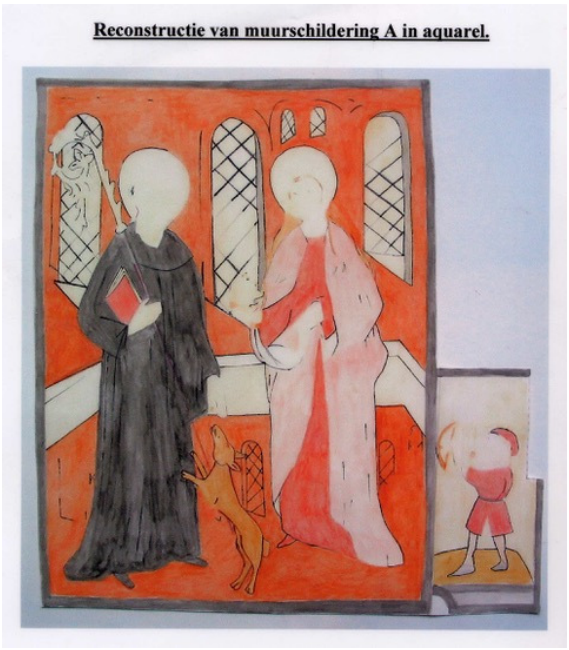

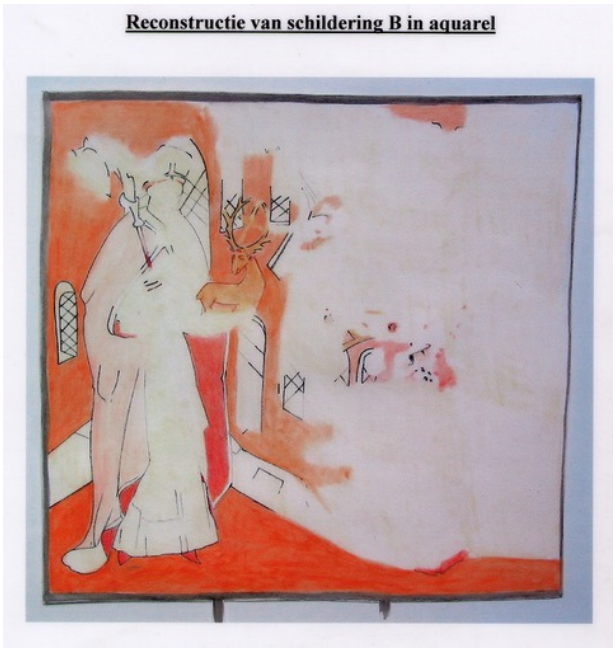

©Johny De Keyzer

Grafsteen van de familie vanden Wouwer

Objectnaam:	Grafstenen		
Titel:	Grafsteen		
Standplaats:	Noordelijk transept		
Datering:	1628		
Vervaardiger:	Onbekend		
Afmetingen:	Lengte:	170 cm	
	Breedte:	100 cm	

Fysieke beschrijving:	Rechthoekige grafsteen in blauwe hardsteen met herdenkingsinscriptie.
Materialen en technieken:	Blauwe hardsteen Steenhouwen
Onderscheidende kenmerken:	/
Opschriften:	SEPVLTVRE / VAN DEN EER[...] RICI VANDEN / WOVWER STERF DEN 2 [...] / 162[8] / ENDE DEN EERSAEME IAN VANDEN / WOVWER SYNEN SONE STERF DEN / 26 MAY 1661 / ENDE DEN EERSAE[ME...] FRANCVS / SENE VAN IAN VADE WOVWER / STERFT 6 DECEM / AO 1713 BIDT VOOR DE SIELEN.

Volledigheid:	Volledig	
Toestand:	Redelijk	Lichte beschadiging, afgesleten instriptie

Restauraties:	/

Referenties:	/	
Literatuur:	WILLEMS, A., *Uit de geschiedenis van Testelt*, leuven, 1954 p. 15. GERITS, T.J. (O.Praem.), *Testelt en zijn kerk 1968*, Averbode, 1968, p. 32.	

©Johny De Keyser

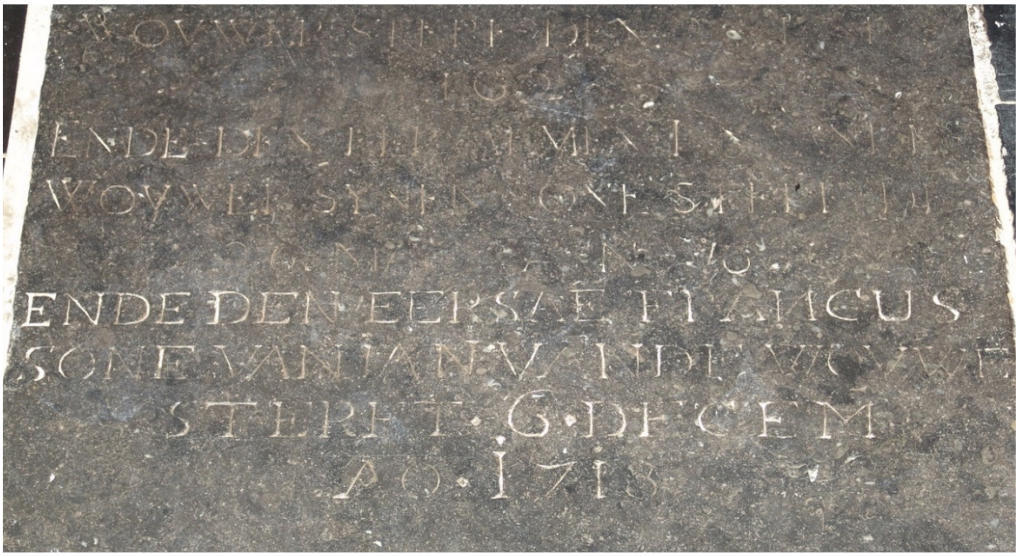

©Johny De Keyser

Grafsteen van de familie Raymaeckers

Objectnaam:	Grafstenen		
Titel:	Grafsteen		
Standplaats:	Zuidelijk transept		
Datering:	1642		
Vervaardiger:	Onbekend		
Afmetingen:	Lengte:	173 cm	
	Breedte:	100 cm	

Fysieke beschrijving:	Rechthoekige grafsteen in blauwe hardsteen met herdenkingsinscriptie.
Materialen en technieken:	Blauwe hardsteen Steenhouwen
Onderscheidende kenmerken:	/
Opschriften:	D. […] / N […] O […] ES RAYMAECKERS STERFT DEN […] / ADRIANA BAUWENS SYN HVYSVROV / STERFT DEN […] / IAN RAYMAECKERS IONCKMAN / STERFT DEN 7 APRILIS ANNO 1656 / REQVIESCANT IN PACE.

Volledigheid:	Volledig	
Toestand:	Redelijk	Lichte beschadiging, afgesleten inscriptie

Restauraties:	/

Referenties:	/	
Literatuur:	WILLEMS, A., *Uit de geschiedenis van Testelt*, leuven, 1954 p. 15. GERITS, T.J. (O.Praem.), *Testelt en zijn kerk 1968*, Averbode, 1968, p. 32.	

©Johny De Keyser

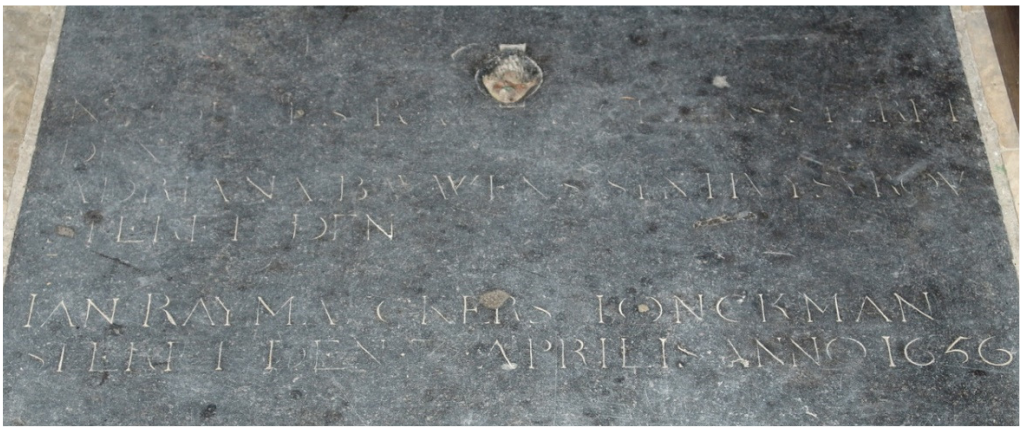

©Johny De Keyser

↑ *deur naar traptoren*

↑ *deur naar sacristie*

↑↑ *en* ↑ *wenteltrap*

↑ *loopbrug bovenop de gewelven*

5.4. Binnenschrijnwerk - deuren en borstwering

Binnenin het gebouw bevinden zich nog drie lichtgrijs geschilderde houten deuren, nl. aan de traptoren, aan de sacristie en aan het doksaal. De deur aan de traptoren is versierd met een rasterpatroon in smeedijzer. De deur aan de sacristie is een recentere strokendeur. Ze heeft een grote smeedijzeren slotplaat en is versierd met drie smeedijzeren banden met fleur-de-lis op de uiteinden. Ook de deur vanuit het doksaal naar de trappentoren is een recentere strokendeur.

Ook is er een eikenhouten borstwering ter hoogte van het doksaal.

Inventarisatiefiche van studiebureau Monumentenzorg
Fiches van de binnendeuren en de borstwering zijn terug te vinden op de volgende bladzijde(s).

Diagnose
Zie deel 6. Opsomming van werkzaamheden.

5.5. Binnentrappen en loopbruggen

De wenteltrap in de oostelijke traptoren bestaat uit tredes van blauwe hardsteen. Deze zijn plaatselijk hersteld met beton.

Er zijn loopbruggen bovenop de gestucte gewelven. Deze hebben geen leuningen.

Diagnose
Zie deel 6. Opsomming van werkzaamheden.

Deur

Objectnaam:	Deuren		
Titel:	Deur naar de torentrap		
Standplaats:	Zuidzijde van de toren		
Datering:	1501-1700		
Vervaardiger:	onbekend		
Afmetingen:	Hoogte:	180 cm	
	Breedte:	80 cm	
	Diepte:	/	

Fysieke beschrijving:	Geschilderde houten deur met decoratie van een smeedijzeren ruitenpatroon en een smeedijzeren slotplaat.
Materialen en technieken:	Hout, ijzer, verf Gesneden, gesmeed, geschilderd
Onderscheidende kenmerken:	
Opschriften:	/

Volledigheid:	Volledig	
Toestand:	Goed	

Restauraties:	/

Referenties:		
KIK-IRPA:	Objectnummer: 25784 Cliché: M254450	Permalink: http://balat.kikirpa.be/object/25784

©Studiebureau Monumentenzorg (d.d. 01/03/2017)

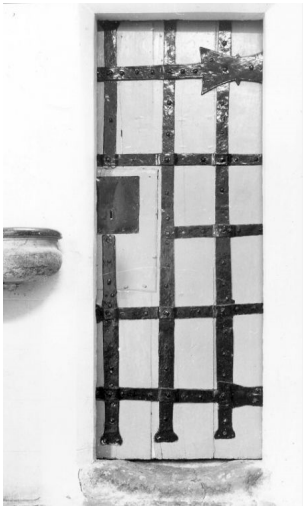

©KIK-IRPA, cliché M254450 (d.d. 1977)

Deur

Objectnaam:	Deuren		
Titel:	Deur naar sacristie		
Standplaats:	Zuidzijde van de toren		
Datering:	1901-2000		
Vervaardiger:	onbekend		
Afmetingen:	Hoogte:	179 cm	
	Breedte:	80 cm	
	Diepte:	/	

Fysieke beschrijving:	Geschilderde houten deur met decoratie van drie smeedijzeren banden die uitlopen op fleur-de-lis en een grote smeedijzeren slotplaat.
Materialen en technieken:	Hout, ijzer, verf Gesneden, gesmeed, geschilderd
Onderscheidende kenmerken:	/
Opschriften:	/

Volledigheid:	Volledig	
Toestand:	Goed	

Restauraties:	/

Referenties:	/	

©Studiebureau Monumentenzorg (d.d. 01/03/2017)

Borstwering doksaal

Objectnaam:	Doksaal		
Titel:	Borstwering doksaal		
Standplaats:	Schip		
Datering:	1803		
Vervaardiger:	Onbekend		
Afmetingen:	Hoogte:	/	
	Breedte:	/	

Fysieke beschrijving:	Eikenhouten accoladevormige borstwering van balusterpijler die langs weerszijden van het orgel het doksaal afsluit.
Materialen en technieken:	Eik Gesneden, meubelmaken
Onderscheidende kenmerken:	/
Opschriften:	/

Volledigheid:	Volledig	
Toestand:	Goed	

Restauraties:	/

Referenties:	/	

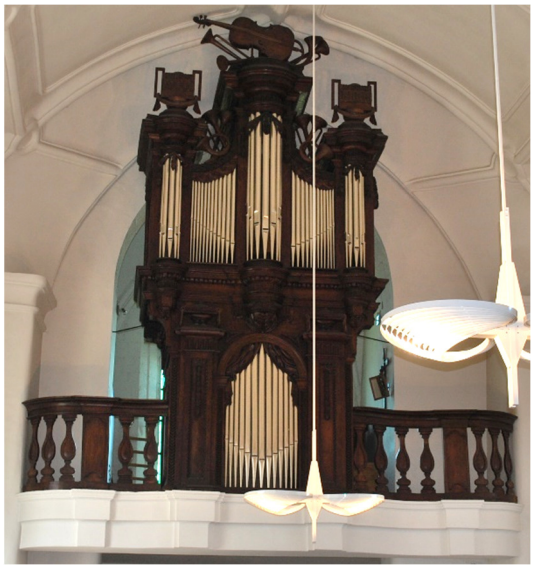

©Studiebureau Monumentenzorg (d.d. 01/03/2017)

PELS D'HONDT
ORGELBOUWERS
SINDS 1892
PROVINCIE
VLAAMS • BRABANT

5.6. Nagelvast meubilair

In het schip tegen de noordelijke gevel staat een houten preekstoel.
In het noordelijk en zuidelijk transept bevinden zich 2 biechtstoelen (1774-1775).

Inventarisatiefiche van studiebureau Monumentenzorg
Een fiche van de preekstoel is terug te vinden op de volgende bladzijde(s).
Een fiche van de twee biechtstoelen is terug te vinden op de volgende bladzijde(s).
Een fiche van een houten lijst voor piëta is terug te vinden op de volgende bladzijde(s).

Diagnose
Zie deel 6. Opsomming van werkzaamheden.

5.7. Orgel

Het orgel is van de hand van Joseph Collin uit Luik en werd in 1803 in de kerk geplaatst. Tijdens de restauratiecampagne van 1964-1968 werd het instrument gedemonteerd en gerestaureerd door de Herseltse orgelbouwer Pels-D'Hond.
Ook tussen juli 2006 en mei 2008 was er een restauratie van het orgel.

Inventarisatiefiche van studiebureau Monumentenzorg
Een fiche van de borstwering aan weerszijden van het orgel is terug te vinden op de volgende bladzijde(s).

Er is een publicatie gemaakt over het Collinorgel (1803) in de kerk van Testelt door 'Pels D'hond', de Herseltse orgelbouwers die het recent restaureerden.

-> Bijlage 3: Collin Orgel in de kerk van Testelt

©Studiebureau Monumentenzorg (d.d. 01/03/2017)

©KIK-IRPA, cliché A073525 (d.d. 1944)

Preekstoel

Objectnaam:	Preekstoel		
Titel:	Preekstoel		
Standplaats:	Schip		
Datering:	Ca. 1768[1] //1774-1775[2]		
Vervaardiger:	Onbekend		
Afmetingen:	Hoogte:	389 cm	
	Breedte:	223 cm	
	Diepte:	76 cm	

Fysieke beschrijving:	Houten preekstoel met vierkante kuip van paneelwanden met vergulde bladdecoratie en uitkragende, geprofileerde boven- en onder rand. Taps toelopende onderzijde met dubbele knoop van bladmotieven. Paneelvormig rugbeschot en vierkant klankbord met uitkragende, geprofileerde rand. De trap telt zeven treden en heeft een trapleuning met balusters. Tegen het klankbord bevindt zich een duif als voorstelling van de heilige Geest en op de kuis is een kruisbeeld aangebracht.
Materialen en technieken:	Hout Meubelmaken, gesneden, vergulden
Onderscheidende kenmerken:	
Opschriften:	/

Volledigheid:	Volledig	
Toestand:	Goed	

Restauraties:	1999, nazicht en herstellen preekstoel en biechtstoelen

Referenties:		
KIK-IRPA:	Objectnummer: 25927 Cliché: A073525	Permalink: http://balat.kikirpa.be/object/25927
Literatuur:	WILLEMS, A., *Uit de geschiedenis van Testelt*, leuven, 1954 p. 16.	

[1] Datering KIK-IRPA

[2] Datering publicaties WILLEMS, *Geschiedenis van Testelt*, p. 16-17

©Studiebureau Monumentenzorg (d.d. 01/03/2017)

©KIK-IRPA, cliché M254454 (d.d. 1977)

Twee biechtstoelen

Objectnaam:	Biechtstoel		
Titel:	Twee biechtstoelen		
Standplaats:	Noordelijk en zuidelijk transept		
Datering:	1768[3] // 1774-1775[4]		
Vervaardiger:	Onbekend		
Afmetingen:	Hoogte:	207 cm	
	Breedte:	315 cm	
	Diepte:	110 cm	

Fysieke beschrijving:	Twee eikenhouten biechtstoelen met centraal gedeelte voor de priester afgesloten met een halfhoge paneeldeur en een gordijn. Langs weerszijden een open knielplaats. Het geheel is versierd met composietzuilen en heeft en hoge geprofileerde kroonlijst.
Materialen en technieken:	Eik Gesneden
Onderscheidende kenmerken:	
Opschriften:	/

Volledigheid:	Volledig	
Toestand:	Goed	

Restauraties:	1999, nazicht en herstellen preekstoel en biechtstoelen

Referenties:		
KIK-IRPA:	Objectnummer: 25760 Cliché: M254454	Permalink: http://balat.kikirpa.be/object/25760
Literatuur:	WILLEMS, A., *Uit de geschiedenis van Testelt*, leuven, 1954 p. 16.	

[3] Datering KIK-IRPA

[4] Datering publicaties WILLEMS, *Uit de Geschiedenis van Testelt*, p. 16-17.

©Studiebureau Monumentenzorg (d.d. 01/03/2017)

©KIK-IRPA, cliché A073528 (d.d. 1944)

©KIK-IRPA, cliché M254464 (d.d. 1977)

Lijst

Objectnaam:	Lijst		
Titel:	Twee sokkels		
Standplaats:	Schip		
Datering:	1768		
Vervaardiger:	Onbekend		
Afmetingen:	Hoogte:	/	
	Breedte:	/	
	Diepte:	/	

Fysieke beschrijving:	Houten lijst voor de piëta bestaande uit een trapeziumvormige wandconsole met uitkragende geprofileerde rand en decoratie van een rasterpatroon op het vlak. Vanaf de console lopen twee voluten, versierd met een knorrenfries en vergulde bladmotieven, op tot een geprofileerde hoofdgestel met hogels en voluutvormige bekroning, eveneens met knorrenfries en bladmotieven.
Materialen en technieken:	Hout Gesneden, meubelmaken, verguld
Onderscheidende kenmerken:	
Opschriften:	/

Volledigheid:	Onvolledig	Stukje afgebroken onderaan de console, stralenkrans bovenaan ontbreekt (cf. oude foto's KIK-IRPA)
Toestand:	Goed	

Restauraties:	

Referenties:		
KIK-IRPA:	Objectnummer: 25785 Cliché: M254464, A073528	Permalink: http://balat.kikirpa.be/object/25785
Literatuur:	WILLEMS, A., *Uit de geschiedenis van Testelt*, leuven, 1954 p. 16.	

↑ *klokkenstoel*

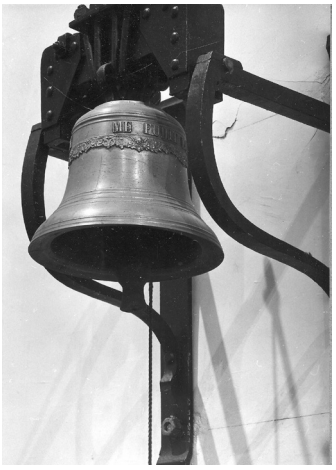

↑ klok interieur d.d. 1977. ©KIK-IRPA, cliché M254460

↑ *klokkenstoel en klok*

↑ *wijzerplaat west*

↑ *wijzerplaat oost & noord*

5.8. Klokkenstoel,klok en wijzerplaten

De klokken bevinden zich op de 3de verdieping van de toren. De kleine klok weegt ongeveer 220kg en heeft een si-klank. Ze werd gegoten in 1646. De originele grote klok werd door de Duitse bezetters in 1943 opgeëst om te hersmelten tot oorlogsmateriaal. Een afbeelding hiervan is terug te vinden op ©KIK-IRPA, cliché E004320 (d.d. 1943).
De grote klok op de afbeelding werd nieuw gegoten in 1952 door de firma Michiels uit Doornik, weegt 950kg en heeft een fa-klank.

Deze info is afkomstig uit een historisch overzicht opgemaakt door de kerkfabriek. In onderstaande bijlage kan je de extra info inclusief brondvermelding terugvinden.
-> Bijlage 4: extra historisch overzicht kerkfabriek

- De klokkenstoel, de luibalk en de luistok bestaan uit eikenhouten balken.
- De klok, de klepel en andere lijken van gietijzer te zijn.

Onder de galmopeningen bevinden zich 3 wijzerplaten, enkel aan de zuidzijde is er geen.
- De wijzerplaten op zich zijn van metaal, waarvan de wijzers verguld zijn.
- Het uurwerkmechanisme is niet meer het originele en is geautomatiseerd.

In het koor van de kerk bevindt zich een bronzen klok gedateerd 1901 à 1910. De klok werd gegoten door Félix Van Aerschodt.

6. TECHNISCHE INSTALLATIE

6.1. Bliksemafleiding

De bliksemafleiding is recent vernieuwd (ca.2010).

7. ROEREND ERFGOED[28]

De verschillende vernieuwingen, renovaties en restauraties van de kerk hadden vaak ook gevolgen voor de aanwezige objecten. Een deel van de kerkmeubelen dateren van na de verbouwing van het schip in de 2de helft van de 18de eeuw. Van de vroegere periode zijn slechts enkele objecten bewaard. Het grootste deel ervan werd in 1964-1968 verwijderd.
Van de vijf altaren die de kerk in de 16de eeuw rijk was, allen versierd met retabel, is er vandaag de dag niets meer aanwezig. Ook vele van de beelden en schilderijen, die nog beschreven staan in de oude inboedellijsten, zijn niet meer aanwezig. [29]

De roerende goederen zijn niet opgenomen in het beschermingsbesluit.

Er is dus verder te onderzoeken of deze goederen voldoen aan de criteria uit de definitie van de cultuurgoederen.
De hieronder opgesomde roerende goederen zouden eventueel onroerend kunnen zijn door economische bestemming. Maar dit argument, om als cultuurgoed beschouwd te worden, wordt door het Agentschap Onroerend Erfgoed niet aanvaard voor kerken.

De roerende goederen in de parochiekerk kunnen niet als cultuurgoederen opgenomen worden, wat heel concreet betekent dat deze niet kunnen genieten van een premie voor werken aan deze goederen.

7.1. Meubilair

De volgende waardevolle roerende goederen zijn aanwezig in de kerk:
- dienstaltaar
- tabernakel
- ambo
- doopvont

Inventarisatiefiche van studiebureau Monumentenzorg
Fiches van het vaste meubilair zijn terug te vinden op de volgende bladzijde(s).

7.2. Beeld

De volgende waardevolle roerende goederen zijn aanwezig in de kerk:
- Heilige Catharina
- Heilige Philippus Neri
- Heilige Petrus
- Heilige Barbara
- Piëta
- Onze-Lieve-Vrouw met kind
- Heilige Jozef met kind
- Onze-Lieve-Vrouw met kind
- Heilige Nicolaas

Inventarisatiefiche van studiebureau Monumentenzorg
Fiches van de beelden zijn terug te vinden op de volgende bladzijde(s).

7.3. Schilderijen

De volgende waardevolle roerende goederen zijn aanwezig in de kerk:
- Drie vrouwen bij het graf
- Graflegging
- Christus in het graf / wederopstanding
- Ter hemelopneming van Onze-Lieve-Vrouw
- Heilige Catharina van Alexandrië omringt door engelen
- Twee taferelen uit het leven van Christus en Onze-Lieve-Vrouw

Inventarisatiefiche van studiebureau Monumentenzorg
Fiches van de schilderijen zijn terug te vinden op de volgende bladzijde(s).

28 Zie ook bijlage 8, Inventaris erfgoedelementen, meubilair, beelden en schilderijen.
29 Tussen de verwijderde stukken zitten onder meer de twee portiekaltaren uit de 18de eeuw, een schilderij door S. Van der Mueren uit 1735 met de voorstelling van Sint-Pieters die de sleutels van Christus krijgt door. Het merendeel van de tien schilderijen met voorstellingen van het leven van Christus en Maria en de kruisweg die in 1869 werd vervaardigd door Geefs uit Antwerpen. WILLEMS, Uit de Geschiedenis van Testelt, p. 16-17, Parochiearchief en Archief van de kerkfabriek, losse stukken; GERITS, T.J. (o.praem.), Testelt en zijn kerk 1968, p. 8.

Dienstaltaar

Objectnaam:	Altaren		
Titel:	Dienstaltaar		
Standplaats:	Koor		
Datering:	1968		
Vervaardiger:	Jan Holemans		
Afmetingen:	Hoogte:	86,5 cm	
	Breedte:	150 cm	
	Diepte:	85 cm	

Fysieke beschrijving:	Tafelvormig dienstaltaar in blauwe hardsteen met dik tafelblad met gehamerde zijkanten op twee brede rechthoekige poten.
Materialen en technieken:	Blauwe hardsteen Steenhouwen
Onderscheidende kenmerken:	
Opschriften:	/

Volledigheid:	Volledig	
Toestand:	Goed	

Restauraties:	/

Referenties:		
KIK-IRPA:	Objectnummer: 25756 Cliché: M254455	Permalink: http://balat.kikirpa.be/object/25756

©Studiebureau Monumentenzorg (d.d. 01/03/2017)

©KIK-IRPA, Cliché: M254455 (d.d. 1977).

Tabernakel

Objectnaam:	Tabernakel		
Titel:	Tabernakel		
Standplaats:	Koor		
Datering:	1968		
Vervaardiger:	Jan Holemans		
Afmetingen:	Hoogte:	144 cm	
	breedte:	Ca. 59 cm	
	Diepte:	Ca. 84 cm	

Fysieke beschrijving:	Metalen tabernakel opgevat als rechthoekige box met een smal vierkant voetje. Het tabernakel staat op een voet van blauwe hardstenen bestaande uit een hoge rechthoekige basis met dik vierkant blad met gehamerde zijden.
Materialen en technieken:	Blauwe hardsteen, metaal Steenhouwen, gehamerd, gesmeed, geslagen, gedreven
Onderscheidende kenmerken:	
Opschriften:	/

Volledigheid:	Volledig	
Toestand:	Goed	

Restauraties:	/

Referenties:		
KIK-IRPA:	Objectnummer: 25952 Cliché: M254457	Permalink: http://balat.kikirpa.be/object/25952

©Studiebureau Monumentenzorg (d.d. 01/03/2017)

©KIK-IRPA, cliché M254457 (d.d. 1977)

Ambo

Objectnaam:	Ambo		
Titel:	Ambo		
Standplaats:	Koor		
Datering:	1968		
Vervaardiger:	Jan Holemans		
Afmetingen:	Hoogte:	127 cm	
	Breedte:	50 cm	
	Diepte:	25,5 cm	

Fysieke beschrijving:	Ambo in blauwe hardsteen met houten boekblad en bronzen reliëf van vier figuren rond het kruis.
Materialen en technieken:	Brons, blauwe hardsteen Steenhouwen, gesmeed
Onderscheidende kenmerken:	
Opschriften:	/

Volledigheid:	Volledig	
Toestand:	Goed	

Restauraties:	/

Referenties:		
KIK-IRPA:	Objectnummer: 25925 Cliché: M254456	Permalink: http://balat.kikirpa.be/object/25925

©Studiebureau Monumentenzorg (d.d. 01/03/2017)

©KIK-IRPA, cliché M254456 (d.d. 1977)

Doopvont

Objectnaam:	Doopvont		
Titel:	Doopvont		
Standplaats:	Koor		
Datering:	1601-1700[5] // 1774-1775[6]		
Vervaardiger:	Doopvond: onbekend Deksel: Slabbinck		
Afmetingen:	Hoogte:	172,5 cm (met deksel)	
	Diameter:	84 cm	

Fysieke beschrijving:	Doopvond in blauwe hardsteen met half bolvormige kuip op balustervormige voet, beiden versierd met een knorrenfries. Verguld messingen deksel bestaande uit een cirkelvormig blad waarop vier gebogen banden oplopen tot een kruisbekroning.
Materialen en technieken:	Blauwe hardsteen, messing Steenhouwen, gesmeed, verguld
Onderscheidende kenmerken:	
Opschriften:	/

Volledigheid:	Volledig	
Toestand:	Goed	

Restauraties:	/

Referenties:		
KIK-IRPA:	Objectnummer: 118688 Cliché: M123767	Permalink: http://balat.kikirpa.be/object/118688
Literatuur:	WILLEMS, A., *Uit de geschiedenis van Testelt*, leuven, 1954 p. 17.	

[5] Datering KIK-IRPA
[6] Datering publicaties WILLEMS, *Uit de Geschiedenis van Testelt*, p. 16-17.

©Studiebureau Monumentenzorg (d.d. 01/03/2017)

©KIK-IRPA, cliché M123767 (d.d. 1976)

©Johny De Keyser

Heilige Catharina

Objectnaam:	Beeldhouwwerk		
Titel:	Heilige Catharina		
Standplaats:	Schip		
Datering:	Ca. 1980		
Vervaardiger:	Hobbykunstenaar uit Herentals		
Afmetingen:	Hoogte:	70 cm	
	Breedte:	32,5 cm	
	Diepte:	19 cm	

Fysieke beschrijving:	Houten beeld van de heilige Catharina van Alexandrië op zeszijdige voet. Ze draagt een lang gewaad en mantel. In haar rechterhand houdt ze een palmtak vast en op haar linkerhand rust een open boek. Naast haar staat een wiel met scherpe randen.
Materialen en technieken:	Hout gebeeldhouwd
Onderscheidende kenmerken:	
Opschriften:	/

Volledigheid:	Volledig	
Toestand:	Goed	

Restauraties:	/

Referenties:	/	

©Studiebureau Monumentenzorg (d.d. 01/03/2017)

Heilige Philippus Neri

Objectnaam:	Beeldhouwwerk		
Titel:	Heilige Philippus		
Standplaats:	Schip		
Datering:	1701-1800		
Vervaardiger:	Onbekend		
Afmetingen:	Hoogte:	88 cm	
	Breedte:	30 cm	
	Diepte:	24 cm	

Fysieke beschrijving:	Gepolychromeerd beeld van de heilige Philippus Neri op zeszijdige voet. Hij draagt een zwarte soutane en mantel met gouden boord en decoratie van bladmotieven. Hij heeft een zwarte baret op het hoofd, houdt een boek in de rechterhand en een rozenkrans in de linkerhand
Materialen en technieken:	Hout, verf Steenhouwen, gepolychromeerd
Onderscheidende kenmerken:	*Gift van de zusters van Testelt*
Opschriften:	H PHILIPPUS NERIUS, geschilderd op voetstuk

Volledigheid:	Volledig	
Toestand:	Redelijk	Moderne polychromie, kleine lacunes in de polychromie,

Restauraties:	Vernieuwing van de polychromie

Referenties:	/	

©Studiebureau Monumentenzorg (d.d. 01/03/2017)

©Studiebureau Monumentenzorg (d.d. 01/03/2017)

©KIK-IRPA, cliché A073530 (d.d. 1944)

Heilige Petrus

Objectnaam:	Beeldhouwwerk		
Titel:	Heilige Petrus		
Standplaats:	Schip		
Datering:	1601-1700		
Vervaardiger:	Onbekend		
Afmetingen:	Hoogte:	80 cm	
	Breedte:	43 cm met sleutel	
	Diepte:	25 cm	

Fysieke beschrijving:	Gepolychromeerd houten beeld van de heilige Petrus op achtzijdige voet. Hij draagt een gouden kleed waarover een rode mantel met blauwe binnenzijde. Hij heeft een boek in de rechterarm en houd een sleutel in de opgeheven linkerhand.
Materialen en technieken:	Hout, verf Gebeeldhouwd, gepolychromeerd
Onderscheidende kenmerken:	Moderne polychromie
Opschriften:	*H.Petrus* *"Brabant (?), XVIIde eeuw, beeldhouwwerk; hout; H. 82 cm; moderne polychromie; beschadigd.* *De heilige apostel Petrus, beschermheilige van Testelt heeft hier een gesloten boek in de linkerhand en hield destijds een sleutel in de rechterhand. De oorspronkelijke sleutel, het gewoon attribuut van de h. Petrus ging verloren. // Testelt, St.-Pieterskerk"* Gedrukt op een aparte plaquette onder het werk.

Volledigheid:	Volledig	
Toestand:	redelijk	Moderne polychromie, beschadigd, nieuwe sleutel, nieuw voetstuk

Restauraties:	1919: J.B. Dendoven, Tienen (opgekuist en opnieuw rijk geschilderd) 1980: vernieuwing van de polychromie, nieuwe sleutel

Referenties:		
KIK-IRPA:	Objectnummer: 25946 Cliché: A073530	Permalink: http://balat.kikirpa.be/object/25946
Literatuur:	WILLEMS, A., *Uit de geschiedenis van Testelt*, Leuven, 1954, p.247. GERITS, T.J. (O.Praem.), *Testelt en zijn kerk 1968*, Averbode, 1968, p. 15-16. Archief van de kerkfabriek, *losse stukken – map gewaden-meubilair ca. 1900-1960.*	

©Studiebureau Monumentenzorg (d.d. 01/03/2017)

©KIK-IRPA, cliché A073529 (d.d. 1944)

Heilige Barbara

Objectnaam:	Beeldhouwwerk		
Titel:	Heilige Barbara		
Standplaats:	Schip		
Datering:	1601-1610 (productieplaats: Brabant, Mechelen(?))		
Vervaardiger:	Onbekend		
Afmetingen:	Hoogte:	89 cm	
	Breedte:	30 cm	
	Diepte:	20,5 cm	

Fysieke beschrijving:	Gepolychromeerd houten beeld van de heilige Barbara op ronde, licht geprofileerde voet. Ze heeft een kroon op het hoofd en draagt een gouden kleed met blauw onderkleed en een zwarte mantel met rode binnenzijde. Ze houdt een opengeslagen boek in de rechterhand en achter haar staat een toren.
Materialen en technieken:	Hout, verf Gebeeldhouwd, gepolychromeerd
Onderscheidende kenmerken:	De heilige werd te Testelt speciaal vereerd als patrones van het scheepstrekkersambt.
Opschriften:	

Volledigheid:	Onvolledig	Attribuut (palmtak) in de linkerhand ontbreekt (reeds in 1980)
Toestand:	Redelijk	Lacunes in de polychromie

Restauraties:	1996, conservatie en restauratie door Linda van Dyck

Referenties:		
KIK-IRPA:	Objectnummer: 25943 Cliché: A073529	Permalink: http://balat.kikirpa.be/object/25943
	Interventie dossier: 1996.05944	
Literatuur:	WILLEMS, A., U*it de geschiedenis van Testelt*, Leuven, 1954, p.247. GERITS, T.J. (O.Praem.), *Testelt en zijn kerk 1968*, Averbode, 1968, p. 15-16. VAN DYCK, L., *Conservatie en onderzoek van een houten polychroom beeldje: H. Barbara, 1601-1610, h. 89cm*, Bonheide 1996.	

©Studiebureau Monumentenzorg (d.d. 01/03/2017)

©KIK-IRPA, cliché A073531 (d.d. 1944)

©KIK-IRPA, cliché 254465 (d.d. 1977)

Piëta

Objectnaam:	Beeldhouwwerk		
Titel:	Piëta		
Standplaats:	Schip		
Datering:	1601-1700 (onzeker)		
Vervaardiger:	Onbekend		
Afmetingen:	Hoogte:	63 cm	
	Breedte:	45 cm	
	Diepte:	30 cm	

Fysieke beschrijving:	Gepolychromeerd witte stenen beeld van de gezeten Onze-Lieve-Vrouw met het dode lichaam van haar zoon op haar schoot. Maria draagt een rood gewaad met witte hoofddoek en blauwe mantel met gouden bladmotieven. Ze heeft een metalen bladkroon op het hoofd. Christus is gehuld in een korte lendendoek.
Materialen en technieken:	Witte steen, verf Steenhouwen, gepolychromeerd
Onderscheidende kenmerken:	
Opschriften:	*Nood Gods* *"Brabant(?), XVIIde eeuw. // Beeldhouwwerk; witte steen; H. 63 cm, moderne polychromie.* *De heilige maagd draagt het lichaam van haar dode zoon, dat in verhouding van dit van zijn moeder te klein is voorgesteld, op de schoot. Dergelijke uitbeelding van de Nood Gods kwamen eertijds veel voor in de oude Brabantse kerken. De Piëta van Testelt prijkte sedert de 18de eeuw in een fraaie nis met baldakijn in Lodewijk XVI, aangebracht tegen de rechter muurwand van het kerkschip. // Testelt, St.-Pieterskerk"* Gedrukt op een aparte plaquette onder het werk.

Volledigheid:	Volledig	
Toestand:	Goed	Moderne polychromie

Restauraties:	Vernieuwing van de polychromie

Referenties:		
KIK-IRPA:	Objectnummer: 25950 Cliché: A073531, M254465	Permalink: http://balat.kikirpa.be/object/25950
Literatuur:	WILLEMS, A., *Uit de geschiedenis van Testelt*, Leuven, 1954, p. 17. WILLEMS, A., *Testelt,* in: *het mooie Hageland*, Heverlee, 1965, p. 247. GERITS, T.J. (O.Praem.), *Testelt en zijn kerk 1968*, Averbode, 1968, p16.	

Onze-Lieve-Vrouw met kind

Objectnaam:	Beeldhouwwerk		
Titel:	Onze-Lieve-Vrouw met kind		
Standplaats:	Noordelijk transept		
Datering:	1501-1550		
Vervaardiger:	Onbekend (productieplaats: Mechelen)		
Afmetingen:	Hoogte:	65 cm	
	Breedte:	21 cm	
	Diepte:	12,5 cm	

Fysieke beschrijving:	Gepolychromeerd eikenhouten beeld van Onze-Lieve-Vrouw met kind op geprofileerde voet. Ze draagt een blauw kleed met wit onderkleed en een rode mantel met witte binnenzijde. Op haar rechterhand zit het kind, gehuld in een wit gewaad en met de armen gespreid.
Materialen en technieken:	Eik, verf Gebeeldhouwd, gepolychromeerd
Onderscheidende kenmerken:	/
Opschriften:	*Staande Madonna met kind* *"Brabant, XVIde eeuw // Beeldhouwwerk; eikenhout; H. 65 cm; originele polychromie in 1967 blootgelegd; geblakerd door brand van 1967.* *Maria staat met vooruitgeschoven rechterbeen op een geprofileerd voetstuk met het naakte kind op haar rechterarm. Ze is gekleed in een sober geplooid gewaad. Haar haren vallen los naar beneden. Waarschijnlijk heeft dit Mariabeeld oorspronkelijk in de parochiekerk gestaan. Later zou het dan geplaatst zijn in de kapel van het scheeptrekkersambacht, die in 1791 nabij de Demerbrug werd opgericht. Bij de inval van de Duitse troepen, in mei 1940 werd de kapel volledig vernield bij het dynamiteren van de brug. Het beeld kwam toen in de Demer terecht en werd gered door de heer J. Van Aert, gemeentesecretaris te Testelt. Pastoor M. Van Wesemael (1931-1957) gelaste architect R. Casterman met het ontwerp van een nieuwe kapel, die in de buurt van de pastorie gebouwd werd en op 22 augustus 1954 door Mgr. L. Brems ingewijd. Het Madonnabeeld, dat in de nieuwe kapel prijkte, werd tijdens een brandstichting in 1967 beschadigd en op last van pastoor L.C. Backx in het Stadsmuseum te Leuven vakkundig gerestaureerd. // Testelt, St.-Pieterskerk"* Gedrukt op een aparte plaquette onder het werk.

Volledigheid:	Onvolledig	Rechterhand Maria ontbreekt
Toestand:	Goed	

Restauraties:	1967: gerestaureerd in het stedelijk Museum Leuven o.l.v. Jan Crab (blootleggen originele polychromie).

Referenties:		
KIK-IRPA:	Objectnummer: 25939 Cliché: M254459	Permalink: http://balat.kikirpa.be/object/25939
Literatuur:	WILLEMS, A., *Uit de geschiedenis van Testelt*, leuven, 1954 p. 16. Tent. Cat. *Oude kerkelijke kunst in het land van Aarschot*, Aarschot, 1968, p. 4-1-42, nr. B/14, afb. V. GERITS, T.J. (O.Praem.), *Testelt en zijn kerk 1968*, Averbode, 1968, p. 13-14.	

©Studiebureau Monumentenzorg (d.d. 01/03/2017)

©KIK-IRPA, cliché M254459 (d.d. 1977)

Heilige Jozef met kind

Objectnaam:	Beeldhouwwerk	
Titel:	Heilige Jozef met kind	
Standplaats:	Zuidelijk transept	
Datering:	1701-1800 (productieplaats: Brabant(?))	
Vervaardiger:	Onbekend	
Afmetingen:	Hoogte: 78 cm	
	Breedte: 31,5 cm	
	Diepte: 20 cm	

Fysieke beschrijving:	Gepolychromeerd houten beeld van de heilige Jozef met kind op zeszijdige voet. Jozef draagt en bruin kleed, groene mantel en laarzen met open teen. Zijn rechterhand rust op de schouder van het Christuskind dat naast hem staat en met zijn linkerhand houdt hij de hand van het kind vast. Het kind is blootsvoets en draagt een rood kleed met witte boord aan de hals- en armen.
Materialen en technieken:	Hout, verf Gebeeldhouwd, gepolychromeerd
Onderscheidende kenmerken:	
Opschriften:	*H Jozef met het Kind Jezus* *"Brabant(?), XVIIIde eeuw. // Beeldhouwwerk; hout; H. 78cm; moderne polychromie, beschadigd.* *Lieflijke voorstelling van de heilige Jozef, die het kind met de hand houdt en zijn rechterhand op de schouder van de kleine Jezus laat rusten. Afzonderlijke voorstellingen van de heilige Jozef zijn meestal van vrij late datum. De devotie tot deze heilige bloeide op in de late middeleeuwen en werd voornamelijk na het concilie van Trente door de nieuwe kloosterorden verspreid. Te Testelt bestond de cultus tot deze heilige reeds in de 18de eeuw maar de verering beleefde pas een hoogtepunt in de 19de eeuw, toe een broederschap (1819) en devotiekapen (1830) werden opgericht. Dit beeld is afkomstig uit de sint-Jozefkapel van Testelt. //* Testelt, St.-Pieterskerk" Gedrukt op een aparte plaquette onder het werk.

Volledigheid:	Volledig	
Toestand:	Goed	Moderne polychromie, beschadigd

Restauraties:	1996-1997, conservatie en restauratie door Linda Van Dyck en Sandy van Wissen

Referenties:		
Literatuur:	WILLEMS, A., *Uit de geschiedenis van Testelt*, Leuven, 1954, p. 15. WILLEMS, A., *Testelt,* in: *het mooie Hageland*, Heverlee, 1965, p. 247-248.	

	GERITS, T.J. (O.Praem.), *Testelt en zijn kerk 1968*, s.n., 1968, p. 16. VAN DYCK, L., *H. Jozef/ Testelt, Onderzoek- en behandelingsverslag*, Bonheide 1997.

©Studiebureau Monumentenzorg (d.d. 01/03/2017)

Onze-Lieve-Vrouw met kind

Objectnaam:	Staakbeeld		
Titel:	Onze-Lieve-Vrouw met kind		
Standplaats:	Koor		
Datering:	1700-1900 (?)		
Vervaardiger:	Onbekend		
Afmetingen:	Hoogte:	/	
	Breedte:	/	
	Diepte:	/	

Fysieke beschrijving:	Gepolychromeerd houten staakbeeld van Onze-Lieve-Vrouw met kind. Het Mariabeeld is gehuld in een lang gewaad van goudbrokaat met centraal een Mariamonogram in reliëfborduurwerk. Erboven draagt ze een lange mantel in rood fluweel met decoratie van boem- en bladmotieven in reliëfborduurwerk. Ze heeft een kanten sluier en een bladkroon op het hoofd. In haar rechterhand houdt ze een scepter vast en op haar linkerarm zit het Christuskind dat eveneens is gehuld in een kleed van goudbrokaat met IHS-monogram in reliëfborduurwerk. Hij heeft een beugelkroon op het hoofd en een wereldbol met kruis in de rechterhand.
Materialen en technieken:	Hout, verf, zijde, fluweel, goudbrokaat, metaaldraad, franjes Gesneden, gepolychromeerd, geborduurd, geappliqueerd
Onderscheidende kenmerken:	*Het beeld en toebehoren werden in 2006 teruggevonden in de toren. Na reiniging werd het opgesteld in het koor.*
Opschriften:	Mariamonogram, geborduurd op het kleed van Onze-Lieve-Vrouw IHS (Christusmonogram), geborduurd op het kleed van het kind

Volledigheid:	Volledig	
Toestand:	Redelijk	Vuil, her en der verfverlies

Restauraties:	2006: grondige reiniging

Referenties:	/	

©Johny De Keyzer

Heilige Nicolaas

Objectnaam:	Beeldhouwwerk		
Titel:	Heilige Nicolaas		
Standplaats:	Koor		
Datering:	1989 (december)		
Vervaardiger:	Jan Peirelinck (Diest)		
Afmetingen:	Hoogte:	/	
	Breedte:	/	
	Diepte:	/	

Fysieke beschrijving:	Houten beeld van de heilige Nicolaas van Mirna op afgeronde voet. Hij draagt een Bisschopsgewaad met kromstaf en mijter. Aan zijn voeten staat een mandje met kinderen.
Materialen en technieken:	Hout gebeeldhouwd
Onderscheidende kenmerken:	*Kopie naar het Sint-Niklaasbeeld van de Sint-Niklaaskerk te Rillaar*
Opschriften:	/

Volledigheid:	Volledig	
Toestand:	Goed	

Restauraties:	/

Referenties:	/	

©kerkfabriek

Drie vrouwen bij het graf

Objectnaam:	Schilderij		
Titel:	Drie vrouwen bij het graf		
Standplaats:	Schip		
Datering:	1965		
Vervaardiger:	War Van Overstraeten		
Afmetingen:	Hoogte:	103 cm	
	Breedte:	153 cm	

Fysieke beschrijving:	Modernistisch schilderij met voorstelling van de drie vrouwen bij het graf.
Materialen en technieken:	Doek, verf Geschilderd
Onderscheidende kenmerken:	/
Opschriften:	/

Volledigheid:	Volledig	
Toestand:	Goed	

Restauraties:	/

Referenties :	/	

©Studiebureau Monumentenzorg (d.d. 01/03/2017)

Graflegging

Objectnaam:	Schilderij		
Titel:	Graflegging		
Standplaats:	Schip		
Datering:	1963		
Vervaardiger:	War Van Overstraeten		
Afmetingen:	Hoogte:	103 cm	
	Breedte:	153 cm	

Fysieke beschrijving:	Modernistisch schilderij met voorstelling van de graflegging.
Materialen en technieken:	Doek, verf Geschilderd
Onderscheidende kenmerken:	/
Opschriften:	/

Volledigheid:	Volledig	
Toestand:	Goed	

Restauraties:	/

Referenties :	/	

©Studiebureau Monumentenzorg (d.d. 01/03/2017)

Christus in het graf / wederopstanding

Objectnaam:	Schilderij		
Titel:	Christus in het graf / wederopstanding		
Standplaats:	Koor		
Datering:	1962		
Vervaardiger:	War Van Overstraeten		
Afmetingen:	Hoogte:	102 cm	
	Breedte:	90 cm	

Fysieke beschrijving:	Modernistisch schilderij met voorstelling van Christus in het graf / de wederopstanding.
Materialen en technieken:	Doek, verf Geschilderd
Onderscheidende kenmerken:	/
Opschriften:	

Volledigheid:	Volledig	
Toestand:	Goed	

Restauraties:	/

Referenties :	/	

©Studiebureau Monumentenzorg (d.d. 01/03/2017)

Ten hemelopneming van Onze-Lieve-Vrouw

Objectnaam:	Schilderij		
Titel:	Ten hemelopneming van Onze-Lieve-Vrouw		
Standplaats:	Noordelijk transept		
Datering:	1744		
Vervaardiger:	Jean-Baptist Van (den) Kerckhoven (ca. 1709-1772)		
Afmetingen:	Hoogte:	189 cm	
	Breedte:	121 cm	

Fysieke beschrijving:	Olieverfschilderij op doek met de voorstelling van de tenhemelopneming van Onze-Lieve-Vrouw. De bovenste helft van het werk wordt ingenomen door de voorstelling van Onze-Lieve-Vrouw die, staand op een wolk en omgeven door engelen ten hemel wordt geleid. Ze is gehuld in een wit kleed met blauwe mantel en houdt de armen opgeheven. De onderste helft wordt bevolkt door de twaalf apostelen die rond het graf staan en in verwondering opkijken naar het gebeuren erboven.
Materialen en technieken:	Doek, olieverf Geschilderd
Onderscheidende kenmerken:	
Opschriften:	*(Bapt. Van // Kerckhoven) // f: 1744*, gesigneerd op rechts onderaan. *Tenhemelopneming van O.L.Vrouw* *"Vlaamse school, XVIIde eeuw // Schilderij; doek; H. 189 cm; B. 126 cm; beschadigd. De heilige Maagd wordt hier voorgesteld met opgeheven armen, staande op en wolk en omgeven door cherubs. Beneden bemerkt men de lege graftombe, waarrond tien apostelen en twee heilige vrouwen geschaard zijn. Zeer waarschijnlijk was dit doek oorspronkelijk bestemd voor het altaar van O.L.Vrouw in de kerk van Testelt. Op de grond van een stijlvergelijking, mag men besluiten dat het schilderstuk van de "Tenhemelopneming" uitgevoerd werd door de kunstenaar, die de "verheerlijking van de H. Catharina" (cgl. S/1) schilderde. // Testelt, St.-Pieterskerk"* Gedrukt op een aparte plaquette onder het werk.

Volledigheid:	Volledig	
Toestand:	Goed	

Restauraties:	1977-2016: gerestaureerd (doek opnieuw opgespannen en gereinigd)

Referenties :		
KIK-IRPA:	Objectnummer: 25933 Cliché: M254478	Permalink: http://balat.kikirpa.be/object/25933
Literatuur:	GERITS, T.J. (O.Praem.), *Testelt en zijn kerk 1968*, Averbode, 1968, p. 18. Archief van de kerkfabriek, *losse stukken – Boedellijst 1883.*	

©Studiebureau Monumentenzorg (d.d. 01/03/2017)

Detail signatuur

©KIK-IRPA, cliché M254478 (d.d. 1977)

Heilige Catharina van Alexandrië omringt door engelen

Objectnaam:	Schilderij	
Titel:	Heilige Catharina van Alexandrië omringt door engelen	
Standplaats:	Zuidelijk transept	
Datering:	1745	
Vervaardiger:	Jean-Baptist Van (den) Kerckhoven (ca. 1709-1772)	
Afmetingen:	Hoogte: 189 cm	
	Breedte: 121 cm	

Fysieke beschrijving:	Olieverfschilderij op doek met de voorstelling van de tenhemelopneming van het lichaam van de heilige Catharina van Alexandrië. De heilige is centraal afgebeeld, staand op een wolk. Ze draagt een rood gewaad met blauwe mantel. Aan haar linkerzijde staat een rad, haar attribuut. Ze wordt omgeven door gevleugelde engelen. De twee engelen aan haar voeten houden een open boek vast, de twee engelen aan haar linkerzijde dragen een zwaard en de engel erboven heeft een lauwerkrans in de hand.
Materialen en technieken:	Doek, olieverf Geschilderd
Onderscheidende kenmerken:	
Opschriften:	Foes: Bapt. Van // Kerckhoven f: // 1745, gesigneerd op rots rechts onderaan. *H Catharina van Alexandrië* *"Vlaamse school, XVIIde eeuw. // Schilderij; doel; H.189cm; B. 121 cm; beschadigd Dit schilderstuk beeld de verheerlijking uit van de heilige Catharina van Alexandrië, een van de veertien noodheiligen, die sedert het einde van de middeleeuwen in vele kerken en kapellen van Brabant vereerd werden. In de kerk van Testelt werd in 1479 een altaar van de H. Catharina opgericht. Dit geschilderd doek herinnert dus aan deze oude devotie. De heilige martelares wordt er voorgesteld in een wolk, omgeven door engeltjes, die een lauwerkroon, een zwaard en een met scherpe tanden bezet folterrad dragen. Onder dit tafereel zijn twee putti's uitgebeeld met een open boek, waarop het psalmvers "Loquebar de testimoniis,…" (Ps. 118) uit de intredezang van de Mis voor een Maagd-Martelares werd aangebracht. Beneden bemerkt men een landschap. Waarschijnlijk werd dit schilderij gemaakt door de kunstschilder, die het doek van de Tenhemelopneming van O.L.Vrouw uitvoerde (vgl. S/2), voor het altaar van de H. Catnarina in de parochiekerk van Testelt. // Testelt, St.-Pieterskerk"* Gedrukt op een aparte plaquette onder het werk.

Volledigheid:	Volledig	
Toestand:	Goed	

Restauraties:	1977-2016: gerestaureerd (doek opnieuw opgespannen(?) en gereinigd)

Referenties :		
KIK-IRPA:	Objectnummer: 25929 Cliché: M254463	Permalink: http://balat.kikirpa.be/object/25929
Literatuur:	GERITS, T.J. (O.Praem.), *Testelt en zijn kerk 1968*, Averbode, 1968, p. 17. Archief van de kerkfabriek, *losse stukken – Boedellijst 1883.*	

©Studiebureau Monumentenzorg (d.d. 01/03/2017)

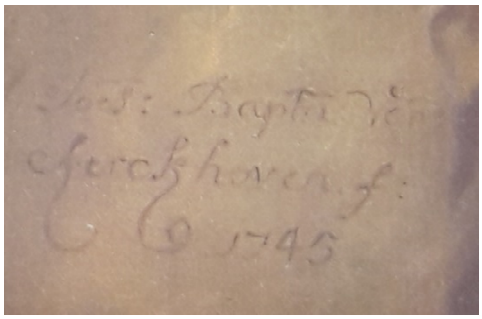

Detail signatuur

©KIK-IRPA, cliché M254463 (d.d. 1977)

Twee taferelen uit het leven van Christus en Onze-Lieve-Vrouw

Objectnaam:	Schilderij	
Titel:	Twee taferelen uit het leven van Christus en Onze lieve Vrouw	
Standplaats:	Koor	
Datering:	1701-1900 (productieplaats: Vlaanderen)	
Vervaardiger:	Onbekend	
Afmetingen:	Hoogte: 84 cm	
	Breedte: 69 cm	

Fysieke beschrijving:	Olieverfschilderijen op doek met voorstelling van taferelen uit het leven van Christus en Onze-Lieve-Vrouw. 1) Geboorte van Christus: Het Christuskind, centraal afgebeeld, ligt in een kribbe met stro. Achter hem zit Maria die een witte doek voor zich houdt. Ze worden omring door herders en engelenfiguren. Links onderaan zit de os. Calvarie: voorstelling van Christus aan het kruis. Hij draagt een korte lendendoek en boven zijn hoofd hangt de kruistitel. Onderaan het kruis knielt Maria Magdalena terwijl ze het kruis omarmd. Links van het kruis staan een treurende Maria en Johannes. Het tafereel is gevat in een sober, dor landschap.
Materialen en technieken:	Doek, olieverf Geschilderd
Onderscheidende kenmerken:	Afkomstig uit een Reeks van 10 werken (annunciatie; ontmoeting van Maria en Elisabeth; geboorte van Christus; opdracht in de tempel; vinding van Christus in de tempel; doodstrijd van Christus in de hof van Olijven; geseling; doornenkroning; kruisdraging; calvarie). De overige schilderijen waren in slechte staat en zijn naar een antiquair gegaan.
Opschriften:	*Geboorte van Christus* *"Vlaamse school, XVIIIde eeuw // Schilderij; doek; H. 84 cm; B. 69 cm; beschadigd. Dit kersttafereel speelt zich af in een houten stal. In het midden figureert O.-L.-Vrouw met een doek in de handen en geknield achter een rechthoekige met stro gevulde voederbak, waarin het Kind Jezus ligt. Rond de kribbe heeft de schilder twee engelen, de os en de ezel uitgebeeld. Links bemerkt men de heilige Jozef, die een brandende lantaarn in de hand houdt. Rechts staan enkele herders, die een stok en een toorts dragen. Beneden ziet men nog een herder met een lam. Vanuit de linker bovenhoek straalt een helder licht, waarin engeltjes verschijnen. // Testelt, Sint-Pieterskerk."* Gedrukt op een aparte plaquette onder het werk.

Volledigheid:	Volledig	
Toestand:	Goed	

Restauraties:	gerestaureerd door Leo Van Doninck

Referenties :		
KIK-IRPA:	Objectnummer: 25935 Cliché: M254467	Permalink: http://balat.kikirpa.be/object/25935
Literatuur:	WILLEMS, A., *Uit de geschiedenis van Testelt*, Leuven, 1954, p. 17. GERITS, T.J. (O.Praem.), *Testelt en zijn kerk 1968*, Averbode, 1968, p. 19-. Archief van de kerkfabriek, *losse stukken – Boedellijst 1883.*	

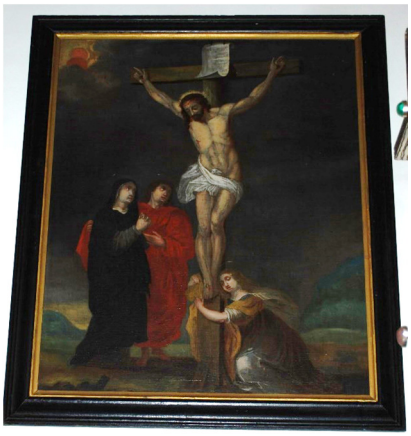

©Studiebureau Monumentenzorg (d.d. 01/03/2017)

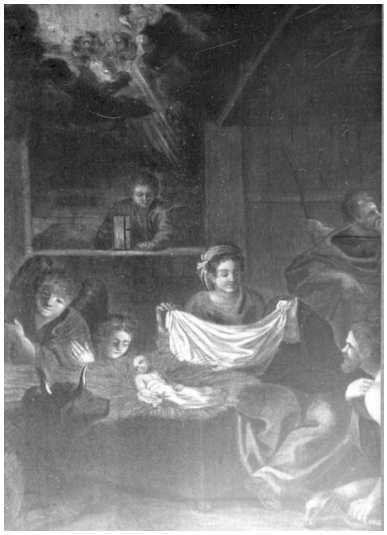

©KIK-IRPA, cliché M254467 (d.d. 1977)

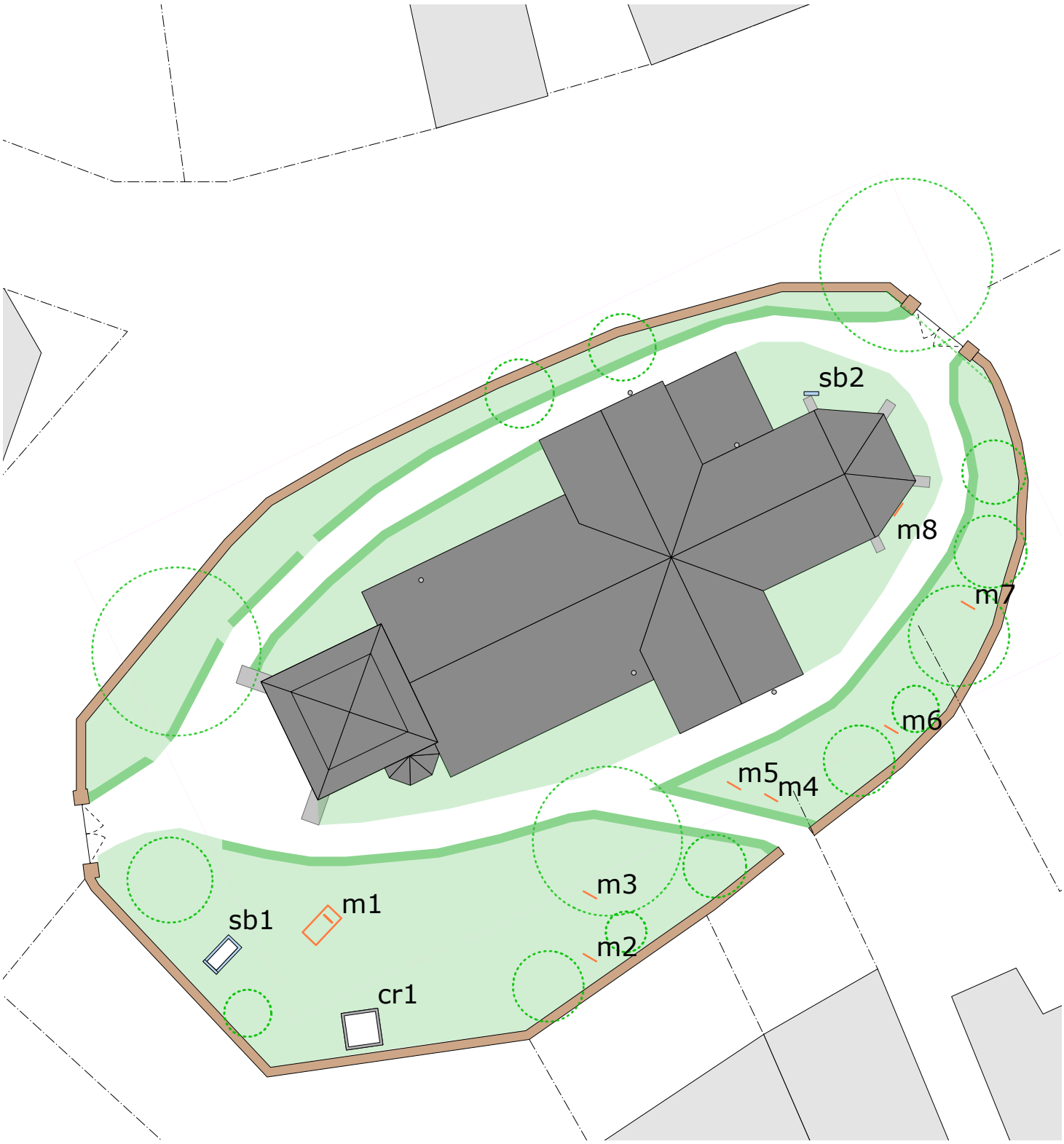

LEGENDE - GRAVEN

graven voornamelijk bestaand uit:

blauwe hardsteen	(#2: sb1 en sb2)
metaal	(#8: m1 t.e.m. m8)
cementrustiek	(#1: cr1)

SINT-PIETERSKERK TESTELT
INVENTARIS
grafmonumenten

datum opmaak: 23/05/2017
plannummer: 01/06

KOPLAMP ARCHITECTEN

8. BUITENAANLEG - GRAFMONUMENTEN (ZEN-ERFGOED)

Op het kerkhof zijn nu nog een 11-tal grafmonumenten aanwezig. De nummering van de graven is terug te vinden op het naastliggende plan. Op het afdelingsoverleg van Onroerend Erfgoed d.d. 06/12/2017 werden alle nog aanwezige grafmonumenten erkend als ZEN-erfgoed.

8.1. grafmonumenten voornamelijk in blauwe hardsteen (sb)

Er zijn twee grafmonumenten die bestaan uit voornamelijk blauwe hardsteen:
- een ten zuiden van de westelijke inkom (sb1)
- een ter noorden van koor in westen (sb2)

- grafmonument "sb1" bestaat uit een sobere natuursteen grafsteen met boordstenen die het graf afbakenen. Op de grafsteen zijn inscripties en een ornament van een christushoofd in koper.
- grafmonument "sb2" bestaat uit een rijkelijk uitgewerkte natuurstenen grafsteen met inscripties.

Diagnose
Zie deel 6. Opsomming van werkzaamheden.

8.2. grafmonumenten voornamlijk uit metalen onderdelen (m)

Er bestaan een 8-tal monumenten van metaal.

- grafmonument "m1" bestaat uit een gietijzeren kruis met een rechthoekige omheining uit metalen spijlen.
- grafmonument "m2", "m3", "m4", "m5" bestaan uit een gietzijeren kruis.

Deze kruisen zijn allemaal rijkelijk geornamenteerd. Deze zijn meestal zwart geschilderd, met witte of metaalkleurige accenten.

Diagnose
Zie deel 6. Opsomming van werkzaamheden.

8.3. grafmonumenten voornamelijk in "cementrustiek" (cr)

Er is 1 grafmonument die voornamelijk uit "cementrustiek" bestaat. Dit is gelegen tegen de zuidelijke kerkhofmuur.

Dit bestaat uit:
- kruis in "cementrustiek"
- hoekpenanten in "cementrustiek", met ertussen metalen rondstaven
- rechthoekige boordstenen in blauwe hardsteen

"Boomstambruggen, Lourdesgrotten, prieeltjes, pergola's, beelden, bankjes en imitatie rotspartijen; rond het eind van de 19de en begin 20ste eeuw zijn tal van kunstwerken gemaakt van Monier-beton. De Franse uitvinder Josef Monier (1823-1906) is vanaf 1867 patenthouder geweest van het Systeem Monier, dat bestaat uit cementmortel, versterkt met een netwerk van ijzerdraad. Het wordt beschouwd als de voorloper van het huidige gewapende beton. Wanneer Monier-beton wordt gebruikt om natuurlijke materialen te imiteren, ontstaat cementrustiek." (bron: "cementrustiek blijft een bijzondere vorm van beton" www.cobouw.nl

Diagnose
Zie deel 6. Opsomming van werkzaamheden.

03.01.3. Diagnose

Onderstaande inspectiefiches zijn afkomstig uit een verslag van monumentenwacht dd. 15/07/2015.
Inspectierapport B-50/20077/2015/B

↑ *grafmonument in blauwe steen (sb1)*

↑ *grafmonument in blauwe steen (sb2)*

↑ *grafmonument in voornamelijk cementrustiek (cr 1)*

↑ *grafmonument in voornamelijk cementrustiek (cr 1)*

↑ *grafmonument in voornamelijk metaal (m1)*

↑ *grafmonument in voornamelijk metaal (m2)*

↑ *grafmonument in voornamelijk metaal (m3)*

↑ *grafmonument in voornamelijk metaal (m4)*

↑ *grafmonument in voornamelijk metaal (m5)*

↑ *grafmonument in voornamelijk metaal (m6)*

↑ *grafmonument in voornamelijk metaal (m7)*

↑ *grafmonument in voornamelijk metaal (m8)*

1. Dakbedekkingen

1.1. Dakvlakken						
1.1.2. Leien	90	5	5			
1.1.2.a) Toren [1]	G					De kwaliteit van de genagelde natuurleien op de dakvlakken van de torenspits zijn goed.
		R				Lokaal maar beperkt komt er een gebroken of uitgeschoven lei voor.
1.1.2.b) Overige [2][3][4][5][6]						
1.1.2.b1) Algemeen	G					Een aantal dakvlakken vertonen een lichte doorbuiging. De genagelde natuurleien liggen goed op hun plaats. Her en der zijn er een aantal leien, waarin er sporen van pyriet voorkomen. Recent werden er in de verschillende dakvlakken beschadigde en gebroken leien vervangen deze zijn bevestigd met roestvrij stalen leihaken.
1.1.2.b2) Specifiek			M			In het zuidelijke dakvlak van de hoofdbeuk ter hoogte van de toren zijn er een aantal gebroken en uitgeschoven leien. [2a] De bebording is reeds zichtbaar en zal gaan inrotten. Her en der zijn er een aantal leien waarin er ten gevolge van de corrosie van het aanwezige pyriet gaten voorkomen.
1.2. Aansluitingen						
1.2.1. Nokken	100					
	G					De witte natuurstenen nokstukken liggen goed op hun plaats. De aanstrijkingen tussen de nokstukken en met de leien werden hersteld en zitten goed op hun plaats.

Bouwdeel	G	R	M	S	N	Toelichting 9
1.2.2. Hoekkeperafwerking	100					
1.2.2.a) Toren [1]	G					De hoekkepers zijn bekleed met ingevlochten lood, dat boven de insnoering goed op zijn plaats zit. De oppervlaktelagen van de zichtbare delen van het lood zijn licht verweerd. Ter hoogte van de noordwestelijke insnoering is het ingevlochten lood deels vernieuwd. Bij vorige inspectie was er een lek.
1.2.2.b) Koor [3]	G					De zichtbare delen van het ingevlochten lood tussen de dakvlakken van de sluiting van het koor zijn licht verweerd. Voor zover controleerbaar zit het lood goed op zijn plaats.
1.2.3. Kilkeperafwerking	100					
	G					De kilgoten tussen de transepten, het koor en de hoofdbeuk zijn bekleed met zink. De kwaliteit van het zink is goed en het ligt keurig op zijn plaats.
1.2.4. Topgevelbeëindiging		100				
1.2.4.a) Hoofdbeuk [2]		R				De westelijke beëindigingen van zowel de noordelijke als de zuidelijke dakvlakken van de hoofdbeuk ter hoogte van de toren zijn uitgevoerd met ingevlochten lood, waarvan de controleerbare delen een verwering vertonen. De zinken slabben in de aansluiting met het lood zijn licht aangetast door putcorrosie.
1.2.4.b) Transepten [4][5]		R				De beëindigingen van de beide transepten zijn uitgevoerd met ingevlochten lood, waarvan het oppervlak verweerd is. Vooral bij het zuidelijke transept komt het lood licht bol te staan. Bij het westelijke deel van de zuidelijke beëindiging van het zuidelijke transept komt de vernageling los. [5b]
1.2.4.c) Sacristie [6]		R				De met loden slabben uitgevoerde beëindiging is verweerd, maar sluit nog goed aan met de leien.
1.2.6. Opgaand muurwerk		95	5			
1.2.6.a) Hoofdbeuk [1]						
1.2.6.a1) Algemeen		R				De toestand van de aansluitingen is gelijklopend. Voor zover waarneembaar zit het ingevlochten lood goed op zijn plaats. De loden afdekslabben zijn goed en zitten op hun plaats. De oppervlaktelagen van het loden slabben zijn licht verweerd.
1.2.6.a2) Specifiek			M			Bij de aansluiting van het noordelijke dakvlak met de toren is er een slab uitgezakt. [2c]

Beoordeling : G = Goed R = Redelijk M = Matig S = Slecht N = Niet geïnspecteerd

Bouwdeel	G	R	M	S	N	Toelichting	10
							
			M			Bij de aansluitingen van het zuidelijke dakvlak van de hoofdbeuk met de toren is er een slab opgewaaid. [2d]	
							

2. Dakdoorbrekingen

2.3. Dakramen en -luiken	95		5			
2.3.1. Toren [1]	G					De bekleding van de luiken en de loden aansluitingen met de leien zijn goed.
			M			De luiken hebben geen valketting en kunnen niet degelijk vergrendeld worden.
2.4. Schoorstenen (bovendaks)	100					
	G					De inox verluchtingpijpen van de gasstralers zijn evenals hun bevestigingen goed. De aansluitingen met de leien zijn uitgevoerd met lood dat goed aansluit met de leien.
2.5. Topbekroningen		65	35			
2.5.1.a) Toren [1]		R				Het torenkruis is licht roestig. De loden muts tussen het kruis en de leien zit goed op zijn plaats, maar de oppervlaktelagen van het lood zijn verweerd. Bij de pijnappel werden er geen gebreken vastgesteld. In de vergulde haan zitten er een aantal gaten.
2.5.2.b) Koor [3]			M			Het kruis op de sluiting van het koor is ernstig verroest. Daardoor zijn er reeds een aantal gesmede onderdelen weggeroest.

						
			M			Het kruis helt licht over naar het noordoosten. De loden muts tussen het kruis en de leien sluit er goed bij aan, maar de oppervlaktelagen zijn verweerd.
2.6. Ladder- en klimhaken	100					
	G					In de dakvlakken zijn er genormeerde ladderhaken aanwezig.

3. Dakstructuur + Zolder

3.1. Kappen met houten hoofdstructuur		100				
3.1.1.Toren [1]		R				In alle onderdelen van de eikenhouten torenkap zijn er uitvlieggaten van zowel kleine als grote klopkever, die voor zover waarneembaar niet meer actief zijn. De spits is opgebouwd met vijf balkkruisen, die structureel goed in elkaar zitten. Bij de oplegging van het laagste balkkruis op de toren-muren zijn er her en der inrottingen, die grotendeels het gevolg zijn van vroegere lekken. Door de inrottingen is de verbinding van de zuidelijke oplegging met de opgaande structuur verzwakt. Bij de westelijke opgaande structuren zijn de oppervlaktelagen licht ingerot ten gevolge van oude vochtinfiltraties. Een aantal windverbanden ter hoogte van het tweede balkkruis zijn losgekomen. Bij het tweede balkkruis is ten gevolge van een vroegere inrotting de zuidwestelijke onderlinge verbinding los gekomen. [1e]

Bouwdeel	G	R	M	S	N	Toelichting	12
		R				Bij de controleerbare delen van de koningsstijl werden er geen gebreken vastgesteld. De buitenmuurplaten liggen deels in een betonnen ringbalk, waardoor de ventilatie van het hout moeilijk verloopt. Bij de controleerbare delen van de muurplaat werden er geen gebreken vastgesteld.
3.1.2. Hoofdbeuk [2]		R				Door het gestucte gewelf zijn de laagste delen van de kap en de muurplaten oncontroleerbaar. Bij de controleerbare delen van de spanten, de gordingen, de kepers en de bebording werden er geen gebreken waargenomen. Tijdens de laatste restauratie werden de structurele gebreken in orde gebracht. De kap werd behandeld tegen aantastingen door houtborende insecten. Er zijn geen aanwijzingen dat de aantastingen nog actief zijn.
3.1.3. Koor [3]		R				De laagste delen van de kap zijn door het gestucte gewelf oncontroleerbaar. Bij de controleerbare delen van de vier spanten en het sluitingspant werden er geen structurele gebreken vastgesteld. De uitgevoerde herstellingen en verstevigingen zijn uitgevoerd met naaldhout. Zowel de gordingen, de kepers als de bebording zijn goed.
3.1.4 Noordelijk transept [4]		R				De controleerbare delen van de drie eikenhouten spanten zitten structureel goed in elkaar. Bij het zuidelijke spant komt het noordelijke windverband los van de nokbalk. Voor zover kon worden waargenomen is het westelijke spantbeen van het noordelijke spant, ter hoogte van gestucte gewelf ten gevolge van een vroeger lek ingerot. Her en der zijn er uitvlieggaten van kleine klopkever. De kap werd behandeld tegen houtborende insecten. Er zijn geen aanwijzingen dat de aantastingen nog actief zijn. Bij de overige controleerbare delen van de kap werden er geen structurele gebreken waargenomen.
3.1.5 Zuidelijke transept [5]		R				Door de aard van de constructie zijn de laagste delen van de kap moeilijk controleerbaar. Bij het noordelijke spant ontbreekt er tussen de priemstijl en de nokbalk een windverband. Bij de overige controleerbare delen van de drie spanten werden er geen gebreken vastgesteld. De nokbalk, de gordingen, de kepers en de bebording zijn goed. Her en der zijn er uitvlieggaten van kleine klopkever. De kappen werden in het verleden behandeld. Er werden geen vaststellingen gedaan, die erop wijzen dat de aantastingen nog actief zijn.

Beoordeling : G = Goed R = Redelijk M = Matig S = Slecht N = Niet geïnspecteerd

Bouwdeel	G	R	M	S	N	Toelichting	13
3.1.5. Sacristie [6]		R				In de eikenhouten structuren zijn er uitvlieggaten van kleine klopkever. Er zijn geen aanwijzingen dat de aantasting nog actief is. De kap is opgebouwd met eikenhout. Onder de gording werd er een ondersteunende structuur aangebracht. De ankerverbinding van de gording met de noordelijke muur is losgekomen. [6f] Tussen hun opleggingen vertonen de kepers een lichte doorbuiging. Voor het overige werden er geen gebreken vastgesteld.	
3.1.6. Traptoren [7]		R				De kap is opgebouwd met kepers, muurplaten en een bebording. In alle onderdelen van de kap komen er aantastingen door kleine klopkever voor, die voor zover waarneembaar niet meer actief zijn. Er werden geen structurele gebreken vastgesteld.	

4. Regenwaterafvoer

4.1. Goten	90	10					
4.1.1. Hanggoten	G					De toestand van de zinken hanggoten van de hoofdbeuk, het koor, de transepten en de sacristie is gelijklopend. Er zijn geen uitzetstukken voorzien. Ter hoogte van de druip is het zink zeer licht aantast door putcorrosie.	
		R				De hanggoot van de noordelijke zijbeuk heeft een verkeerd afschot. Door het verkeerde afschot zal de goot sneller vervuilen. De metalen dragende structuren van de hanggoten zijn licht roestig.	
4.2. Afvoer	100						
	G					Tijdens de inspectie werd de afvoer van de sacristie ontstopt. De zinken afvoerbuizen en hun bevestigingen zijn goed.	
4.3. Riolering	100						
	G					Voor zover waarneembaar wordt het water goed afgevoerd langs de bestaande riolering.	

5. Buitenwerk

5.1. Opgaand baksteen-metselwerk + voegwerken	95	5				
5.1.1. Hoofdbeuk [2]	G					Het baksteenmetselwerk van de noordelijke en de zuidelijke gevels vertoont geen ernstige gebreken. Onder het westelijke raam in de noordelijke gevel is er een lichte scheur. Op de noordelijke muur zijn er bij de afvoer uitgedroogde sporen van vocht. Deze zijn het gevolg van een vroegere lek in de afvoerbuis.
5.1.2. Transepten [4][5]	G					Bij het baksteenmetselwerk van de hoogste delen van de kopgevels werden er geen gebreken vastgesteld.
5.1.3. Sacristie [6]		R				Ter hoogte van de oostelijke afvoer zijn er ernstige sporen van vocht in het metselwerk. De oorzaak van het vocht is een verstopte afvoer die tijdens de inspectie werd ontstopt. Op korte termijn zal de gevel gaan uitdrogen. Ter hoogte van de aansluiting met de noordelijke gevel van het transept is er lichte scheurvorming. Voor het overige werden er bij de met bakstenen op-gebouwde gevel geen ernstige gebreken vastgesteld.
5.2. Natuursteen + voegwerken		95	5			
5.2.2. Witte steen		R				De witte stenen rond de ramen in de zuidelijke en de noordelijke gevels van de hoofdbeuk en van de dichtgemetselde deur in de zuidelijke gevel zijn goed. Her en der zijn er stenen waarvan de oppervlaktelagen zeer licht afschilferen. Tussen de stenen van de raamdorpels ontbreekt er voegwerk.
5.2.3. IJzerzandsteen						
5.2.3.a) Toren [1]		R				Lokaal in de torenwanden, en vooral in de westelijke torenwand zijn er ijzerzandstenen, waarvan de oppervlaktelagen verzanden. Bij alle gevels zijn er op verspreide plaatsen stenen hersteld met een herstelmortel. Lokaal komt er tussen de mortel en de natuursteen lichte scheurvorming voor. Langs de scheurtjes zijn er vochtinfiltraties mogelijk, die uitzetten bij vorst en waardoor er stukken kunnen los-komen. De herstelmortels zijn licht aan het verkleuren. Bij het hoogste deel van de noordwestelijke steunbeer is er een stuk van de waterlijst afgebroken.
5.2.3.b) Hoofdbeuk [2]		R				Vooral in de plint van de noordelijke gevel zijn er een aantal stenen, waarvan de oppervlaktelagen licht aan het verzanden zijn. Voor het overige werden er geen gebreken vastgesteld.

Bouwdeel	G	R	M	S	N	Toelichting	15
5.2.3.c) Koor [3]		R				In alle gevels komen er stenen voor waarvan de oppervlaktelagen licht aan het verzanden zijn. Ter hoogte van de noordoostelijke steunbeer is de druiplijst beschadigd. Bij de zuidelijke steunbeer is de druiplijst aan het verzanden, is deze deels beschadigd en ter hoogte van het maaiveld zitten er een aantal stenen los. Lichte scheurvorming werd er vastgesteld: - boven en onder het oostelijke raam; - boven en onder het zuidoostelijke raam.	
5.2.3.d) Noordelijk transept [4]		R				Bij alle gevel zijn er een aantal stenen waarvan de oppervlaktelagen een lichte verzanding vertonen. Lokaal ontbreekt er voegwerk. Lichte scheurvorming werd er vastgesteld: - onder en boven het raam in de noordelijke kopgevel van het noordelijk transept.	
5.2.3.d) Zuidelijk transept [5]							
5.2.3.d1) Algemeen		R				Her en der zijn er een aantal stenen waarvan de oppervlaktelagen aan het verzanden zijn. Beperkt ontbreekt er voegwerk.	
5.2.3.d2) Specifiek			M			In het hoogste deel van de westelijke gevel zijn er een aantal ijzerzandstenen ernstig aan het verzanden. Door de verzande stenen zijn er vochtinfiltraties mogelijk in het metselwerk. [5g]	
							
			M			In het interieur komt de afwerking ter hoogte van de verweerde stenen los.	
5.6. Afwerklagen opgaand muurwerk		100					
5.6.1. Pleisterwerk		R				Her en der in de gestucte kroonlijst van de noordelijke en de zuidelijk gevels van de hoofdbeuk is er lichte scheurvorming. Bij het oostelijke deel van de noordelijke kroonlijst werd er plaatmateriaal aangebracht tegen het door een vroeger lek beschadigde stucwerk.	
5.6.2. Schilderwerk		R				De afwerklagen op de gestucte kroonlijsten zijn licht vervuild en beschadigd ter plaatse van de scheurvorming.	

Beoordeling : G = Goed R = Redelijk M = Matig S = Slecht N = Niet geïnspecteerd

Bouwdeel	G	R	M	S	N	Toelichting	16
5.7. Ankers, roosters en aanverwante	35		65				
5.7.1. Muurankers			M			De muurankers zijn roestig.	
5.7.2. Diefijzers	G					De diefijzers voor de ramen van de sacristie zitten goed in de verf.	
5.7.3. Andere			M			De gietijzeren grondpijpen zijn vooral ter hoogte van de afvoerbuizen licht roestig.	
5.8. Muurbekroningen	100						
5.8.3. Andere	G					De genagelde natuurleien op de steunberen van het koor liggen goed op hun plaats.	
5.10. Buitenschrijnwerk		50	40	10			
5.10.1. Deur			M			In de beschermende lagen van de westelijke deur is er lichte scheurvorming. Langs de scheurtjes ontstaan er vochtinfiltraties, die op termijn inrottingen kunnen veroorzaken.	
							
			M			Ter hoogte van de dorpel is de deurnaald aan het inrotten.	
							
5.10.2. Luik				S		Tegen de dorpel is de beplanking van het zuidelijke torenluik ingerot. De beschermende verflagen zijn grotendeels verdwenen.	
5.10.3. Ramen		R				Ter hoogte van de dorpels zijn de ramen van de sacristie licht aan het inrotten. Voor het overige werden er bij de ramen geen ernstige gebreken vastgesteld. Vooral bij de liggende delen worden de verflagen licht schraal.	

Beoordeling : G = Goed R = Redelijk M = Matig S = Slecht N = Niet geïnspecteerd

5.11. Beglazing		50	50			
5.11.1. Glas-in-lood						
5.11.1.a) Toren [1]		R				Bij de controleerbare delen van de montanten en het maaswerk werden er geen gebreken waargenomen. De glas-in-loodpanelen in het maaswerk staan bol. Her en der zijn er ruitjes gebarsten. Vooral ter hoogte van het maaswerk zijn de bindijzers roestig. Langs de buitenzijde zijn de brugstaven en de wiggen licht roestig Bij de aanzet van de montanten is de ijzerzandsteen licht aan het verzanden.
5.11.1.b) Hoofdbeuk [2]		R				Vooral bij de westelijke ramen zijn er lokaal een aantal ruitjes gebarsten. Her en der komt het bindlood tussen de glas-in-loodpanelen en de bindijzers los.
		R				De bronzen bindijzers zijn goed.
5.11.1.c) Koor [3]			M			Bij het sluitingsraam is er in het maaswerk lichte scheurvorming. Zowel de bindijzers als de brugstaven zijn roestig. Lokaal zijn er een aantal bindijzers doorgeroest.

Bouwdeel	G	R	M	S	N	Toelichting	18
			M			Her en der komt het bindlood los. Lokaal zijn er een aantal ruitjes gebarsten. De aansluitingen tussen de montanten en de beglazing zijn gebarsten, komen los en zijn gedeeltelijk verdwenen.	
5.11.1.d) Transepten [4][5]			M			De wiggen in de aansluitingen met de brugstaven en de bindijzers zijn ernstig roestig. Door de roestvorming zijn er een aantal bindijzers bijna doorgeroest. Her en der komt het bindlood los en lokaal is het verdwenen. Enkele ruitjes zijn gebarsten. Het voorzetgaas aangebracht ter bescherming van het glas-in-lood is licht roestig.	
5.11.2. Ongekleurd glas		R				De stopverf is gebarsten. Voor het overige werden er geen gebreken vastgesteld.	
5.13. Galmborden		100					
		R				De metalen dragende structuren van de galmborden zijn licht roestig. Zowel in de bebording als bij de metalen dragende structuren werden er geen gebreken vastgesteld. De galmborden zijn bekleed met genagelde natuurleien, waarvan de kwaliteit goed is. Bij het zuidwestelijke galmbord zijn er een aantal leien uitgeschoven en her en der zijn er leien met afgebroken hoeken.	

6. Interieur

6.1. Structuurelementen							
6.1.1. Binnenwanden en opgaande structuren		95	5				
6.1.1.a) Toren [1]		R				In de oostelijke torenwand is er ter hoogte van de doorgang naar de hoofdbeuk lichte scheurvorming. Voor het overige werden er in de controleerbare delen van de torenwanden geen ernstige gebreken vastgesteld. Lokaal werden er herstellingen uitgevoerd met mortel op basis van cement. Deze mortel is onaangepast en sluit slecht aan met het oorspronkelijke metselwerk. Bij herstellingen wordt er beter gewerkt met een mortel op basis van kalk. De metalen latei boven de hoogste doorgang van de toren naar de traptoren is licht roestig. Ter hoogte van het doksaal zijn de afwerklagen op de wanden vernieuwd, waardoor deze structureel moeilijk controleerbaar zijn. Er zijn geen aanwijzingen van structurele gebreken. Bij de metalen ringbalk ter hoogte van de galmborden en de betonnen opgaande structuren in de vier hoeken, werden er voor zover waarneembaar geen gebreken vastgesteld.	

Bouwdeel	G	R	M	S	N	Toelichting 19
6.1.1.b) Zolders [2][3][4][5]		R				Door de structuren van de gestucte gewelven zijn de zoldermuren grotendeels oncontroleerbaar. Lichte scheurvorming werd er vastgesteld: - centraal in de noordelijke kopgevel van het noordelijke transept; - onder de oplegging van de laagste oostelijke gording op de noordelijke kopgevel van het noordelijke transept; - ter hoogte van de doorgang van de toren naar de zolder van de hoofdbeuk.
6.1.1.c) Kerk [2][3][4][5]		R				Door de afwerklagen op de wanden zijn deze structureel gedeeltelijk oncontroleerbaar. Lichte scheurvorming werd er vastgesteld: - boven de sluitingen van de ramen in het koor; - boven de westelijke ramen van de hoofdbeuk; - diagonaal in de noordelijke muur van de hoofdbeuk bij de aansluiting met de toren; - in het westelijke deel van de zuidelijke muur van het zuidelijk transept. Het pleisterwerk van de laagste delen in het westelijke deel van de kerk is vernieuwd. Bij het aankloppen klinkt het vernieuwde pleisterwerk her en der hol, wat ons doet vermoeden dat de hechting met de vaste wand niet optimaal is.
			M			Bij het hoogste deel van de westelijke muur van het zuidelijk transept komt de afwerking los. De vermoedelijke oorzaak is vochtdoorslag die het gevolg is van de verzanding van de ijzerzandsteen in de westelijke gevel van het transept. [5g] (zie ook 5.3.2.d2)
6.1.1.d) Traptoren [7]		R				In het gehele muurwerk van de traptoren is er her en der lichte scheurvorming. Lokaal zijn er herstellingen uitgevoerd met een mortel op basis van cement. Bij herstellingen wordt er om gevolgschade te voorkomen best gewerkt met aangepaste mortel op basis van kalk.
6.1.2. Vloeren en zolderingen	95	5				
6.1.2.a) Toren [1]		R				Vooral ter hoogte van de buitenmuren komt het roestige bewapeningsijzer van de betonnen vloer onder de klokkenstoel bloot te liggen. Door de zettingen van de roestvorming is er her en der een lichte beschadiging van de betonnen vloerplaat.
	G					Bij de uit gebakken aarde vervaardigde tegels op het doksaal, werden er voor zover waarneembaar geen verzakkingen of andere structurele gebreken waargenomen.
6.1.2.b) Overige [2][3][4][5]	G					De vloeren zijn opgebouwd met natuurstenen, die voor zover waarneembaar geen verzakkingen of andere structurele gebreken vertonen. Ter hoogte van de westelijke inkom zijn er een aantal tegels licht verzakt of beschadigd.

Bouwdeel	G	R	M	S	N	Toelichting	20
6.1.3. Gewelven	5	95					
6.1.3.a) Toren [1]	G					Door de afwerklagen op het gemetselde gewelf is het metselwerk structureel oncontroleerbaar. Voor zover waarneembaar doen er zich geen structurele gebreken voor.	
6.1.3.b) Overige [2][3][4][5].		R				Door de kapconstructie zijn de laagste delen van de houten dragende structuren van de gewelven oncontroleerbaar. In het verleden werden de dragende structuren van de gewelven behandeld tegen schimmels en aantastingen door houtborende insecten. Lokaal en vooral bij de hoofdbeuk vertonen de gewelfribben een doorbuiging. Ter hoogte van de doorbuigingen komen de onderlinge verbindingen van de dragers licht open te staan. Ter hoogte van de kilgoten zijn de dragende structuren tijdens de laatste restauratie deels vervangen. Bij de controleerbare delen van de gewelven hangt het stucwerk nog goed vast met de pleisterbaarden. Ter hoogte van de beide kopgevels van de transepten zijn er nog beschilderde houten gewelfribben aanwezig van een vroeger gotisch gewelf. Op verspreide plaatsen, maar zeer licht, werd er in de pleisterlagen lichte scheurvorming vastgesteld. De meeste scheurvorming komt er voor bij de aansluiting met de toren.	
6.1.5. Funderingen	100						
	G					Voor zover waarneembaar en gezien de staat van de muren, kan men veronderstellen dat de funderingen in goede staat zijn.	
6.2. Vaste interieurafwerking							
6.2.1. Vaste wandafwerking	90	5	5				
6.2.1.a) Algemeen	G					Buiten een aantal lichte beschadigingen vooral bij de laagste delen van de wanden werden er geen gebreken vastgesteld. Bij de hoogste delen van de noordelijke en de zuidelijke muren van de hoofdbeuk bladderen de afwerking licht af.	
6.2.1.b) Specifiek		R				Op de zolder van het noordelijke transept zijn er op de wanden nog oude afwerklagen aanwezig. Deels zijn de afwerklagen zichtbaar.	

Bouwdeel	G	R	M	S	N	Toelichting	21
			M			Centraal op de westelijke muur van het zuidelijke transept komen de afwerklagen los. Eén van de mogelijke oorzaken is de slechte toestand van het van de ijzerzandstenen van de westelijke gevel van het transept. [5g] (zie ook 5.3.2.d) Bij de westelijke muur van het noordelijk transept wordt de afwerking licht afgestoten door zouten. De vermoedelijk oorzaak van de schade is een oud lek bij de afvoer. De afvoer werd vernieuwd en de gevel is grotendeels uitgedroogd.	
6.2.2. Vaste plafondafwerking	95	5					
6.2.2.a) Gewelven							
6.2.2.a1) Toren [1]		R				In de aansluiting met de westelijke muur bladdert de afwerking licht af.	
6.2.2.a2) Overige	G					Buiten her en der een zeer lichte beschadiging ter hoogte van de lichte krimpscheren zijn de afwerklagen op het stucwerk goed.	
6.2.3. Vaste vloerafwerking	100						
6.2.3.a) Steen	G					De natuurstenen vloeren van de hoofdbeuk, de zijbeuken en de transepten en de gebakken aarden tegels van het doksaal zijn goed. Bij de vloer van het koor zijn er her en der tegels gebarsten. Bij de aansluiting met de westelijke deur zijn er eveneens enkele gebroken tegen.	
6.3. Binnenschrijnwerk	100						
	G					De binnendeuren en de erop aangebrachte afwerklagen zijn goed.	
6.4. Binnentrappen / Loopbruggen	10	90					
	G					De wenteltrap in de oostelijke traptoren [1] is hersteld met beton. Er zijn geen aanwijzingen van gebreken.	
		R				De loopbruggen geplaatst boven de gestucte gewelven zijn goed. Er zijn geen leuningen aanwezig.	
		R				Het hoogste deel van de spits is niet toegankelijk en er is ter hoogte van het oostelijke hoogste luik geen bordes. De aanwezige aluminium ladders zijn goed. Tussen de ladders, ter hoogte van de luiken en bij de overstappen over trekbalken zijn er geen bordessen.	

Beoordeling : G = Goed R = Redelijk M = Matig S = Slecht N = Niet geïnspecteerd

8. Technische installaties

8.1. Bliksemafleiding	100					
	G					De bliksemafleiding is recent vernieuwd. Zowel bij de leiding als de bevestigingen werden er geen gebreken vastgesteld. Het functioneren van de installatie werd door ons niet gecontroleerd. Het verdient de nodige aanbeveling de installatie door een gespecialiseerd bedrijf regelmatig te laten controleren.
8.2. Klokkenstoelen / Torenuurwerken	100					
	G					Alle metalen onderdelen van de klokkenstoel zitten goed in de verf. Bij de eikenhouten onderdelen van de klokkenstoel werden er geen gebreken vastgesteld. De luibalken en de ophangingen van de klepels zijn goed.
	G					Voor zover waarneembaar werden er bij de torenuurwerken en de erop aangebrachte verflagen geen gebreken vastgesteld.
8.5. Andere			100			
			M			Op verspreide plaatsen boven het gestucte gewelf op zolder staan er een aantal aftakdozen van de elektrische installatie open.

11. Veiligheid / Toegankelijkheid / Hygiëne

11.1. Toegankelijkheid / Bereikbaarheid						
11.1.1. Exterieur	100					
	G					In dakvlakken werden er genormeerde ladderhaken geplaatst.
11.1.2. Interieur		100				
		R				Bij de loopbrug van het noordelijk transept liggen er een aantal planken los. Voor het overige zijn de boven het gestucte gewelf aangebrachte loopbruggen goed. Er zijn geen leuningen. De aluminium ladders in de spits zijn goed. Op de balkkruisen en ter hoogte van de luiken in de toren zouden er best een aantal bordessen gemonteerd worden.

Bouwdeel	G	R	M	S	N	Toelichting	23
11.2. Vuilnis / Afval							
11.2.2. Interieur			100				
11.2.2.a) Toren [1]			M			Op de houten structuren bij het niet met ladders toegankelijke hoogste deel van de spits ligt er her en der bouwafval.	
			M			In de torenruimte onder de klokkenstoel komen er in het opgeslagen houten materiaal actieve aantastingen door kleine klopkever voor.	
11.2.2.b) Koor [3]			M			Op zolder is er nog een afvoerbuis aanwezig, die vermoedelijk asbest bevat. Deze zou best vakkundig verwijderd worden.	

12. Site

12.2. Afsluiting		95	5				
		R				De ommuring van het kerkhof is uitgevoerd met ijzerzandstenen, die vooral ter hoogte van het maaiveld aan het verzanden zijn. Het aangebrachte voegwerk is van een vrij hard type. Door het type van voegmortel wordt de waterhuishouding in het metselwerk verstoord. Her en der komt het voegwerk los en deels is het verdwenen.	
		R				Op verspreide plaatsen werd er scheurvorming vastgesteld. [g] Ter hoogte van de sluiting van het koor komt er op de afsluitingsmuur een klimopbegroeiing voor. Op termijn kan deze begroeiing de zachte ijzerzandsteen beschadigen. Bij het zuidoostelijke deel van de afsluitingsmuur staan er aansluitend bomen. Door de wortelvorming kan er schade ontstaan in de funderingen van de muur. Lokaal komt er ter hoogte van het ontbrekende voegwerk plantengroei voor	
			M			De westelijke gietijzeren poort is licht roestig. De oostelijke poort is bij de inklemming in de straatstenen erg verroest.	

Bouwdeel	G	R	M	S	N	Toelichting	24
						 De roestvorming veroorzaakt ernstige zettingen, waardoor er gevolgschade ontstaat. Een aantal ornamenten van oostelijke poort zijn verdwenen. 	
12.4. Andere			100 M			Op het kerkhof staan een aantal gietijzeren kruisen. Enkele zijn beschadigd en bij een aantal zijn er ornamenten afgebroken. Een aantal kruisen zijn roestig.	

Beoordeling : G = Goed R = Redelijk M = Matig S = Slecht N = Niet geïnspecteerd

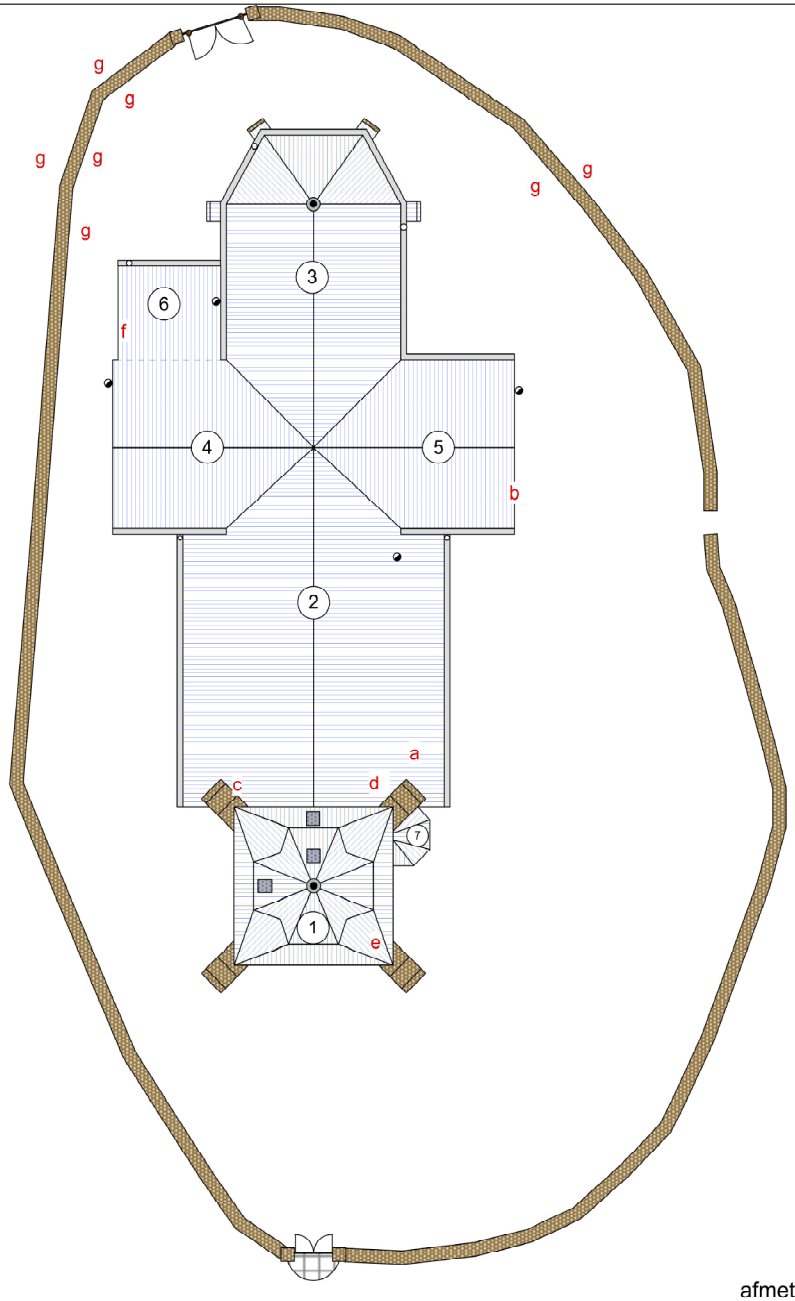

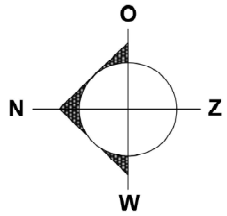

DAKENPLAN

afmetingen en vormen zijn benaderend

legende

- a probleemaanduiding
- ○ afvoer
- (1) gebouwdeel
- leien
- zink
- ijzerzandsteen
- lood

Sint-Pieterskerk
Dorp
3272 Testelt
B-50 / 20077 / 2015 / B
0 2 4 6 8 10

↑ *situering dorpskern Testelt in het landschap (bron: google earth)*

↑ *zicht vanop de Voortberg naar de dorpskern van Testelt (bron: gemeente Scherpenheuvel-Zichem)*

03.02. Inventaris landschappelijk erfgoed

(opgemaakt door Natuurlijk Tuinieren)

03.02.1. Beschrijving landschap

Testelt is een valleidorp. De site is gelegen op de rechteroever van de Demer. Testelt is gelegen tussen het vruchtbare Hageland en de zandige, bosrijke Zuiderkempen.
Met het besluit van 04/02/2014 is de demervallei tussen Aarschot en Diest, vastgesteld als landschapsrelict (ID 10305).

Het valleigebied van de Demer wordt vooral getypeerd door overstromingsgevoelig gebied dat in hoofdzaak bestaat uit weilanden. De aansluitende flanken van de vallei zijn bezaaid met bosjes. De noordelijk gelegen bosjes bevatten meer Pinus, in de zuidelijk gelegen bosjes komt in verhouding veel populier voor.000

03.02.2. Inventarisatie

De dorpskern, bestaande uit de kerk met het kerkhof, de pastorie en de watermolen met hun omgeving, werd in 1982 beschermd als dorpsgezicht.

Voor de site zelf zijn er geen relevante cultuurhistorische gegevens in relatie met de groenvormen. Hoogstens het kerkelijk ritueel gebruik van het gebruik van Buxus in de veertigendagentijd voor Pasen.

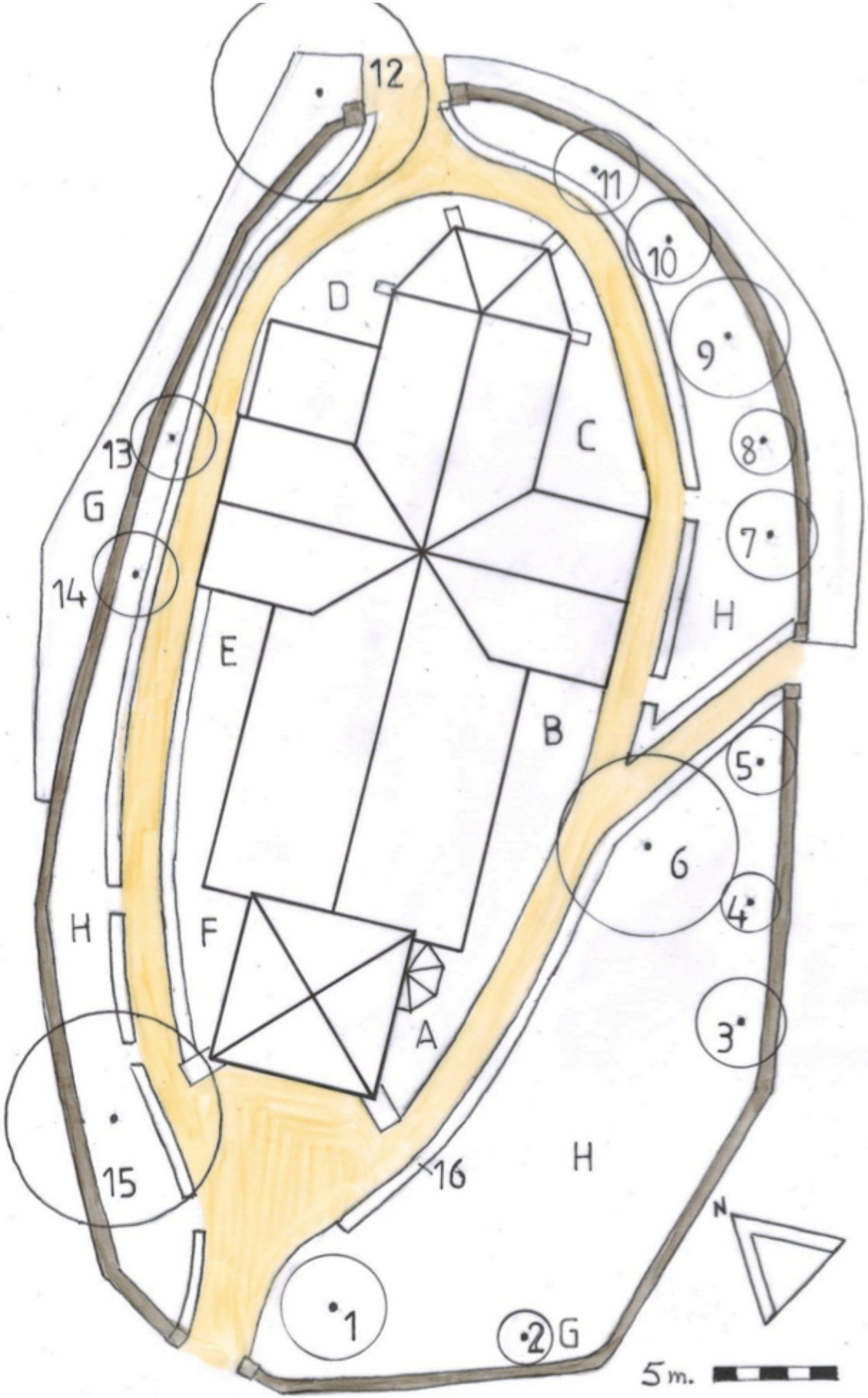
12
11
10
9
8
7
6
5
4
3
2
1
13
14
15
16
A
B
C
D
E
F
G
H
H
H
N
5m.

03.02.3. Opmetingsplan

← *Plattegrond van het kerkhof + aanduiding groenvormen*

↓ *Uittreksel kadasterplan van Geopunt Vlaanderen. De groene strook langs de oostelijke zijde van de kerkhofmuur hoort bij de kadastrale ligger nr 366G.*

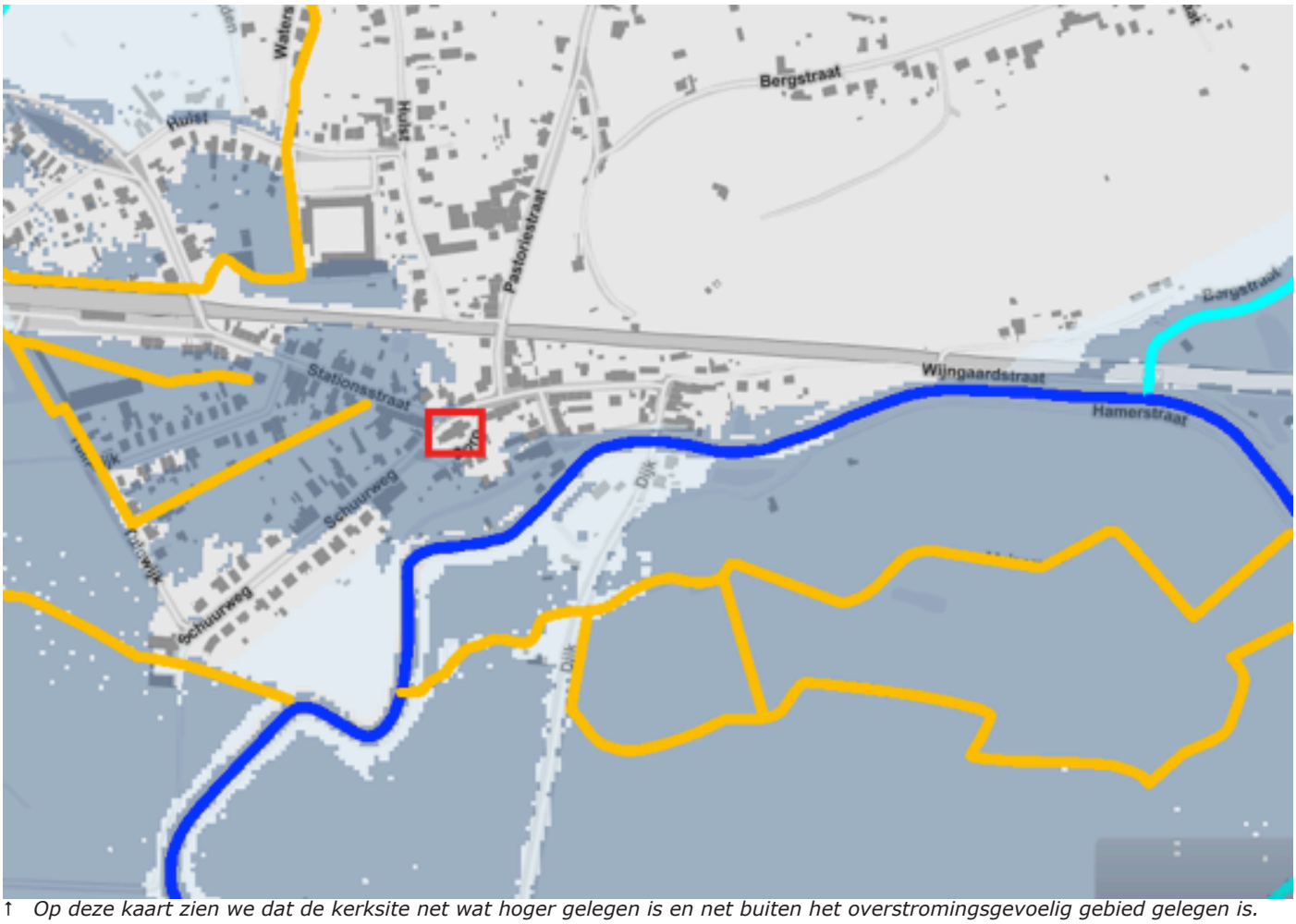

↑ *Op deze kaart zien we dat de kerksite net wat hoger gelegen is en net buiten het overstromingsgevoelig gebied gelegen is.*

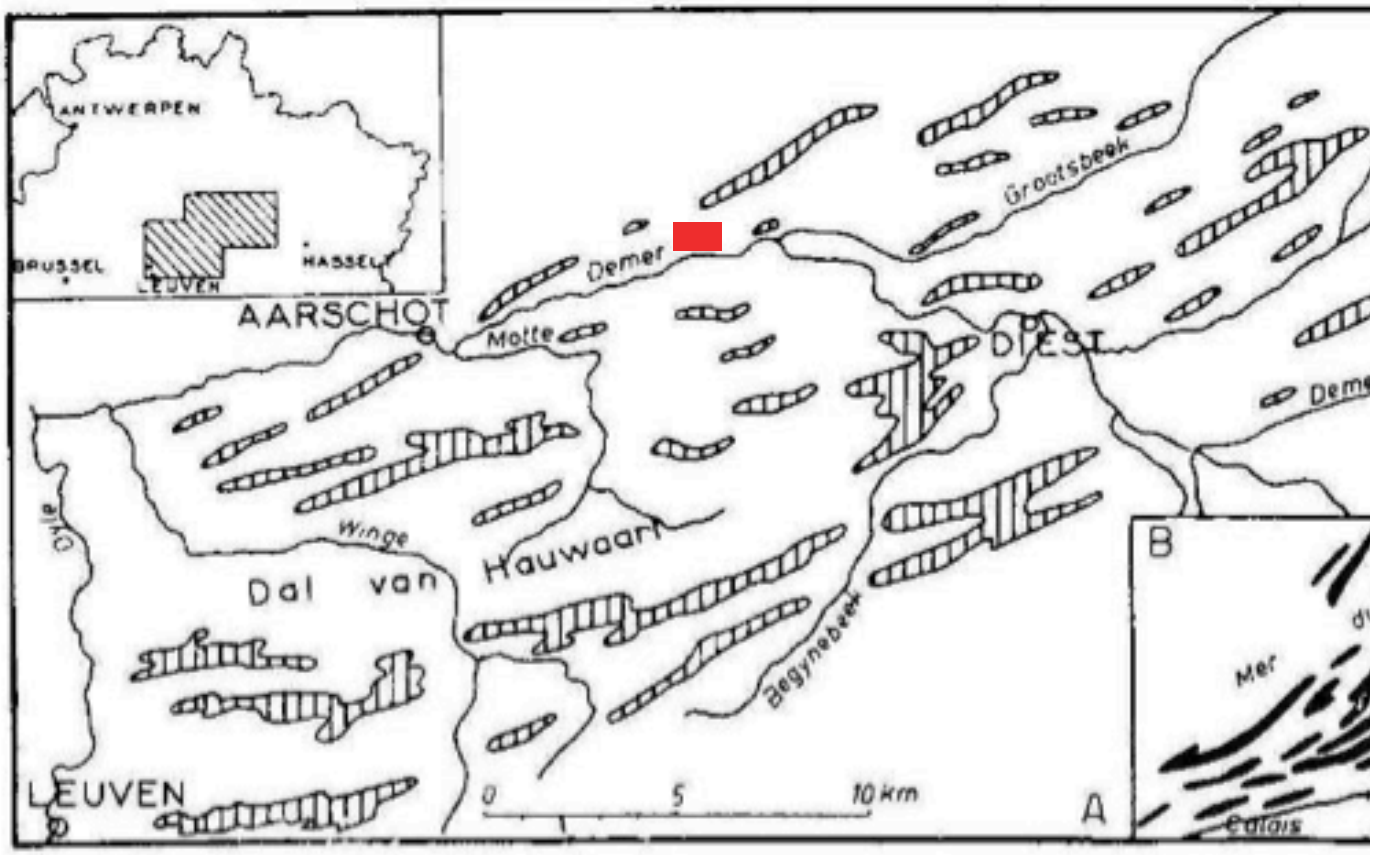

FIG. 1. — A. **Les collines du Hageland.**

↑ *Diestiaanheuvels met Testelt in het rood aangeduid*

03.02.4. Waterhuishouding

Op naastliggende kaart zien we Testelt met de verschillende waterlopen die het grondgebied doorkruisen. De donkerblauwe lijn geeft de Demer aan. In het oranje worden de kleinere afwateringsgrachten aangegeven. Ook zijn er aan de dorpsrand enkele waterlopen van tweede categorie terug te vinden (Zwartebeek in het oosten en Grote laak in het westen). De blauwe arcering geeft het overstromingsgevoelig gebied weer. Dit komt ruwweg overeen met de Demervallei. We zien dat de Sint-Pieterskerk net buiten dit gebied valt.

03.02.5. Geologie, bodem en bodemgebruik

De dorpskern is gelegen aan de voet van de Voortberg. Ondanks dat het kerkhof een zeer verstoorde antropogene bodem is vinden we in de teeltlaag nog steeds dat het om een ijzerhoudende zandige bodem gaat.

03.02.6. Reliëf

Op onderstaand hoogtemodel is te zien dat we over het algemeen te maken hebben met een relatief vlak landschap.
Toch nemen we het landschap niet op die manier waar. Zandige Diestiaanheuvels getuigen van een vroegere kustlijn die hier gelegen heeft (± 8 miljoen jaar gereden). Deze heuvels worden op de onderstaande afbeelding weergegeven door de crèmekleurige vlekken. Op afbeelding 6 zien we het complex van Diestiaanheuvels op een grotere schaal met een duidelijke ZWW-NOO oriëntatie.

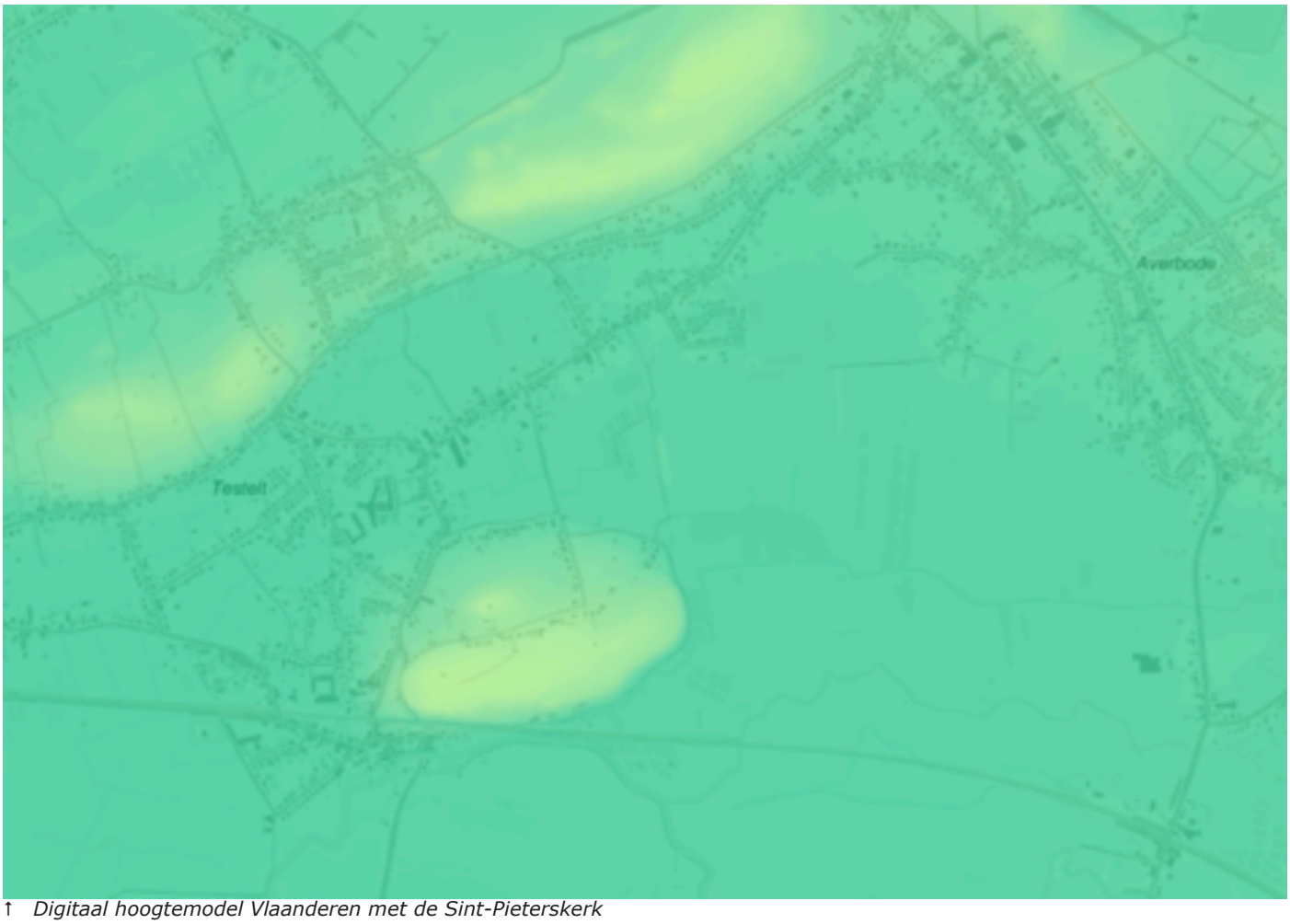

↑ *Digitaal hoogtemodel Vlaanderen met de Sint-Pieterskerk*

↑ *Bodemtypes, Sint-Pieterskerk in het rood aangeduid*

03.02.7. Bodemkaart

Wanneer we de bodemkaart bekijken zien we duidelijk de kleiige Demervallei in het groen aangeduid. De geeloranje tinten duiden op zandige gronden voortkomend uit de diestiaanheuvels.

Testelt wordt aangeduid als antropogene grond doordat de grond hier vaak verstoord of aangevoerd is. Het dorp ligt op de overgangszone tussen klei en zandgrond, maar veldonderzoek leerde ons dat de kerk gelegen is op een lichte zandgrond.

03.02.8. Inventarisatie knelpunten

Vanuit esthetisch en floristisch standpunt is enkel de groenstrook die direct tegen de gevel van de kerk aanleunt niet correct beheerd. (zie punten A tot H op het plan met aanduiding van de groenvormen en de lijst 'Analyse van het volledige groenbestand' op de volgende bladzijden).

03.02.9. Beschrijving en plan van de groenvormen

Lijst met opsomming van het houtig erfgoed
Deze is samen met een inplantingsplan terug te vinden op de volgende bladzijdes.

Foto's van het houtig erfgoed
Deze is samen met een inplantingsplan terug te vinden op de volgende bladzijdes.

Knelpunten bij de aanwezige groenvormen
Al de houtige gewassen met erfgoedwaarde zijn in goede conditie.

Muurvegetatie
De kerkhofmuur bevat begroeiing met mossen en Hedera helix (klimop). Deze muurvegetatie (halfnatuurlijk en soortenrijk) komt de erfgoedwaarde ten goede en vraagt weinig beheer.

03.02.10. Beschrijving van de verhardingen

Op het plan met aanduiding van de groenvormen werd de zone met kasseien grijs ingekleurd. De kasseiverharding is in diverse formaten halfsteens gelegd (Belgisch porfier/ blauw-grijs met bepaald percentage bruin).
- De paden worden afgeboord door grotere porfierkasseien.
- De toegangsweg tot de kerk wordt geaccentueerd door een aflijning met grotere en lichtbruine kasseistenen.
- Bij de toegangspoort thv de kerkmuur zijn de kasseien aanwezig in een rond legpatroon (beëindigd door betonnen rand)
- Tussen de voegen is op verschillende plaatsen mos aanwezig.

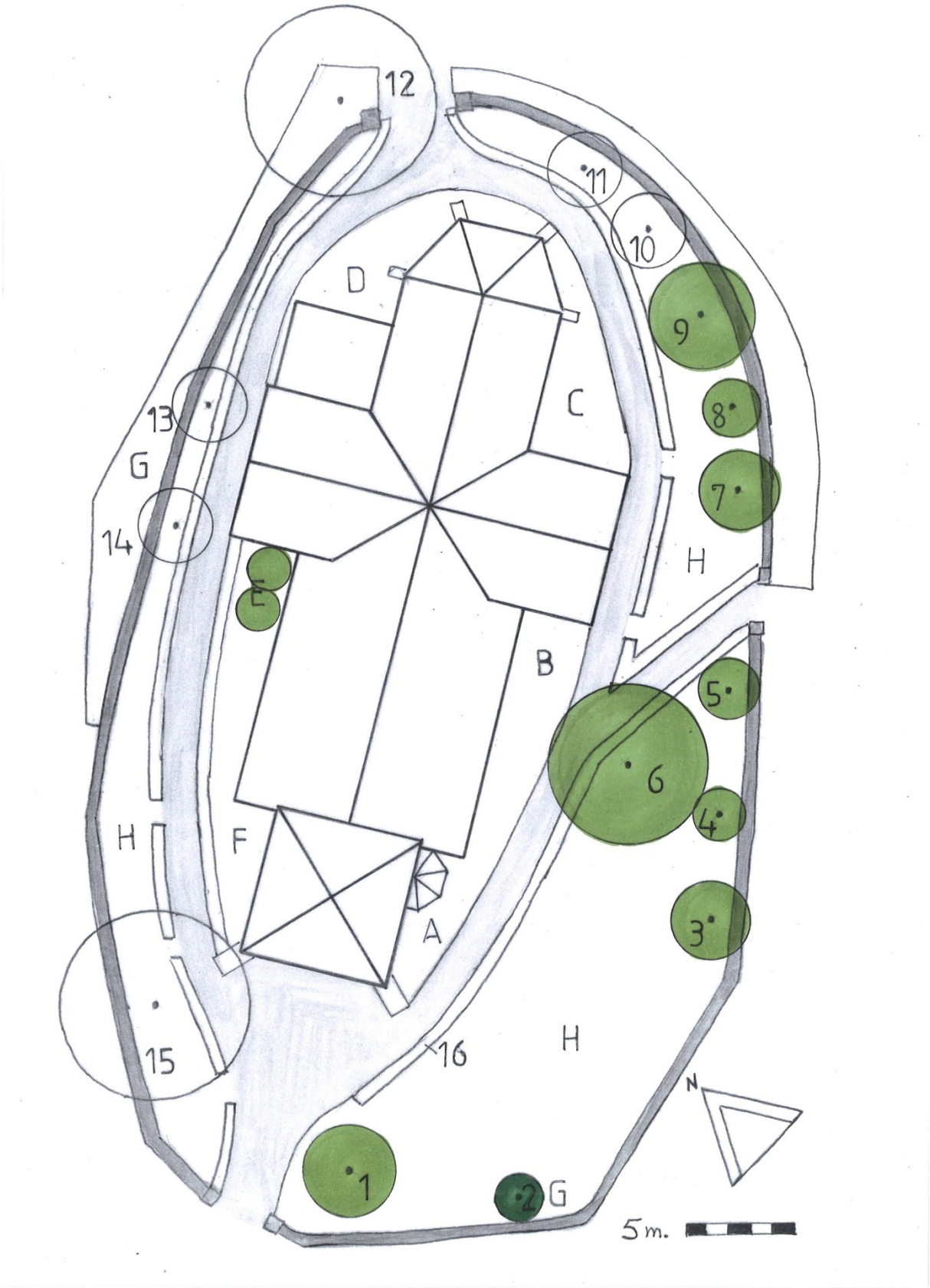

Figuur: plan met aanduiding van de groenvormen, donkergroen en lichtgroen gemarkeerde houtige gewassen zijn diegene met een erfgoedwaarde

Analyse van het volledige groenbestand

De buxus Sempervirens 'Dark Sky' (nr. 2) werd op het afdelingsoverleg Onroerend erfgoed d.d. 06/12/2017 erkend als ZEN-erfgoed.

De groenvormen met erfgoedwaarde zijn in het vet aangegeven. Voor de volledigheid is ook de kruidlaag meegegeven.

code	Wetenschapelijke naam	Stamomtrek op 1m (* op 20cm)	hoogte	Kruin-breedte	Vitaliteit/uitzicht	Vermoedelijk periode van aanplant
1	**Tilia cordata**	117	450	420	knotboom	Midden 1960
2	**Buxus sempervirens 'Dark Sky'**	49	230	220	geschoren in bijenkorfvorm	Ca. begin 1900
3	**Thuja occidentalis**	147*	700	355	natuurlijke vorm	Ca. 1960
4	**Chamaecyparis lawsoniana 'Alumii'**	107*	750	230	natuurlijke vorm	Ca. 1960
5	**Thuja occidentalis**	110*	700	280	natuurlijke vorm	Ca. 1960
6	**Acer platanoides 'Crimson King'**	120	1250	760	natuurlijke vorm	Ca. 1960
7	**Thuja occidentalis**	155*	750	350	natuurlijke vorm	Ca. 1960
8	**Chamaecyparis lawsoniana 'Alumii'**	145*	750	260	natuurlijke vorm	Ca. 1960
9	**Thuja occidentalis**	174*	750	470	natuurlijke vorm	Ca. 1960
10	Carpinus betulus	90	750	340	Knotvorm	Ca. 1975
11	Carpinus betulus	99	750	340	Knotvorm	Ca. 1975
12	Tilia cordata	130	1000	820	waterscheuten	Ca. 1975
13	Carpinus betulus	92	450	330	Knotvorm	Ca. 1975
14	Carpinus betulus	110	750	330	knotvorm	Ca. 1975
15	Gleditsia triacanthos	140	1150	810	natuurlijke vorm	Ca. 1975
16	Buxus sempervirens	/	70	50	verlaagde vitaliteit	Ca. 1975
A	Kruidgroei op gronddoek					/
B	Lonicera nitida		120		geschoren vorm	Ca. 1990
	Pyracantha coccicinea		180		geschoren vorm	Ca. 1977
	Mahonia aquifolium		120		natuurlijke vorm	Ca. 1975
	Hedera helix 'Arborescens'		160		natuurlijke vorm	Ca. 1975
C	Kruidgroei op gronddoek					/
	Pyracantha coccicinea		140		geschoren vorm	Ca. 1975
D	Rhododendron ponticum		240		natuurlijke vorm	Ca. 1975
	Pyracantha coccicinea		180		geschoren vorm	Ca. 1975

code	Wetenschapelijke naam	Stamomtrek op 1m (* op 20cm)	hoogte	Kruin-breedte	Vitaliteit/uitzicht	Vermoedelijk periode van aanplant
E	Aucuba japonica		240		natuurlijke vorm	Ca. 1960
	Skimmia japonica		120		natuurlijke vorm	Ca. 1960
	Aucuba japonica 'Variegata'		240		natuurlijke vorm	Ca. 1960
	Mahonia media 'Wintersun'		220		natuurlijke vorm	Ca. 1975
	Viburnum tinus		130		natuurlijke vorm	Ca. 1990
	Pieris japonica		90		gele bladkleur	Ca. 1990
	Ilex aquifolium		120		geschoren vorm	Ca. 1975
F	Opschot van: Ligustrum vulgare, Sambucus nigra, Rhododendron, Cornus sanguinea					/
G	Naast nr. 2: Lonicera nitida		70		geschoren vorm	Ca. 1990
	Langs de kerkhofmuur kant Dorpsstraat: Lonicera nitida + Stephanandra incisa		70		geschoren vormen	Ca. 1990
H	Grasland, hierin komen typerende kruiden voor zoals:				regelmatig gemaaid	
	Luzula campestris	/	5	/		
	Plantago media	/	10	/		
	Hieracium pilosella	/	5	/		
	Trifolium repens	/	5	/		
	Bellis perennis	/	5	/		
	Geranium molle	/	5	/		
	Kerkhofmuur:					
	Begroeiing met mossen en Hedera helix					

Foto’s van de bestaande verhardingen

↑← Toegang aan kerkmuur (richting ingang kerk)
↑→ Aan toegangspoort kerk
← Aflijning toegangspad met licht bruine kasseien
→ Thv transept beëindiging met grotere kasseien
↓← Kasseipad thv zuidelijk transept

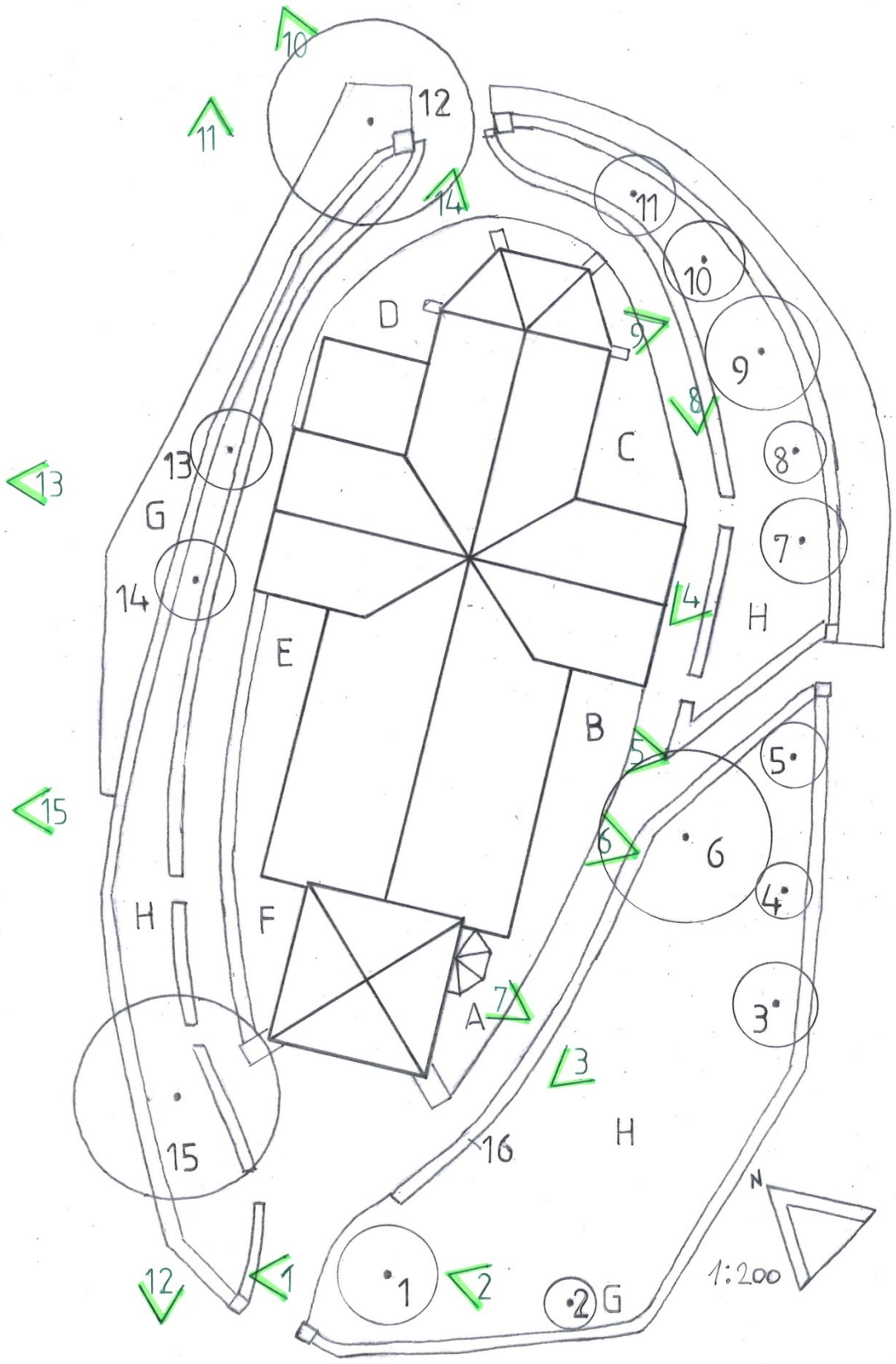

Figuur: Plan met aanduiding van waaruit de foto's genomen zijn

Foto's van de bestaande groenvormen

De nummering tussen haakjes komt overeen met de nummers in bovenstaande tabel.

Foto 1: Tilia cordata (nr 1)

Foto 2: Buxus sempervirens (nr 2)

Foto 3: Coniferen + Acer en Buxus haagje (nrs 3,4,5,6 en 16)

Foto 4: Coniferen (nrs 7.8 en 9)

Foto 5 en 6: (zone B)

Foto 7: kruidgroei op gronddoek (zone A)

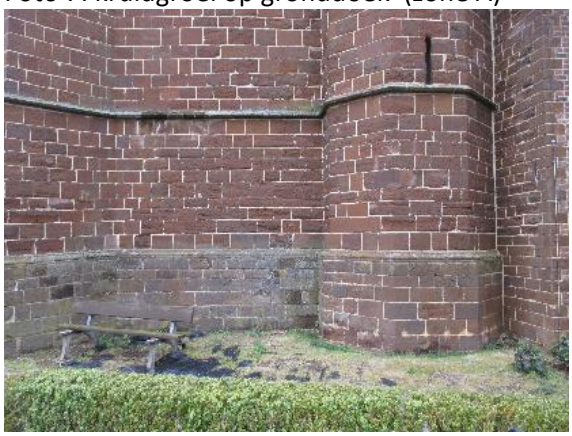

Foto 8: Carpinus betulus (nrs 10 en 11)

Foto 9: kruidgroei op gronddoek (zone C)

Foto 10: Tilia cordata (nr 12)

Foto 11: groenstrook langs kerkhofmuur kant Dorpstraat (zone G)

Foto 12: Gleditsia triacanthos (nr 15)

Foto 13: Carpinus betulus (nrs 13 en 14)

Foto 14: (zone D)

Foto 15: beplanting langs noord-westgevel van de kerk

Foto van grasland

Foto van kerkhofmuur

↑↑ Vogelperspectief uit het kaartenboek van de Abdij van Averbode (1650-1680)
↑ Luchtfoto Google Earth 2016
↑→ Beeld Heilig Hart op het dorpsplein

03.03. Inventaris archeologisch erfgoed

03.03.1. Fysieke beschrijving site

(opgemaakt door Natuurlijk Tuinieren)

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) helpt al een inschatting te maken van het archeologisch potentieel in de buurt. Alle locaties betreffen cartografische indicatoren. Op basis van historische kaarten en bronnenmateriaal is een aanwijzing van een mogelijke archeologische structuur. Er is geen tot slechts beperkt archeologisch onderzoek gebeurd in de omgeving van de Sint-Pieterskerk.

-Locatie 2439 (Sint-Pieterskerk – beschermde kerk/kerkhof/kerkhofmuur) – beschermd en bewaard – gekende verstoringen kerk: midden 18de eeuw vervangen schip, Sinds 1900 restauratiewerken in en rond de kerk (opgelijst in historisch overzicht, hoofdstuk 2).
-Locatie 2440 (Watermolen – eigendom van de abdij van Averbode)
-Locatie 151085 (Schans van Testelt/ motte?) – gekende verstoringen: bebouwingen en aanleg spoorweg in 1865.
-Locatie 164333 (Pastorie Sint-Pietersparochie – kern 17de eeuw)

Gekende verstoringen omgeving van de site:

De omgeving omheen het kerkhof van de Sint-Pieterkerk in Testelt komt in grote lijnen overeen met de toestand sinds het midden van de 20ste eeuw. De site zelf is qua situering van de kerkhofmuur en paden nog steeds perfect herkenbaar vanuit het kaartenboek van de abdij van Averbode d.d. 1650-1680.

De verhardingen omheen de kerkhofmuur zijn deels heraangelegd eind 20ste eeuw.
Het gaat dan om de straten:
- Dorp (de strook die deel uitmaakt van de doorgangsweg)
- Stationsstraat
- Schuurweg (het eerste deel dat aansluit aan de Sationsstraat)

Dit geheel van straten omheen de kerk en in het dorpscentrum heeft een 'Woonerf-look' gekregen waarbij de straat en het voetpad wel een kleurverschil hebben qua betonklinker maar wel quasi op hetzelfde niveau liggen.
De betonklinker zijn in een roodachtige en grijze kleurtint.
De as van de weg is een beetje lager gelegen en fungeert als centrale goot.
Het dorpsplein is verhard met asfalt en doet in hoofdzaak dienst als parking. De noordzijde van deze parking heeft een klein groenelement van coniferen met centraal een beeld van een Heilig Hart.
Langs de kerkhofmuur zijn aan de oostelijke en de noordwestelijke zijde groenstroken van o.a. Lonicera nitida, Stephanandra incisa, Mahonia, Lyquidambar en Spiraea. De zone langs de noordwestelijke zijde behoort toe aan de gemeente. De zone aan de oostelijke zijde is privaat.

↑ Blik op het zuid-westen, zicht op het dorpsplein

↑ Blik op de Schuurweg vanuit de inkom van de kerk

↑ Kruispunt Staionsstraat – Dorp – Schuurweg

↑ Zicht op noorden t.o.v. de kerk, Dorp

↑ Zicht op noordoostelijke zijde vanaf de kerk

↑ Zicht op zuidoostelijke zijde t.o.v. de kerk

↑ Zicht op zuidelijke zijde t.o.v. de kerk

03.03.2. Geologie, bodem en bodemgebruik

Zie eveneens inventaris landschappelijk erfgoed (hoofdstuk 03.02)

Diepsonderingen
Er zijn geen diepsonderingen met gegevens over de ondergrond beschikbaar.

Databank ondergrond Vlaanderen - bodemdata
Op de website Databank ondergrond vlaanderen zijn er in de buurt van de kerk twee historische bodemprofielen beschikbaar: nl. profielnaam 060E/20 en profielnaam 060E/22 van 8/10/1959.
De locatie en het rapport ervan zijn terug te vinden op de bladzijde hiernaast.

Databank ondergrond Vlaanderen - bodemkaart
De website Databank ondergrond Vlaanderen werd geconsulteerd:
- Bodemkaart : bodemtype onbekend
- Bodemassociatiekaart [30] : natte aluviale gronden zonder profielontwikkeling

Databank ondergrond Vlaanderen - erosie
De website Databank ondergrond Vlaanderen werd geconsulteerd:
- potentiele bodemerosiekaart : geen gegevens, maar de omliggende percelen is het risico zeer laag tot verwaarloosbaar

03.03.3. Topografie van de site

Zie inventaris landschappelijk erfgoed (hoofdstuk 03.02)

03.03.4. Waterhuishouding

Zie inventaris landschappelijk erfgoed (hoofdstuk 03.02)

03.03.5. Inventarisatie van de knelpunten

Er zijn geen knelpunten voor de bewaring van het archeologisch erfgoed.

30 Een bodemassociatie is een inhoudelijke en ruimtelijke groepering van bodems. Een associatie is gekarakteriseerd door een vrij constante verhouding tussen de oppervlakte ingenomen door een aantal typische bodems.

04. Beschrijving van de erfgoedwaarden

"De situering en de beschrijving van de erfgoedwaarden en de juridische toestand van het onroerend erfgoed of het erfgoedlandschap of van het deel ervan dat een opzichzelfstaand geheel vormt, waarop het beheersplan betrekking heeft"

Archeologische erfgoedwaarde	-
Architecturale erfgoedwaarde	V
Artistieke erfgoedwaarde	V
Culturele erfgoedwaarde	-
Esthetische erfgoedwaarde	V
Historische erfgoedwaarde	V
Industrieel-archeologische erfgoedwaarde	V
Technische erfgoedwaarde	-
Ruimtelijk-structurerend erfgoedwaarde	*V (besluit landschapsrelict)*
Sociaal-culturele erfgoedwaarde	*V (besluit landschapsrelict)*
Stedenbouwkundige erfgoedwaarde	-
Volkskundige erfgoedwaarde	-
Wetenschappelijke erfgoedwaarde	-
Natuurwetenschappelijke erfgoedwaarde	*V (besluit landschapsrelict)*

- In het beschermingsbesluit van 30/12/1942 is de kerk in Testelt met het oude kerkhof en de oude omheiningsmuur, beschermd als landschap om hun **esthetische waarde**.
- In het beschermingsbesluit van 05/03/1/58 is de Sint-Pieterskerk in Testelt, alsmede de oude kerkhofmuur, beschermd als monument om reden van hun **artistieke waarde**.
- In het beschermingsbesluit van 23/10/1981 is de dorpskern van Testelt, te Scherpenheuvel-Zichem, zoals afgebakend op plan bijgevoegd bij het beschermingsbesluit, beschermd als dorpsgezicht om reden van de **historische, artistieke en industrieel-archeologische waarde.**
- In het vaststellingsbesluit van 04/02/2014 is de Demervallei tussen Aarschot en Diest, vastgesteld als landschapsrelict omwille van **natuurwetenschappelijke, historische, esthetische, sociaal-culturele en ruimtelijk structurerende waarde.**

04.01. Erfgoedwaarde van bouwkundig erfgoed

De erfgoedwaarde van het bouwkundig erfgoed is opgemaakt door studiebureau monumentenzorg.

04.01.1. Historische waarde

De eeuwenlange verbondenheid van de geschiedenis van Testelt met deze van de Abdij van Averbode – sinds de 12de eeuw – zorgde ervoor dat deze witherenabdij grote invloed uitoefende op de streek op zowel godsdienstig, economisch als sociaal gebied. De kerk werd immers gedurende meer dan 750 jaar door de premonstratenzers van Averbode bediend.
Naast de Sint-Pieterskerk leggen ook de schilderachtige watermolen (1678), de oude pastorie (1709) en het woonhuis van de Broekhoeve (1618) een sprekende getuigenis af van de historische verbondenheid van het dorp en de abdij. [31]

04.01.2. Architecturale en artistieke waarde

Hoewel een belangwekkend deel van de oude Sint-Pieterskerk van Testelt in de 18de eeuw door een modernere constructie werd vervangen, kunnen in de overblijvende delen nog de typische kentrekken van de Demergotiek, een regionale variant van de Brabantse hooggotiek, worden onderscheiden en afgelezen. Tot deze architectonische kenmerken behoren onder meer het gebruik van roodbruine ijzerzandsteen als bouwmateriaal[32] en de aanwezigheid van brede blindnissen in de benedenmuur van de absis[33].
Doordat de architectuur van koor, transept en toren bewaard bleef kan de hedendaagse bezoeken zich een beeld vormen van wat de Sint-Pieterskerk in de 15de-16de eeuw moet zijn geweest.

04.01.3. Industrieel- archeologische waarde

De industrieel- archeologische erfgoedwaarde is te verklaren in de bescherming van de dorpskern van Testelt als dorpsgezicht. In dezelfde bescherming van 23/10/1981 wordt ook de watermolen ten zuid-westen van de Sint-Pieterskerk van Testelt beschermd omwille van zijn industrieel-archeologische waarde.

---

31 GERITS, T.J. (o.praem.), Testelt en zijn kerk 1968, p. 1-2.
32 Deze steensoort, welke men ten noorden en zuiden van de Demer tussen Werchter en Diest veelvuldig aantreft, verleent aan de gotische bouwkunst van de Demerstreek een eigen karakter.
33 Dergelijke blindnissen treft men ook aan in de naburige kerken van Zichem, Aarschot, Betekom en Werchter. GERITS, T.J. (o.praem.), Dokumenten over de Sint-Pieterskerk te Testelt, in Eigen schoon en de Brabander LI, p. 405.

04.02. Erfgoedwaarde van landschappelijk erfgoed

04.02.1. Historische waarde

Historisch waardevol is de reeds omschreven buxusstruik (plant nr. 2) in het deel inventaris op het inplantingsplan en de lijst 'Analyse van het volledige groenbestand'.
Buxus was een typische plant op kerkhoven en pastorijtuinen. De Buxus heeft de symboliek van eeuwig leven. De aanplant had een combinatie van esthetische en kerkelijk rituele aspecten.
Bij palmzondag worden er palmtakken afgeknipt die vervolgens gewijd worden tijdens de eredienst van palmzondag. Deze palmtakken werden in huis en in de stallen opgehangen om de woning en het vee te beschermen.
Op aswoensdag van het volgende jaar werden er van deze verdorde palmtakjes verbrand. De asse die hieruit voortkwam diende om de askruisje tijdens de eredienst van aswoensdag te kunnen geven.
De Buxussoort die hier staat, heeft een stevige stam. De top is er ooit uitgehaald en hij wordt nu onderhouden in de vorm van een type bijenkorf. De plant zelf is in goede conditie.

De historische waarde is omschreven in de vaststelling van de Demervallei als landschapsrelict. Archeologische potentie door aanwezigheid van prehistorie sites, dorpskernen zoals deze van Testelt. Ook de waterhuishoudingsstructuur is al sinds de middeleeuwen grotendeels antropogeen. Veel veldwegen,paden en onverharde holle wegen, relicten van oude wijncultuur bijvoorbeeld op de Voortberg.

04.02.2. Esthetische waarde

De erfgoedwaarden van het landschappelijk erfgoed zijn voornamelijk esthetisch aangezien deze de waarnemer zintuigelijke schoonheid laat ervaren. Zowel de kerkmuur, verhardingen (kleurnuances kasseien), groenvormen alsook het reeds besproken ZEN-erfgoed (de grafmonumenten) vormen tesamen het landschappelijk erfgoed en dragen allen bij tot de esthetische waarde. Dit ook door de verschillende materialen en hun kleur/nuances in kleur. De kerkmuur heeft alsook een structurerend karakter op de omgeving door de 3 toegangen en is samen met de kerk beeldbepalend voor het dorpsgezicht.

In de vaststelling van de Demervallei als landschapsrelict wordt gewezen op de afwisselende landschapstypes met soms markante terreinovergangen en de kerktorens van de Demerdorpen als opvallende bakens in het landschap.

04.02.3. Natuurwetenschappelijke waarde

De natuurwetenschappelijke waarde is omschreven in de vaststelling van de Demervallei als landschapsrelict. In de vaststelling wordt verwezen naar de talrijke relicten van afgesneden meanders, fossiele stroomgeulen, erosietaluds ontstaan door vroegere rivieractiviteit, ijzersteengroeven, broeken- en beemdenlandschap met waardevolle vegetaties, etc. Door de natte valleien is ook een goede bewaring van het kennisarchief over het landgebruik van de prehistorische mens.

04.02.4. sociaal-culturele waarde

De sociaal-culturele waarde is omschreven in de vaststelling van de Demervallei als landschapsrelict. Mede door de esthetische en historische waarden van het landschap werd de streek vaak het onderwerp voor literatuur of inspiratie voor lokale landschapsschilders.

04.02.5. ruimtelijk structurerende waarde

De ruimtelijk structurerende waarde is omschreven in de vaststelling van de Demervallei als landschapsrelict. Dit door de Demer, de bijhorende reliëfwijzigingen en natuurlijke barrière in het landschap.

05. Visie op beheer

"Een onderbouwde visie op het beheer van het onroerend erfgoed of erfgoedlandschap of van het deel ervan dat een opzichzelfstaand geheel vormt en de beheersdoelstellingen die eruit voortvloeien;"

05.01. Bouwkundig erfgoed - elementen met erfgoedwaarde

05.01.1. Onderhoud/restauratie van buitenschil

Het betreft het behouden van de architecturale erfgoedwaarde van de buitenschil. Daken, gevels , buitenschrijnwerk alsook de kerkhofmuur dienen onderhouden en/of gerestaureerd te worden. We noteren de volgende elementen:

gevels en kerkhofmuur
- metselwerk in baksteen, met voegwerk;
- metselwerk in natuursteen (witte natuursteen en ijzerzandsteen), met voegwerk;
- pleisterwerk op kroonlijsten;
- metalen gevelonderdelen (gevelankers, diefijzers, gietzijderen grondpijpen, ..., kruis op toren en koor);
- natuurleien als bedekking van steunberen.

daken & gewelven
- houten dakkappen met bebording van alle gebouwdelen
- houten gewelven boven schip, transepten en koor
- dakbedekking met natuurleien en alle aansluitingen
- dakdoorbrekingen (dakluik, kruis op toren en kruis op koor)

buitenschrijnwerk
- houten buitendeuren, ramen en luiken
- alle glas-in-lood ramen, ongeacht figuratief of niet-figuratief
- de galmborden

05.01.2. Onderhoud/restauratie waardevolle interieurafwerking, vast meubilair & orgel

vaste interieurafwerking, vast meubilair en orgel
- bepleistering op metselwerk en rinkellatten, zowel vlak pleistwerk, als lijstwerk, als sculpturen
- conservatie van de muurschildering in het transept
- tegelvloeren bestaand uit natuursteen, gebakken aarden tegels en keramische tegels
- de 2 grafstenen in blauwe hardsteen met inscripties (binnen het volume van de kerk)
- houten binnendeuren en houten borstwering van doksaal
- wenteltrap in blauwe hardsteen
- nagelvaste meubilair, waaronder de preekstoel en de 2 biechtstoelen.
- orgel: Het orgel werd geheel gerestaureerd in 2008 Het is van belang het nu in goede staat te houden.
- geheel klokken en wijzerplaten met alle toebehoren.

05.01.3. Onderhoud/restauratie technische installaties

Regelmatig nazicht van de bliksemafleiding (Monumentenwacht).

Verwijderen van storende elementen: Beperken van het aantal doorvoeren van de gasstralers
Op een 4-tal plaatsen zijn muur- of dakdoorvoeren van gasstralers aanwezig.
Indien overgeschakeld zou worden naar een centraal verwarmingssysteem zou dit aantal verminderd kunnen worden.

05.01.4. Onderhoud/restauratie cultuurgoederen: NVT

Er zijn geen roerende goederen die beschouwd kunnen worden als cultuurgoederen aanwezig in de parochiekerk.

↑ *muurdoorvoeren van gasbranders in het noorden.*

↑ *muurdoorvoeren van gasbranders in het zuiden.*

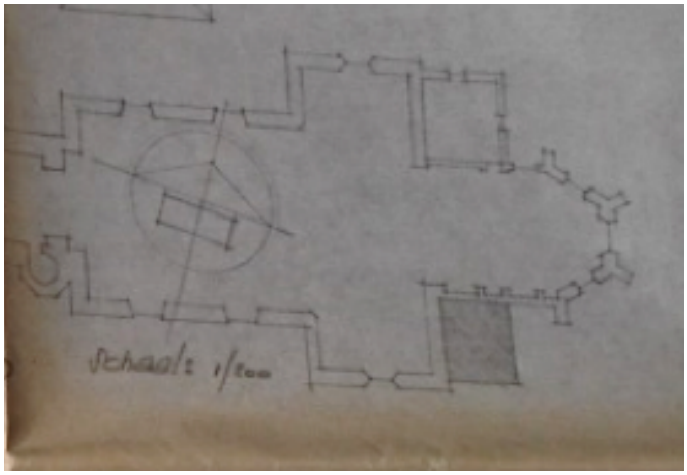

← detail situering – ontwerp tot uitvoeren van een aanbouw voor centrale verwarming door architect Jos Gabriels d.d. nov. 1968 (afgetekend 1 dec. 1968) ©Parochiearchief Testelt

→ interieur zuidtransept biechtstoel + muurschilderingen t.h.v. dichtgemaakte deuropening.

05.02. Technische uitrustingen tbv bouwkundig erfgoed

05.02.1. Vernieuwen elektrictiteit en brandveiligheid

Volgende werken zijn noodzakelijk opdat het monument voldoet aan de geldende normen inzake elektriciteit en brandbeveiliging :
- afbraak kluwen aan elektriciteitsleidingen;
- vernieuwen elektrische installatie, bekabeling, bediening, camerabewaking, verlichtingstoestellen, met respect voor de artistieke waarde van het interieur (lambrisering, schei- en gordelbogen,...);
- toevoegen van grondverlichting rond de kerk naar zichtbaarheid en ontsluiting van het erfgoed;
- nodige brandblusapparaten;

Uiteraard vergt dit alles onderhoud in de toekomst : regelmatig nazicht, armaturen, schoonmaken, lampen vervangen ...

05.02.2. Veiligheid en toegankelijkheid

- De houten loopbruggen boven de gewelven hebben nu geen leuningen. Deze dienen voorzien te worden van leuningen.
- Op de balkkruisen ter hoogte van de luiken in de toren een aantal bordessen monteren.

- Af en toe wordt de kerk ook voor concerten gebruikt. Hierdoor is vraag naar een bijkomende uitgang/ vluchtweg.
De deuropening in het zuidertransept werd dichtgemetseld in het midden van de 18de eeuw in navolging van de aanpassing van een driebeukig schip naar een eenbeukige ruimte die ook in het transept interieurwijzigingen met zich meebracht. Het dichtmetselen was ten behoeve van een portiekaltaar gewijd aan de heilige Jozef. Heden bevinden zich in beide transeptarmen de biechtstoelen. Voor het heropenen van de dichtgemetselde opening in het zuidtransept dient nog verder onderzoek gedaan te worden naar de impact op het interieur (aanwezigheid van muurschilderingen en positie van de biechtstoel).
De dichtgemetselde deuropening in het schip van de zuidgevel (midden 18de eeuw) is vermoedelijk uitgevoerd bij de verbouwingswerken onder bouwmeester Langerock (eind 19de eeuw). Het openen van de deuropening in het schip van de zuidgevel zal geen tot weinig impact hebben op het interieur (enkel het beeld van de Heilige Philippus Neri, op een sokkel van de 20ste eeuw, bevindt zich ter hoogte van de dichtgemetselde opening) . De extra vluchtweg bevindt zich wel op een minder gunstige plaats dan het zuidertransept aangezien deze zich naast de reeds aanwezige toegang van de kerk bevindt.

Verder onderzoek naar de impact op het interieur voor een vluchtweg in het zuidertransept is dus opportuun. Dergelijke aanpassingen worden steeds besproken met het agentschap onroerend erfgoed.

05.02.3. Bestemming & kerkenbeleidsplan

Er is een kerkenbeleidsplan opgemaakt voor de kerken van Scherpenhevuel-Zichem.
De parochiekerk Sint-Pieter in Testelt maakt deel uit van de pastorale zone Averbode.
In het kerkenbeleidsplan wordt voorgesteld dat de parochiekerk van Testelt zijn bestemming behoud, ze blijft dus behouden voor erediensten.

Mocht er in de toekomst een andere visie komen, kan het noodzakelijk zijn om een herbestemmingsplan op te maken voor de parochiekerk in Testelt.

05.02.4. Sanitair - voorzien van een toilet

Momenteel is er geen toilet aanwezig in de kerk. De aanwezigheid hiervan zou eigenlijk wel een voordeel zijn. De geschikte positie hiervoor dient onderzocht te worden.

Een suggestie voor een positie is het voorzien van een nieuw volume in het oksel tussen het zuidelijk transept en het koor.
In 1968 werd, door architect Jos Gabriels, al eens onderzocht of op deze positie een aanbouw voor de centrale verwarming voorzien kon worden. Het onderzoek hiervan is terug te vinden in de bouwhistorische nota (Hoofdstuk 2).

05.02.5. Klimaatbeheersing

In het kerkenbeleidsplan wordt voorgesteld dat de parochiekerk van Testelt zijn bestemming behoud, ze blijft dus behouden voor erediensten.

Kerken zijn lastig te verwarmen. Dat geldt in het bijzonder voor monumentale kerken. De temperatuur waarbij de meeste bezoekers zich behaaglijk voelen, is vaak ongunstig voor het vochtgevoelige historische interieur, en de stookkosten lopen flink op. Het is de kunst een compromis te vinden in behaaglijkheid, behoud van het historisch erfgoed, en energiegebruik.

Maatregelen om warmteverliezen te beperken:
- Voorzien van een basisverwarming (zowel ten behoeve van comfort als interieurelementen)
- Toevoegen van voorzetbeglazing (impact op exterieur nog verder te onderzoeken en te overleggen met agentschap onroerend erfgoed).

De rijksdienst voor cultureel erfgoed van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap uit Nederland heeft hierover een publicatie gemaakt.

05.03. Doelstelling landschappelijk erfgoed

Er wordt gestreefd naar een natuurlijk, onderhoudsarm beheer omdat dit perfect verzoenbaar is met de erfgoedwaarde.
Speciale aandacht voor de in de inventaris vermelde planten met erfgoedwaarde (coniferen, Acer, Tilia en Aucuba (1-9 en E)). De buxusstruik (nr.2) behoort tot het ZEN-erfgoed.
Indien er nieuwe beplantingen dienen te gebeuren, dan wordt er steeds rekening gehouden met het typische kerkhofkarakter. Waardevolle muurvegetaties worden gestimuleerd.

05.04. Doelstelling ZEN-erfgoed

ZEN-erfgoed staat voor beschermd erfgoed Zonder Economisch Nut. Dat wil zeggen dat de eigenaar of de beheerder geen opbrengst of nut heeft bij het gebruik en beheer ervan. ZEN-erfgoed wordt formeel erkend in een beheersplan, waarna een verhoogde erfgoedpremie kan worden aangevraagd.

Zoals goedgekeurd op het afdelingsoverleg Onroerend Erfgoed d.d. 06/12/2017 vallen onder ZEN-erfgoed nog alle aanwezige grafmonumenten op het kerkhof (p.134-139, deel inventaris 'buitenaanleg - grafmonumenten - ZEN-erfgoed') en de buxus sempervirens nr.2 (p.166-167 en 170-171, deel inventaris op het inplantingsplan en de lijst 'Analyse van het volledige groenbestand').
- Onderhoud en de restauratie van de nog aanwezige geinventariseerde grafmonumenten op het kerkhof. Het betreft grafmonumenten voornamelijk uit blauwe hardsteen, metaal of beton.
- Onderhoud buxus sempervirens te scheren in bijenkorfvorm.

05.05. Doelstelling archeologisch erfgoed

We moeten het archeologisch erfgoed zo voorzichtig mogelijk behandelen.

Conform de richtlijnen van het Agentschap Onroerend Erfgoed gebeurt dit in eerste instantie door bewaring ter plaatse op lange termijn na te streven (in situ dus).
Enkel wanneer dit onmogelijk is, bijvoorbeeld daar waar ontwikkeling gepland zou staan, gaan we over tot een optimaal behoud van de erfgoedwaarden ex situ. Dat betekent dat er een onderzoek plaatsvindt in de vorm van een opgraving. Opgraven betekent echter ook de fysieke vernieling van een vindplaats. De vondsten blijven over, maar de sporen, de verkleuringen en de structuren verdwijnen voorgoed.

Momenteel worden geen werken voorzien waarbij een ingreep in de ondergrond van de kerk nodig is. Bij elke ingreep in de bodem die nodig zou blijken en die dieper gaat dan het uithalen van een tegel en het losse zand eronder, dient de toelating aan Onroerend Erfgoed, afdeling archeologie, worden gevraagd en zal een archeologisch onderzoek noodzakelijk zijn. De in de vigerende wetgeving van toepassing zijnde vooronderzoeken (e.g. archeologienota) en archeologische begeleiding zullen toegepast dienen te worden.
Bij omgevingsweken wordt o.a. rekening gehouden met mogelijks te verwachten archeologische vondsten (cfr. hoofdstuk 2: fundering/vloerpakketten van de in de 18de eeuw afgebroken zijbeuken, funerair erfgoed op de volledige site (zowel in de kerk als rond de kerk, alsook buiten de muren voor een onbekende zone ten noorden van de huidige kerk waar volgens bronmateriaal een 12de eeuwse voorganger van de kerk zou zijn geweest).

Bij archeologische opgravingen kunnen dezelfde onderzoeksvragen gesteld worden:
- Wat is de aard, omvang, datering, en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?
- Hoe is de opbouw van de chronologie van de aanwezige archeologische resten?
- Wat is de relatie tussen de bestaande gebouwen en het aanwezig archeologisch erfgoed?
- Zijn er middeleeuwse sporen en structuren aanwezig? Zo ja, wat is hun onderlinge samenhang?
- Tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren de vondsten, wat is de conserveringsgraad en wat is het natuurwetenschappelijk informatie potentieel?
- e.a.

↑ *pathologie ijzerzandsteen toren*

↑ *pathologie van het verzanden ter hoogte van de plint*

↑ *de sporen van de injectie tegen opstijgend vocht*

↑ *pathologie voegwerk kerkhofmuur*

↑ *pathologie voegwerk kerkhofmuur*

↑ *diagnose diefijzers*

↑ *aantal ontbrekende elementen op oostelijke toegangspoort*

06. Opsomming van de werkzaamheden

"de opsomming en verantwoording van de concrete richtlijnen, eenmalige en terugkerende maatregelen en werkzaamheden die nodig zijn om de beoogde beheersdoelstellingen te bereiken"

06.01. Werkzaamheden bouwkundig erfgoed

06.01.1. Instandhoudingswerken

Er zijn geen instandhoudingswerken vereist.

06.01.2. Vooronderzoeken

We voorzien de volgende vooronderzoeken:
- onderzoeken hoe het beste omgegaan wordt met de verwering van ijzerzandsteen;
- kleuronderzoek naar de afwerklagen op het houten buitenschrijnwerk.

06.01.3. Restauratie & onderhoud

1. ONDERBOUW EN FUNDERING

Diagnose
Voor zover waarneembaar en gezien de staat van de muren kunnen we stellen dat er zich in de fundering geen ernstige problemen voordoen.

Eenmalige ingrepen
-

Terugkerende ingrepen
- elke 5 jaar wordt de algehele toestand van de site gecontroleerd. Indien uit deze inspectie onderhoudswerken aangewezen blijken, worden deze tijdens de volgende cyclus uitgevoerd.

2. BOVENBOUW

Het metselwerk moet in solide en waterdichte staat gehouden worden, maar kan echter niet onderhouden worden als nieuw. Natuurlijke verwering is acceptabel zolang het geen structurele beschadiging met zich meebrengt.

2.1. Opgaand metselwerk in baksteen

Diagnose
Het gevelmetselwerk vertoont geen ernstige gebreken. Lokaal zijn er kleine barsten.

Eenmalige ingrepen:
- gevelreiniging (indien noodzakelijk voor behoud van het metselwerk);
- barsten inbinden;
- lokaal baksteenherstel;
- herstellen van het voegwerk;

Terugkerende ingrepen
- elke 5 jaar wordt de algehele toestand van de site gecontroleerd. Indien uit deze inspectie onderhoudswerken aangewezen blijken, worden deze tijdens de volgende cyclus uitgevoerd.

2.2. Metselwerk natuursteen: witte natuursteen en ijzerzandsteen

Diagnose witte natuursteen
De witte natuurstenen zijn goed. Hier en daar zijn er stenen waarvan de oppervlaktelagen afbrokkelen. Tussen de dorpels ontbreekt het voegwerk.

Diagnose ijzerzandsteen
- er komt beplanting voor o.a. op de kerkhofmuur.
- lokaal verzanden de oppervlaktelagen van de ijzerzandsteen. Dit komt o.a. voor in de westelijke torenwand. Ter hoogte van de plinten is het verzanden lokaal ernstig. Door deze verzande stenen is er vochtinfiltratie mogelijk.
- plaatselijk ontbreken er delen, vooral ter hoogte van waterlijsten. Plaatselijk zijn ontbrekende delen ook al hersteld met herstelmortel.
- lokaal komt er lichte scheurvorming voor tussen de natuursteen en de mortel.
- ter hoogte van het spitsboograam in het noordelijke transept is er een barst die loopt vanaf onderzijde linker zijde afzaat, langs de linker zijde van de opening, tot ca. 1 meter boven de spits.
- plaatselijk ontbreekt er voegwerk. De kerkhofmuur is opgevoegd met een vrij hard type mortel. Ook in de toren werden er lokaal herstellingen gedaan met mortel op basis van cement.

Noot:
Door de structuren van de gestucte gewelven zijn de zoldermuren grotendeels oncontroleerbaar. Er werd lichte scheurvorming vastgesteld.

Vooronderzoek:
- effectiviteit van steenverstevigende middelen bij de ijzerzandsteen
- het parement van de wanden van de toren, het transept en het koor bestaan aan de buitenzijde uit ijzerzandsteen. In de toren is de ijzerzandsteen ook aan de interieurzijde zichtbaar. Het transept en koor zijn bepleisterd. Het is momenteel onduidelijk of de kern van deze wanden ook uit ijzerzandsteen bestaan, of uit baksteen. Een kernboring kan dit verduidelijken.
- het gewelf in de toren is gemetseld. Door de afwerklagen is het onduidelijk of dit gemetseld is in baksteen of in natuursteen. Een vooronderzoek kan dit verduidelijken.

Eenmalige ingrepen:
- de kerkhofmuur fungeert als keermuur. Idealiter wordt hier aan de hoogste zijde een noppenfolie en een drainage aangebracht. Er kan steeds een eenvoudigere en minder ingrijpende maatregel worden gehanteerd wanneer er moet worden ingegrepen voor behoud van de muur en wanneer de kerkfabriek dit wenst.
- verwijderen beplanting en begroeiing;
- gevelreiniging;
- metselwerk inbinden;
- geveldelen demonteren en hermetselen naar origineel model;

- behandelen van de bestaande stenen met steenverstevigende middelen;
- aanvullen van ontbrekende delen van de stenen met herstelmortels of incrustaties;
- uithalen van verweerde stenen, wegnemen van het verweerde deel en terugplaatsen van de steen;
- uithalen en omdraaien van stenen;
- natuursteen vervangen, het betreft parement, lijstwerk en/of sculpturen;[34]

- herstellen van het voegwerk.

Terugkerende ingrepen
- elke 5 jaar wordt de algehele toestand van de site gecontroleerd. Indien uit deze inspectie onderhoudswerken aangewezen blijken, worden deze tijdens de volgende cyclus uitgevoerd.

2.3. Metalen onderdelen

Diagnose
- de muurankers zijn roestig.
- de diefijzers voor de ramen van de sacristie zitten goed in de verf, maar zijn plaatselijk beschadigd.
- het kruis op de toren is licht roestig. In de vergulde haan zitten er een aantal gaten.
- het kruis op de sluiting van het koor is ernstig verroest. Daardoor zijn er een aantal gesmede onderdelen weggeroest.
- de metalen houders die de hanggoot dragen zijn roestig.
- de gietijzeren grondpijpen zijn vooral ter hoogte van de afvoerbuizen licht roestig.
- de metalen latei boven de hoogste doorgang van de toren naar de traptoren is licht roestig.
- de westelijke gietijzeren poort is licht roestig.
- de oostelijke poort is bij de inklemming in de straatstenen ernstig verroest. De roestvorming veroorzaakt zettingen waardoor er gevolgschade ontstaat.
- een aantal ornamenten van de oostelijke poort zijn verdwenen.

Eenmalige ingrepen:
- reinigen, roestwerend behandelen en voorzien van afwerklagen;
- plaatselijk herstellen;
- reconstructie van ontbrekende delen (van o.a. kruis op het koor en aantal ornamenten van de oostelijke toegangspoort);
- restaureren van de vergulding op de torenhaan.

Terugkerende ingrepen
- elke 5 jaar wordt de algehele toestand van de site gecontroleerd. Indien uit deze inspectie onderhoudswerken aangewezen blijken, worden deze tijdens de volgende cyclus uitgevoerd.

2.4. Betonnen onderdelen

Diagnose
- Vooral ter hoogte van de buitenmuren komt het roestige bewapeningsijzer van de betonnen vloer onder klokkenstoel bloot te liggen. Door de zettingen van de roestvorming is her en der lichte beschadiging van de betonnen vloerplaat.

Eenmalige ingrepen:
- klassieke betonreparatie van wapeningscorrosie (inclusief voorbehandeling en herstelling. De herstelling kan bestaan uit handmatig te plaatsen mortel, spuitmortel, corrosie-inhibitor, micromortels, ...)

2.5. Muurbekroning

Diagnose
- de genagelde natuurleien en de aansluitingen zijn oké.

Eenmalige ingrepen:
- naar analogie van de dakbedekking met natuurleien in deel 3, daken.

Terugkerende ingrepen
- naar analogie van de dakbedekking met natuurleien in deel 3, daken.

---

34 Diestiaan ijzerzandsteen is een lokale roestbruine zandsteen die vele monumenten in het Hageland kenmerkt. Het probleem is dat deze lokale natuursteen niet meer ontgonnen wordt. Daarom moet eerst geprobeerd worden om zoveel mogelijk van de oorspronkelijke stenen te behouden. De stenen werden behandeld met steenverstevigende middelen en bijgewerkt met steenherstelmortels. Op sommige plaatsen was vervangen de enige mogelijkheid. Brusseliaan ijzerzandsteen wordt vaak gebruikt als vervangsteen voor deze ijzerzandsteen.

3. DAKEN

Het betreft allemaal hellende daken.

3.1. Dakkappen met houten hoofdstructuur

Diagnose
- globaal komen er uitvlieggaten van kleine en grote klopkever voor. Die voor zover waarneembaar niet meer actief zijn. De kap werd in 1995 curatief en preventief behandeld.
- plaatselijk is er aantasting, ten gevolge van vroegere lekken.
- tijdens de laatste restauratie (1964) werden de structurele gebreken in orde gebracht. De uitgevoerde herstellingen zijn soms uitgevoerd met naaldhout (o.a. in het koor).

Eenmalige ingrepen:
- curatief en preventief behandelen van alle houten onderdelen;
- plaatselijk vervangen van aangetaste houten onderdelen van de dakkappen en de bebording;
- bestaande houten onderdelen verstevigen.

Terugkerende ingrepen
- elke 5 jaar wordt de algehele toestand van de site gecontroleerd. Indien uit deze inspectie onderhoudswerken aangewezen blijken, worden deze tijdens de volgende cyclus uitgevoerd.

3.2. Getimmerde gewelven

Diagnose
- door de kapconstructie zijn de laagste delen van de houten dragende structuren van de gewelven oncontroleerbaar.
- in het verleden werden de dragende structuren behandeld tegen schimmels en aantastingen van houtborende insecten.
- lokaal en vooral ter hoogte van de hoofdbeuk vertonen de gewelfribben een doorbuiging. Ter hoogte van de doorbuigingen komen de onderlinge verbindingen van de dragers licht open te staan.
- ter hoogte van de kilgoten zijn de dragende structuren tijdens de laatste restauratie deels vervangen

3.3. Dakbedekking van natuurleien en bijhorende aansluitingen

Diagnose
De natuurleien en alle aansluitingen werden tijdens de restauratiewerken van 1964 integraal vernieuwd.
- de kwaliteit van de genagelde natuurleien is goed, lokaal is er een gebroken of uitgeschoven lei. Her en der zijn er natuurleien met sporen van pyriet. Recent werden in de verschillende dakvlakken beschadigde en gebroken leien vervangen, deze zijn bevestigd met rvs leihaken.
- de aansluitingen zijn globaal in goede staat. Er zijn plaatselijk kleine gebreken:
-- de zichtbare delen van het lood zijn oppervlakkig verweerd.
-- de zinken slabben in aansluiting met het lood zijn licht aangetast door putcorrosie.
-- plaatselijk ontbreekt er een vernageling, of is een slab uitgezakt of opgewaaid.

Eenmalige ingrepen:
Het vernieuwen van de dakbedekking van natuurleien en bijhorende aansluitingen. (De leien werden laatst vernieuwd in 1964-1968.)
Terugkerende ingrepen:
- jaarlijks de dakbedekking en alle aansluitingen nazien, basisonderhoud en basisherstellingen uitvoeren.
- elke 5 jaar wordt de algehele toestand van de site gecontroleerd. Indien uit deze inspectie onderhoudswerken aangewezen blijken, worden deze tijdens de volgende cyclus uitgevoerd.

3.4. Dakdoorbrekingen en bijhorende aansluitingen

Diagnose
- de bekleding en de aansluitingen van de dakluiken op de toren zijn in goede staat. Deze hebben geen valketting en kunnen niet degelijk vergrendeld worden.
- de dakdoorvoeren van de inox verluchtingspijpen zijn goed.
- de oppervlaktelagen van de loden muts van het torenkruis en kruis op het koor zijn verweerd.

Eenmalige ingrepen:
- voorzien van een valketting op dakluiken op de toren.
- de loden muts van het torenkruis en het kruis vernieuwen

Terugkerende ingrepen:
- jaarlijks de dakdoorgangen nazien, basisonderhoud en basisherstellingen uitvoeren.
- elke 5 jaar wordt de algehele toestand van de site gecontroleerd. Indien uit deze inspectie onderhoudswerken aangewezen blijken, worden deze tijdens de volgende cyclus uitgevoerd.

3.5. Regenwaterafvoeren

Diagnose
- er zijn geen uitzettingsstukken in de zinken hanggoten. Ter hoogte van de druip is de zink zeer licht aangetast.
- de hanggoot van de noordelijke zijbeuk heeft een verkeerd afschot.

Eenmalige ingrepen:
- het afschot van de hanggoot van de noordelijke zijbeuk aanpassen.

Terugkerende ingrepen:
- jaarlijks de regenwaterafvoeren nazien, basisonderhoud en basisherstellingen uitvoeren.
- elke 5 jaar wordt de algehele toestand van de site gecontroleerd. Indien uit deze inspectie onderhoudswerken aangewezen blijken, worden deze tijdens de volgende cyclus uitgevoerd.

4.1. houten buitenschrijnwerk

Diagnose
- ter hoogte van de dorpel is de houten deur in de westelijke gevel aan het inrotten. De afwerkingslagen zijn schraal geworden.
- tegen de dorpel van een luik is de beplanking ingerot.
- de dorpels van de ramen in de sacristie zijn aan het inrotten. Vooral bij de liggende delen zijn de verflagen schraal.
- de stopverf van de ramen is gebarsten.

Eenmalige ingrepen:
- Indien herstel niet meer mogelijk is, restauratie of reconstructie naar origineel model van het houten buitenschrijnwerk. Dit betreft de houten profielen, de beglazing, het beslag en de afwerklagen e.a.
- de stopverf vernieuwen.
- mogelijks zal een nieuwe bestemming hogere eisen stellen aan het binnenklimaat. Er is te onderzoeken op welke wijze hier een goed evenwicht gevonden kan worden tussen de erfgoedwaarde van het buitenschrijnwerk en de wens tot het verhogen van de isolatiewaarde.

Terugkerende ingrepen:
- 5-jaarlijks nazicht & plaatselijk houtherstel van houten buitenschrijnwerk;
- 5-jaarlijks nazicht & onderhoud van het beslag;
- 5-jaarlijks onderhoud van de afwerklagen op houten onderdelen buiten;
- elke 5 jaar wordt de algehele toestand van de site gecontroleerd. Indien uit deze inspectie onderhoudswerken aangewezen blijken, worden deze tijdens de volgende cyclus uitgevoerd.

4.2. glas-in-lood

Diagnose - niet figuratief glas-in-lood
- in de westgevel: de glas-in-loodpanelen in het maaswerk staan bol. Her en der zijn ruitjes gebarsten. Vooral ter hoogte van het maaswerk zijn de bindijzers roestig. Langs de buitenzijde zijn de brugstaven en de wiggen licht roestig.
- in het schip: Vooral bij de westelijke ramen zijn een aantal ruitjes gebarsten. Her en der komt het bindlood tussen de glas-in-loodpanelen en de bindijzers los. De bronzen bindijzers zijn goed.

Diagnose - figuratief glas-in-lood
- voor het figuratief glas werd in 2015 een restauratiedossier ingediend. In dit beheersplan gaan we er aldus vanuit dat deze glasramen in goede staat zijn en dat er enkel onderhoudswerken vereist zijn.

Eenmalige ingrepen:

In het beheersplan wordt uitgegaan van een volwaardige restauratie van de glasramen. Dit wordt dus als een maximum gelezen.
- demonteren van de glaspanelen uit de raamstructuur
- werken aan de raamstructuur (raambruggen, deklatten, verstevigingsroeden, bindloodjes e.a.):
-- vervangen van verweerde onderdelen
-- totaliteit roestwerend behandelen en voorzien van nieuwe afwerklagen
- restauratie van de glaspanelen:
-- glasraampanelen ontloden
-- glasraampanelen reinigen
-- glasbreuk herstellen
-- ontbrekende kalibers aanvullen
-- herloden glasraampanelen
- terugplaatsen glasraampanelen in de raamstructuur

Terugkerende ingrepen:
- periodiek reinigen van de glas-in-lood ramen
- 10-jaarlijks de afwerklagen op de metalen onderdelen onderhouden

4.3. galmborden

Diagnose
De metalen dragende structuren van de galmborden zijn licht roestig. Zowel in de bebording bij de metalen dragende structuren werden er geen gebreken vastgesteld. De galmborden zijn bekleed met genagelde natuurleien waarvan de kwaliteit goed is.
Bij de zuidwestelijke natuureleien zijn er een aantal leien met afgebroken hoeken.

Eenmalige ingrepen:
Voor de bebording: zie “3.1 Dakkappen met houten hoofdstructuur”
Voor de natuurleien: Zie “3.2 Dakbedekking van natuurleien en bijhorende aansluitingen”

Terugkerende ingrepen:
Voor de bebording: zie “3.1 Dakkappen met houten hoofdstructuur”
Voor de natuurleien: Zie “3.2 Dakbedekking van natuurleien en bijhorende aansluitingen”

5.1. vaste wandafwerking - bepleistering op wanden en plafonds

Diagnose - wand
- buiten een aantal lichte beschadigingen vooral bij de laagste delen van de wanden werden er geen gebreken vastgesteld.
- in het westelijk deel van de kerk werd het pleisterwerk van de laagste delen vernieuwd. Bij het aankloppen ervan klinkt het her en der hol wat een slechte hechting op deze plaatsen doet vermoeden.
- op diverse plaatsen bladdert de afwerking af.

Diagnose - plafond op rinkellatten
- bij de controleerbare delen van de gewelven hangt het stucwerk nog goed vast met de pleisterbaarden.
- op verspreide plaatsen, maar zeer licht, werd in de pleisterlagen scheurvorming vastgesteld.

Eenmalige ingrepen:
- onderzoek naar oude afwerklagen op zolder van het noordelijke transept.
- ter hoogte van de beide kopgevels van de transepten zijn er nog beschilderde houten gewelfribben aanwezig van een vroeger gotisch gewelf.
- plaatselijk herstel van tweelagig pleisterwerk op metselwerk, ongeacht vlak pleisterwerk, lijstwerk of sculpturen.
- plaatselijk herstel van tweelagig pleisterwerk op rinkellatten, ongeacht vlak pleisterwerk, lijstwerk of sculpturen.
- plaatselijk herstel of vernieuwen van de afwerklagen.
- conservatie muurschilderingen indien noodzakelijk.

Terugkerende ingrepen:
- elke 5 jaar wordt de algehele toestand van de site gecontroleerd. Indien uit deze inspectie onderhoudswerken aangewezen blijken, worden deze tijdens de volgende cyclus uitgevoerd.

5.2. vaste vloerafwerking - tegelvloeren

Diagnose
De tegelvloeren zijn globaal goed. Bij de vloer van het koor zijn her en der tegels gebarsten.
Bij de aansluiting met de westelijke buitendeur zijn er eveneens een aantal tegels gebroken.

Eenmalige ingrepen:
- plaatselijk herstel van de tegelvloeren met tegels naar origineel model.

Terugkerende ingrepen:
- periodiek nazicht van de vloeren (controle op stabiliteit, verzakkingen, barsten)
- elke 5 jaar wordt de algehele toestand van de site gecontroleerd. Indien uit deze inspectie onderhoudswerken aangewezen blijken, worden deze tijdens de volgende cyclus uitgevoerd.

5.3. vaste vloerafwerking - grafsteen

Diagnose
De grafstenen in blauwe hardsteen zijn licht beschadigd. De inscripties zijn afgesleten

Eenmalige ingrepen:
- inscripties kunnen worden verduidelijkt door reiniging (vuil uit de inscripties weghalen). Wanneer deze nog steeds niet leesbaar zijn kan een infopaneel worden geplaatst waarop de tekst staat weergegeven.

Terugkerende ingrepen:
- Geen

5.4. binnenschrijnwerk

Diagnose
De 3 houten binnendeuren- en de erop aangebrachte afwerklagen zijn goed.
Ook de borstwering ter hoogte van het doksaal is in goede stat.

Eenmalige ingrepen:
- Geen

Terugkerende ingrepen:
- elke 5 jaar wordt het beslag nagekeken.
- afwerklagen onderhouden
- periodiek onderhoud van de interieurelementen: nazicht en controle van de houten onderdelen op de aanwezigheid van schimmels en houtborende insecten en deze behandelen indien nodig
- elke 5 jaar wordt de algehele toestand van de site gecontroleerd. Indien uit deze inspectie onderhoudswerken aangewezen blijken, worden deze tijdens de volgende cyclus uitgevoerd.

5.5. binnentrappen en loopbruggen

Diagnose
De wenteltrap in blauwe hardsteen is plaatselijk hersteld met beton. Er zijn geen aanwijzingen van gebreken.

Eenmalige ingrepen:
- de loopbruggen boven de gestucte gewelven zijn goed. Deze hebben geen leuningen.
- op de balkkruisen ter hoogte van de luiken in de toren een aantal bordessen monteren.

Terugkerende ingrepen:
- Geen

5.6. nagelvast meubilair, waaronder houten preekstoel en biechtstoelen

Diagnose
De preekstoel en biechtstoelen werden in 1999 nagezien en hersteld.

Eenmalige ingrepen:
- geen

Terugkerende ingrepen:
- afwerklagen onderhouden
- periodiek onderhoud van de interieurelementen: nazicht en controle van de houten onderdelen op de aanwezigheid van schimmels en houtborende insecten en deze behandelen indien nodig
- elke 5 jaar wordt de algehele toestand van de site gecontroleerd. Indien uit deze inspectie onderhoudswerken aangewezen blijken, worden deze tijdens de volgende cyclus uitgevoerd.

5.7. orgel

Diagnose
Tussen juli 2006 en mei 2008 was er een restauratie van het orgel.

Het orgel werd gerestaureerd in 2008. Het is van belang het nu in goede staat te houden.

Eenmalige ingrepen:
- schoonmaak en algehele revisie over circa 15 jaar.
- grondig onderhoud, reiniging van de pijpen en nakijken van alle onderdelen, waar nodig plaatselijk herstel of vervangingen.

Terugkerende ingrepen:
- jaarlijkse stemming en vakkundig onderhoud (vrijstelling van toelating).
- Bijwerken afwerklagen (naar noodzaak, toelating noodzakelijk)

5.8. Klokkenstoel, klok en wijzerplaten

Klokkenstoel en klok

Diagnose

Klokkenstoel en klok
- Bij de eikenhouten onderdelen werden er geen gebreken vastgesteld.
- Alle metalen onderdelen van de klokkenstoel zitten goed in de verf.

Wijzerplaten
- Voor zover waarneembaar werden er bij de torenuurwerken en de erop aangebrachte verflagen geen gebreken vastgesteld.

Eenmalige ingrepen:

Voor de houten onderdelen (klokkenstoel):
- curatief en preventief behandelen van alle houten onderdelen;
- plaatselijk vervangen van aangetaste houten onderdelen van de klokkenstoel. Toevoegen van verstevigingen waar nodig.

Voor de metalen onderdelen:
- reinigen, roestwerend behandelen en voorzien van afwerklagen;
- plaatselijk herstellen;
- reconstructie van ontbrekende delen.
- 10 à 20-jaarlijks: bijzondere werken aan de klokken en wijzerplaten.

Terugkerende ingrepen

Voor de houten en metalen onderdelen:
- jaarlijks onderhoud en nazicht
- elke 5 jaar wordt de algehele toestand van de site gecontroleerd. Indien uit deze inspectie onderhoudswerken aangewezen blijken, worden deze tijdens de volgende cyclus uitgevoerd.

6. TECHNISCHE INSTALLATIE

6.1. blikseminstallatie

Diagnose
De bliksemafleiding is recent vernieuwd. Zowel bij de leiding als de bevestigingen werden er geen gebreken vastgesteld.

Eenmalige ingrepen:
- Geen

Terugkerende ingrepen:
- Het verdient de nodige aanbeveling de installatie door een gespecialiseerd bedrijf regelmatig te laten controleren.

7. CULTUUR GOEDEREN : NIET VAN TOEPASSING

Er zijn geen roerende goederen die beschouwd kunnen worden als cultuurgoederen aanwezig in de parochiekerk.

Diagnose
Het in de kerk aanwezige roerend erfgoed werd in het afgelopen decennium, samen met de restauratie van het kerkgebouw, nagekeken, behandeld en hersteld waar nodig. De objecten bevinden zich over het algemeen in goede staat en vertonen geen structurele gebreken. Her en der werd er een licht afbladderen van de afwerkingslagen vastgesteld.

06.02. Werkzaamheden landschappelijk erfgoed

In Bijlage 2_3 worden de restauratieve en onderhoudswerkzaamheden postgewijs opgesomd.
Voor de volledigheid is deze ook in dit basisdocument opgenomen in hoofdstuk "06.04".

06.02.1. Doelstellingen - planten met erfgoedwaarde

Instandhouden van:	*Aandachtspunten:*
Coniferen (nrs 3,4,5,7,8,9)	Aandacht hebben voor eventueel neerbuigende takken
	Niet aan snoeien !
Acer platanoides (nr. 6)	Niet snoeien tenzij er stormschade of scheurende en kruisende takken zouden komen
Tilia (knotvorm) (nr. 1)	Knotbeheer consequent onderhouden
Aucuba (zone E)	Niet snoeien !

06.02.2. Doelstellingen - overige groenvormen

Zone A, C en F	Verwijderen van het gronddoek en opschot met opties: - omvormen tot grasland - niet invasieve bodembedekker* aanplanten
Zone B	'versleten' struiken (Mahonia) verwijderen en vervangen door niet invasieve bodembedekker
Zone D	Rhododendron laten staan en overige idem als zone A
Zone E	Opschot van vlier, Cornus sanguinea … verwijderen Skimmia en Pieris verwijderen die niet in goede conditie zijn en vervolgens de vrijgekomen zones voorzien van een niet invasieve bodembedekker*
Buxushaagje	Niet meer in optimale conditie Op termijn vervangen door Ligustrum vulgare 'Atrovirens'
Grasland	Semi-extensief beheer (maaien om de 3-4 weken) zodat soortenrijkdom nog licht kan toenemen
Kerkhofmuurvegetatie	Hedera helix begroeiing beperkt houden Kans geven voor muurvegetatie o.a. mossen
*	Mogelijke niet invasieve bodembedekkers: - Geranium macrorrhizum (8 pl / m²) - Waldsteinia ternata (9 pl / m²) - Bergenia cordifolia (schaduwzijde) (7 pl / m² - Persicaria affinis (niet in zwaardere schaduw) 8 pl / m² - Euonymus fortunei 'Radicans' (8 pl / m²) - Taxus baccata 'Repandens' (1,2 pl / m²) - Cytisus x kewensis (niet in schaduw) 1.2 pl / m²

06.03. Werkzaamheden ZEN-erfgoed

Onder ZEN-erfgoed vallen alle nog aanwezige grafmonumenten op het kerkhof en de buxus sempervirens nr.2 in het deel inventaris op het inplantingsplan en de lijst 'Analyse van het volledige groenbestand'.

06.03.1. Grafmonumenten

1. 2 GRAFMONUMENTEN VOORNAMELIJK IN BLAUWE HARDSTEEN (SB)

Diagnose
De grafmonumenten in blauwe hardsteen zijn vervuild.
De grafstenen en de boordstenen staan niet meer waterpas. De verzakking valt mee.

Eenmalige ingrepen:
- Het demonteren van de grafstenen en de boordstenen en alle bijhorende werken ifv verbeterde/goede fundering. Inclusief het terugplaatsen van de grafmonumenten.
- Een gepaste reiniging, er is terughoudend om te gaan met het reinigen van grafmonumenten.

Terugkerende ingrepen:
- Elke 5 jaar wordt de algehele toestand van de site gecontroleerd. Indien uit deze inspectie onderhoudswerken aangewezen blijken, worden deze tijdens de volgende cyclus uitgevoerd.

2. 8 GRAFMONUMENTEN VOORNAMELIJK UIT METALEN ONDERDELEN (M)

Diagnose
- Van deze gietijzeren kruisen ontbreken een aantal ornamenten of andere delen.
- De afwerklagen van de gietijzeren kruisen zijn veelal schraal geworden, de desbetreffende kruisen zijn aldus roestig.
- Deze gietijzeren kruisen staan veelal schuin.

Eenmalige ingrepen:
- Het demonteren van de grafmonumenten en alle bijhorende werken ifv verbeterde/goede fundering. Inclusief het terugplaatsen van de grafmonumenten.
- De gietijzeren elementen zandstralen. En na restauratie opnieuw voorzien van de vereiste afwerklagen, naar origineel model. Er is terughoudend om te gaan met het reinigen van grafmonumenten.
- Ontbrekende elementen aanvullen naar origineel model.

Terugkerende ingrepen:
- Elke 5 jaar wordt de algehele toestand van de site gecontroleerd. Indien uit deze inspectie onderhoudswerken aangewezen blijken, worden deze tijdens de volgende cyclus uitgevoerd.

3. GRAFMONUMENTEN VOORNAMELIJK IN "CEMENTRUSTIEK" (CR)

Diagnose
- het kruis en de boordstenen zijn verzakt.
- de afwerklagen van de metalen rondstaven zijn schraal geworden, met roestvorming tot gevolg.
- ten gevolge van de roestvorming van de rondstaven en de bijhorende volumetoename, is schade ter hoogte van de aansluiting met de elementen in cementrustiek

Eenmalige ingrepen:
- Het demonteren van de grafmonumenten en alle bijhorende werken ifv verbeterde/goede fundering. Inclusief het terugplaatsen van de grafmonumenten.
- Een gepaste reiniging van de elementen in cementrustiek. Er is terughoudend om te gaan met het reinigen van grafmonumenten.
- De elementen in cementrustiek restaureren naar origineel model. Waar nodig d.m.v. reconstructie.
- De metalen rondstaven zandstralen. En na restauratie opnieuw voorzien van de vereiste afwerklagen, naar origineel model.
- Voorbehandeling en herstelling wapeningscorrosie. De herstelling kan bestaan uit handmatig te plaatsen mortel, spuitmortel, corrosie-inhibitor, micromortels, ...)

Terugkerende ingrepen:
- Elke 5 jaar wordt de algehele toestand van de site gecontroleerd. Indien uit deze inspectie onderhoudswerken aangewezen blijken, worden deze tijdens de volgende cyclus uitgevoerd.

06.03.2. buxus sempervirens

Instandhouden van:	*Aandachtspunten:*
Buxusstruik (nr. 2)	Verzorgd scheerwerk (bijenkorfvorm)
	Aandacht voor mogelijke aantasting door de Buxusmot, mogelijk te bestrijden met Bacilus thuringiensis
	Aandacht voor mogelijke aantasting door de Buxusschimmel, bij aantasting door de schimmel is het ecologisch niet verantwoord om over te gaan tot het gebruik van fungicide
	Bij ouder worden en mogelijk schuin hangen kan er een steun voorzien worden

06.04. Werkzaamheden archeologisch erfgoed

Indien er bodemingrepen gepland zouden zijn in de afgebakende zone waar archeologische resten te verwachten valt, zal archeologisch onderzoek, incl. natuurwetenschappelijk onderzoek, gebeuren volgens het decreet van het Agentschap Onroerend Erfgoed.

06.05. Opsomming van de werkzaamheden

-> Bijlage 2: de restauratieve en onderhoudswerkzaamheden worden postgewijs opgesomd.

07. Manier en tijdstip van opvolging

07.01. Manier en tijdstip van opvolging van bouwkundig erfgoed

07.01.1. Instandhoudingswerken

Er zijn geen instandhoudingswerken vereist.

07.01.2. Onderhoudswerken

5-jaarlijkse evaluatie & verslag
De verdere evaluatie van het onderhoud zal op 5 jaarlijkse basis gebeuren. Het agentschap Onroerend Erfgoed wordt per schrijven voor deze evaluatie uitgenodigd.
De opdrachtgever maakt het verslag van het plaatsbezoek op. Dit verslag wordt aangevuld met een fotoreportage, en omvat de evaluatie van de beheersdoelstellingen.

onderhoudswerken & verslag
Regulier onderhoud zal niet gerapporteerd worden aan het Agentschap Onroerend Erfgoed. Bouwkundige ingrepen wel, o.w.v. de toelatingsplicht.

Alle toekomstige onderhoudswerken zullen bijgehouden worden in een onderhoudsregister met gegevens (foto's, nota's) over deze werken en eventuele herstellingen. Datum, plaats waar herstelling is uitgevoerd, herstelmaterialen en contactgegevens van wie de herstelling uitvoerde,... worden telkens genoteerd op een voortgangsrapport. Foto's voor, tijdens en na de werken worden toegevoegd. Problemen die op termijn opduiken, kunnen dan gelinkt worden aan werken of ingrepen die niet het gewenste effect hadden; deze kunnen eveneens gerapporteerd worden in het onderhoudsregister.
Na elk onderhoud / herstelling wordt een voortgangsrapport bezorgd aan Onroerend Erfgoed; zo nodig wordt vooraf toestemming gevraagd voor de herstellingswerken.

premie - standaard procedure
Indien de zakelijk rechthouder dit wenst kan een premie volgens de standaardprocedure aangevraagd worden.

07.01.3. Restauratiewerken

Na de goedkeuring van de werken is er de mogelijkheid om een restauratiedossier op te maken en in te dienen. Voor deze werken kan een premie volgens de bijzonder procedure aangevraagd worden. Na de goedkeuring van de premie worden de werken aanbesteed en uitgevoerd.

De richtlijnen van het agentschap Onroerend Erfgoed worden verwerkt in het restauratiedossier. Tijdens de werken wordt de erfgoedconsulent wekelijks uitgenodigd op het werfoverleg. Na het beëindigen van de werken, tijdens de voorlopige oplevering, wordt het as-built dossier en het onderhoudsregister (zie voorgaande punt) door de opdrachtgever overhandigd aan het agentschap Onroerend Erfgoed.

07.02. Manier en tijdstip van opvolging van landschappelijk erfgoed

Globaal zijn de houtige planten met erfgoedwaarden in goede staat , zowel qua vorm als vitaliteit. Een vijfjaarlijkse evaluatie met bijhorende rapportering zijn daarbij voorzien.

07.03. Manier en tijdstip van opvolging van archeologisch erfgoed

De hoofddoelstelling voor het archeologisch erfgoed is de bewaring ter plaatse op lange termijn.
Er is dus geen manier en tijdstip van opvolging van toepassing.

08. Extra toevoegingen

08.01. Bijlagen voortkomend uit wettelijke bepalingen

	niet van toepassing (en dus niet bijgevoegd)	Bijgevoegd (nummering!)
Perimeter van het gebied waarvoor het beheersplan opgemaakt wordt (met schaal en N-pijl)	-	Bijlage 1
Lijst van geplande werken	-	Bijlage 2
Lijst van handelingen waarvan de uitvoering vrijgesteld zal zijn van toelating	-	Bijlage 2
Lijst van ZEN-erfgoed met aanduiding op kaart	-	Bijlage 3
Lijst van open erfgoed met aanduiding op kaart	niet van toepassing	-
Lijst van ontsluitingswerken voor open erfgoed die in aanmerking komen voor een premie, met aanduiding op kaart	niet van toepassing	-
Lijst van werken aan bomen en struiken waarvoor toelating nodig is	-	Bijlage 4
Lijst van cultuurgoederen die in aanmerking komen voor een premie	niet van toepassing	
Lijst van premiegerechtigde werken aan een orgel dat dateert van na WOI	niet van toepassing	-
Lijst van handelingen waarvoor CBS niet kan oordelen dat ze van die aard zijn om wezenlijke eigenschappen van een DG/SG te verstoren	niet van toepassing	-

08.02. Overzicht van de extra bijlagen

Collin Orgel in de kerk van Testelt	Bijlage 5
Sint- Pieter Testelt: Kerkhof, orgel en kerk	Bijlage 6